

Analiza e tregjeve me shumicë të aksesit në broadband

Dokumenti përfundimtar

Miraturar me VKD nr.18, datë 09.07.2024

Përmbajtja

1	Përshkrimi i zhvillimeve të broadband fiks në Shqipëri	19
1.1	Zhvillimi i aksesit në internet fiks në Shqipëri	19
1.2	Përmirësimi i normave të penetrimit të broadband fiks dhe vazhdimësia e një ndarjeje dixhitale ndërmjet dhe brenda rajoneve	20
1.3	Panorama e shërbimeve të aksesit broadband fiks të disponueshme për përdoruesit fundorë	23
1.4	Tendencat teknologjike dhe rritja e fibrave si teknologjia kryesore e aksesit në Shqipëri	24
1.5	Ecuria e shpejtësive të broadband dhe rritja e përqindjes së broadband te shpejte dhe ultra të shpejtë	27
1.6	Panorama e zhvillimeve të çmimeve të internetit	29
1.7	Zhvillimi i konkurrencës ndërmjet operatorëve nëpërmjet analizës së pjesës së tregut	35
2	Përkufizimi dhe vlerësimi i konkurrencës në tregun me pakicë	39
2.1	Përkufizimi i tregut me pakicë	39
2.1.1	Përkufizimi i tregut me pakicë të produktit	39
2.1.1.1	Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet shërbimeve të kategorise së banimit dhe biznesit	39
2.1.1.2	Zëvendësueshmëria midis teknologjive të ndryshme me tela	42
2.1.1.3	Zëvendësueshmëria midis lidhjeve bazë, të shpejta dhe shumë të shpejta me broadband	43
2.1.1.4	Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet teknologjive të ndryshme me tel dhe wireless	43
2.1.2	Përkufizimi gjeografik i tregut me pakicë	44
2.2	Vlerësimi i konkurrencës në tregjet me pakicë	51
2.2.1	Konkurrenca në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet me broadband për familjet	52
2.2.2	Konkurrenca në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet broadband të kategorise së biznesit	52
3	Analiza e tregut të infrastrukturës fizike	55
3.1	Përkufizimi i tregut	56
3.1.1	Përkufizimi i tregut të produktit	56
3.1.1.1	Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet shërbimeve aktive dhe infrastrukturës pasive	57

3.1.1.2	Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet infrastrukturës lokale dhe kombëtare	57
3.1.1.3	Zëvendësueshmëria midis tubacioneve dhe fibrës së errët	60
3.1.1.4	Zëvendësueshmëria e pjeshme ndërmjet tubacioneve dhe shtyllave	60
3.1.1.5	Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet rrjeteve të infrastrukturës fizike të ofruara nga ofruesit e komunikimeve elektronike dhe shoqëritë e tjera të shërbimeve të utiliteteve dhe bashkitë.	61
3.1.2	Përkufizimi i tregut gjeografik	63
3.2	Panorama e kushteve të ofertës dhe kërkesës për kapacitetet backbone me shumicë	63
3.3	Testi me tre kritere	68
3.3.1	Kriteri nr 1: prania e barrierave të larta dhe jo kalimtare strukturore, ligjore ose rregullatore për hyrjen	69
3.3.2	Kriteri nr 2: ekziston një strukturë tregu e cila nuk priret drejt konkurrencës efektive brenda horizontit kohor përkatës, duke pasur parasysh gjendjen e konkurrencës së bazuar në infrastrukturë dhe burimet e tjera të konkurrencës pas barrierave të hyrjes;	70
3.3.3	Kriteri nr. 3: vetëm ligji i konkurrencës është i pamjaftueshëm për të trajtuar në mënyrë adekuate dështimin(et) e identifikuar të tregut.	71
3.4	Konkluzioni mbi mungesën e terrenit për të identifikuar tregun me shumicë për infrastrukturën fizike pasive ndërrbane si relevant për rregullimin ex-ante	71
4	Analiza e tregjeve me shumicë për shërbimet e aksesit	74
4.1	Përkufizimi i tregut me shumicë	75
4.1.1	Përkufizimi i tregut të produktit me shumicë	75
4.1.1.1	Nivele të ndryshme rrjeti për produktet e aksesit me shumicë dhe tregjet e përcaktuara aktualisht	75
4.1.1.2	Për mungesën e nevojës për ndryshimin e karakteristikave të produktit dhe kufijve të tregjeve të aksesit me shumicë	75
4.1.2	Përkufizimi i tregut gjeografik me shumicë	77
4.2	Vlerësimi i konkurrencës në tregjet përkatëse të produkteve të aksesit me shumicë	78
4.2.1	Vlerësimi i konkurrencës në tregjet qendrore dhe lokale të aksesit me shumicë	78
4.2.2	Identifikimi i operatorëve me një fuqi të ndjeshme tregu (FNT)	79
4.2.2.1	Asnjë dëm i konsumatorit nuk është identifikuar për shkak të mungesës së konkurrencës në rast të heqjes së rregullimit me FNT në tregjet me shumicë në rrjedhën e sipërme të tregut me pakicë për shërbimet broadband për përdoruesit familjarë	80
4.2.2.2	Asnjë dëm ndaj konsumatorit nuk është identifikuar për shkak të mungesës së konkurrencës në rast të heqjes së rregullimit me FNT në tregjet me shumicë në rrjedhën e sipërme të tregut me pakicë për shërbimet broadband të kategorise së biznesit	80
4.3	Heqja e detyrimeve ekzistuese ex-ante të vendosura aktualisht për One Albania	81

Konteksti dhe baza ligjore e vendimit

Qëllimi i projekt-aktit dhe objektivat që duhen arritur

Në përputhje me praktikën rregullatore Evropiane dhe legjislacionin kombëtar, AKEP propozoi të ndërmarrë një rishikim të rregullimit ekzistues ex-ante të tregjeve me shumicë, për të përshtatur masat rregullatore duke marrë në konsideratë ndryshimet në produktet dhe shërbimet e disponueshme, si dhe dinamikës në zëvendësimin e produkteve nga ana e kërkesës dhe ofertës për shkak të progresit teknologjik, ecurisë në kushtet e tregut dhe zhvillimeve rregullatore.

Në përputhje me nenin 7 të ligjit nr.9918/2008, datë 19.05.2008 "Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë", AKEP-i kryen funksionet e tij në përputhje me ligjin dhe aktet e tjera nënligjore, si dhe në përputhje me politikën sektoriale kombëtare për zhvillimin e komunikimeve elektronike dhe në përputhje me marrëveshjet ndërkombëtare. Ndërhyrjet e AKEP-it kryhen në respekt të parimit të asnjësisë teknologjike dhe me objektivin e nxitjes së konkurrencës efektive në ofrimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike, shërbimeve të komunikimeve elektronike, faciliteteve shoqëruese dhe shërbimeve

Në kuadër të kompetencave të AKEP-it të parashikuara në nenin 8 të ligjit nr.9918/2008, Autoriteti merr masa dhe përcakton masa mbrojtëse ndaj operatorëve të rrjeteve të komunikimeve elektronike dhe ofruesve të shërbimeve të komunikimeve elektronike për mos lejimin e praktikave antikonkurrese. Kur është e nevojshme, AKEP është gjithashtu kompetent për të përcaktuar ndërmarrjet (operatorët) me fuqi të ndjeshme në treg (FNT).

Në përmbushje të objektivave të sipërpërmendur dhe duke pasur parasysh kompetencat e AKEP-it, Autoriteti ndërmerr në këtë dokument analizën e tregut broadband fikse të paraqitur për të përcaktuar tregjet përkatëse, për të vlerësuar kushtet e konkurrencës në tregjet e përcaktuara, për të përcaktuar një operator me FNT dhe për të zbatuar masat rregullatore nëse është e nevojshme.

Çështjet kryesore të trajtuara në dokument

Tregjet me shumicë broadband kanë qenë pjesë e rekomandimeve të Komisionit Evropian për tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të justifikueshme ndaj rregullimit ex-ante që nga viti 2003. Në nivel kombëtar, bazuar në rregulloren nr. 9, datë 17.07.2009 "Për Analizën e Tregut ", i ndryshuar, AKEP kreu analizën e tregut të tregjeve të mëposhtme:

- **Tregu me shumicë i aksesit në nivel lokal në vendndodhje fikse (WLA);**
- **Tregu me shumicë i aksesit në nivel qendror për produkte të tregut të përgjithshëm (WCA); dhe**
- **Tregu me shumicë i aksesit me cilësi të lartë në vendndodhje fikse (WHQA).**

Këto tregje korrespondojnë me listën e tregjeve përkatëse të përfshira në rekomandimin e Komisionit Evropian të vitit 2014 për tregjet e produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të justifikueshme ndaj rregullimit ex-ante si dhe lista e tregjeve në të cilat AKEP arriti në përfundimin për ekzistencën e një operatori me FNT në vendimin e saj të analizës së tregut nr. 2701, datë 22.12.2016.

Krahas tregjeve të sipërpërmendura, AKEP vlerësoi rëndësinë e identifikimit të **tregut për aksesin me shumicë në infrastrukturën pasive ndërrbane** si relevant për rregullimin ex-ante.

Paraqitja e bazës ligjore dhe strukturës së vendimit

1.1 Paraqitja e fakteve, veprimeve dhe çështjeve procedurale lidhur me vendimin

Dokumenti "Analiza e tregjeve me shumicë broadband – dokumenti përfundimtar", është hartuar në përputhje me përcaktimet e ligjit nr. 9918, datë 19.05.2008 "Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar, rregullorja nr. 9, datë 17.07.2009 "Për analizën e tregut" dhe merr në konsideratë Rekomandimet dhe Direktivat e BE-së për rregullimin e tregjeve të komunikimeve elektronike.

Ky dokument është versioni përfundimtar i dokumentit të publikuar në faqen e AKEP-it për konsultim publik me palët e interesuara për një periudhë dymujore nga data 11-01-2024 deri më 11-03-2024. Dokumenti i lëshuar për konsultim publik përmbante:

- një përmbledhje e zhvillimeve kryesore në tregun e broadband fiks në Shqipëri që nga vendimi paraardhës i analizës së tregut;
- përcaktimin e tregjeve përkatëse të analizuar;
- analiza e konkurrencës në tregjet përkatëse dhe vlerësimi nëse ka operatorë me fuqi të ndjeshme në treg (FNT);
- masat rregullatore të propozuara për sipërmarrësit e vlerësuar me FNT;
- benchmark për rregullimin e tregjeve me shumicë të broadband fiks në Rumani, Mal të Zi dhe Francë (si aneks)

Në përfundim të konsultimit publik, palët e interesuara paraqitën komente në AKEP. Pas përfundimit të periudhës së konsultimit, AKEP ka analizuar komentet e të palëve dhe i ka marrë parasysh në hartimin e këtij dokumenti në përputhje me nenin 36 të ligjit nr.9918/2008 që përcakton se AKEP vendos, ndryshon, ruan ose heq detyrimet për FNT pas konsultimit me palët e interesuara.

Komentet kryesore dhe qëndrimi i AKEP-it për komentet janë publikuar si aneks i këtij dokumenti.

Ky dokument përbën versionin përfundimtar të analizës së tregut për tregjet nën shqyrtim, mbi të cilin bazohen vendimet përkatëse për FNT dhe masat rregullatore për FNT.

Në dokument theksohen aspektet e mëposhtme:

- baza dhe praktika rregullatore ligjore e ndjekur nga vendet e BE/BEREC dhe vendet e rajonit;
- përcaktimin e tregjeve përkatëse;
- analiza e konkurrencës në tregjet përkatëse dhe vlerësimi nëse ka operatorë me fuqi të ndjeshme në treg (FNT);
- nëse është e nevojshme, masat rregullatore të propozuara për sipërmarrësit të vlerësuar me FNT.

Ky dokument është publikuar në faqen e AKEP.

1.2 Struktura e dokumentit

Dokumenti i analizës është i strukturuar si më poshtë:

- Përmbledhja ekzekutive
- Hyrja
- Kapitulli 1: Përshkrimi i zhvillimit të broadband fiks në Shqipëri
- Kapitulli 2: Përshkrimi dhe vlerësimi i konkurrencës në tregjet me pakicë
- Kapitulli 3: Analiza e tregjeve të infrastrukturës fizike
- Kapitulli 4: Analiza e tregjeve me shumicë për produktet e aksesit
- ANEKS – Modeli Benchmark i rregullimit të tregjeve me shumicë të broadband fiks në Rumani, Mal të Zi dhe Francë
- ANEKS – Përgjigjet e AKEP për palët e konsultimit publik

AKEP dëshiron të tërheqë vëmendjen e publikut për faktin se struktura e dokumentit është modifikuar pak për të rritur lexueshmërinë e tij. Konkretisht, në këtë dokument, AKEP prezanton analizën e konkurrencës së tregut me pakicë në kapitullin 2, në vijim të prezantimit të zhvillimeve kryesore të broadband fiks në Shqipëri dhe përpara analizës së tregjeve me shumicë. Publiku duhet të informohet se referenca e elementeve të ndryshme (Figurat, tabelat, numrat e seksioneve, etj.) në këtë dokument është modifikuar në krahasim me dokumentin e konsultimit publik.

Së fundi, kur ishte e nevojshme, AKEP përfshiu modifikime të vogla në disa nga statistikat e paraqitura në dokumentin e konsultimit publik. Këto modifikime synojnë të paraqesin faktet më të sakta bazuar në të dhënat më të rëndësishme që disponon AKEP. Ndryshime të tilla identifikohen brenda dokumentit.

Përmbledhja ekzekutive

Zhvillimi i një rrjeti broadband fiks me kapacitet shumë të lartë është një nga shtyllat kryesore që mbështet përshejtimin e dixhitalizimit të ekonomisë, si në shkallë kombëtare ashtu edhe në mbarë Evropën. Në këtë drejtim, qeveria shqiptare miratoi në vitin 2020 Planin Kombëtar për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Infrastrukturës Dixhitale, duke vendosur objektivat e vendit në drejtim të vendosjes së një infrastrukture të rrjetit të komunikimeve elektronike të shpejta dhe shumë të shpejtë në të gjithë vendin për të ndërtuar bazat për arritjen e shoqërisë gigabit- i në vitin 2025 dhe më tej.

Në hartimin e këtij plani, qeveria shqiptare përafron objektivat e saj me objektivat e Bashkimit Evropian, të cilat përfshijnë, ndër të tjera, disponueshmërinë e broadband shumë të shpejtë (të paktën 100 Mbps shpejtësi shkarkimi) deri në vitin 2025 dhe lidhjet gigabit deri në vitin 2030. Arritja e këtyre objektivave mbështetet në implementimin efikas të rrjeteve të komunikimeve elektronike me kapacitet shumë të lartë të bazuara në fibra optike. Në përbushje të këtyre objektivave, legjislati dhe iniciativa të shumta kombëtare dhe Evropiane janë implementuar në dekadën e fundit (Kodi Evropian i Komunikimeve Elektronike dhe transpozimi i tij i planifikuar në ligjin shqiptar, Direktiva për Reduktimin e Kostos së Broadband dhe ligji ekuivalent i saj në nivel kombëtar (Ligji nr. 120 /2016), etj.).

Në përputhje me praktikën rregullatore evropiane dhe legjislatin kombëtar, AKEP propozoi të ndërmarrë një rishikim të rregullimit ekzistues *ex-ante* të tregjeve me shumicë për të përshtatur masat rregullatore duke marrë në konsideratë ndryshimet në produktet dhe shërbimet në dispozicion, si dhe dinamikave në zëvendësimin e produktit nga ana e kërkesës dhe ofertës për shkak të progresit teknologjik, ecurisë në kushtet e tregut dhe zhvillimeve rregullatore.

Zhvillimet kryesore të tregut të broadband fiks në Shqipëri

Tregu i shitjes me pakicë për aksesin fiks broadband në Shqipëri dëshmoi një rritje të rëndësishme të volumit të linjave të shitura që nga analiza e fundit e tregut të kryer nga AKEP në 2016, pasi numri total i linjave u dyfishua (+122%), duke arritur në mbi 585 mijë lidhje aktive. deri në fund të vitit 2022, krahasuar me rreth 264 mijë lidhje në vitin 2016. Kjo rritje e numrit të lidhjeve me broadband shoqërohet me një rritje të shkallës së penetrimit kombëtar pasi kjo e fundit arriti në 81% të familjeve në 2022, nga 37% në 2016. Përveç kësaj, Shqipëria përmirësoi pozicionin e saj në krahasim me vendet e tjera, pasi norma e penetrimit të saj në vitin 2021 ishte më e mirë se shumë vende të Evropës Lindore pasi kishte mbetur pas tyre në vitin 2016.

Megjithatë, kjo rritje e normës së penetrimit kombëtar fsheh një ndarje të rëndësishme dixhitale që vazhdon në të gjithë territorin. Nga njëra anë, shkalla mesatare e normës së penetrimit në zonat urbane mbetet shumë më e lartë se në zonat rurale. Nga ana tjetër, brenda zonave urbane, norma e penetrimit në rajonet me popullsi të dendur (veçanërisht në Tiranë) mbetet dukshëm më e lartë se rajonet e tjera më pak të populluara.

Për sa i përket ofertës së produkteve në treg, ndërsa operatorët alternativë fitojnë gjithnjë e më shumë rëndësi, pesha e produkteve të internetit standalone u rrit në pothuajse gjysmën e abonimeve në vitin 2022, krahasuar me vetëm 30% në 2016. Përkundrazi, pjesa e shërbimeve të telefonisë zanore, shpesh të pranishme në paketat e integruara të operatorit inkumbent, vijojnë të ulen.

Përsa i përket teknologjisë, tendenca kryesore e vëzhguar është rritja e pjesës së lidhjeve me bazë fibrash, e cila u rrit nga vetëm 11% në 2016-ën, për t'u bërë në vitin 2022 teknologjia kryesore e aksesit me mbi 61% të tregut. Kjo rritje është kryesisht për shkak të zhvillimit të tregut në tërësi (rritje e normës së penetrimit, etj.), vendosjes së rrjeteve me fibra të plota nga

operatorë alternativë dhe migrimit nga teknologjitë më të vjetra (veçanërisht bakri) drejt fibrave. Ky tranzicion drejt fibrave, i cili pritet të vazhdojë edhe në vitet në vijim, çoi në disponueshmërinë e akseseve broadband me shpejtësi dhe cilësi më të mirë. Në vitin 2022, pjesa e lidhjeve broadband të shpejta dhe ultra të shpejta (d.m.th., shpejtësia e shkarkimit 30 Mbps ose më e lartë) përfaqësonte 51% të akseseve totale të ofruara në treg, krahasuar me vetëm 1% në vitin 2016.

Konkurrenca ndërmjet operatorëve është zhvilluar në tregun me pakicë. Faktorë të shumtë e tregojnë këtë zhvillim: tendenca e përgjithshme rënëse e çmimeve me pakicë (për një ofertë të caktuar) të propozuar nga operatorët kryesorë në treg, konvergjenca e çmimeve të ofruesve të ndryshëm dhe, më e rëndësishmja, ecurisë në pjesët e tregut të operatorëve të ndryshëm.

Pjesa e tregut e One Albania u përgjysmua pasi arriti vetëm 20% në 2022 krahasuar me 40% në 2017, ndërsa Vodafone u bë operatori më i madh në treg me 22% të pjesës së tregut.¹ Me zhvillimin e operatorëve më të vegjël kryesisht lokalë që kanë ndertuar rrjetin e tyre, pjesa e kombinuar e tregut të gjashtë operatorëve më të mëdhenj në Shqipëri u ul nga 89% në 2017 në 68% në fund të 2022.

Së fundi, situata konkurruese është e ndryshme në zonat urbane në krahasim me zonat rurale. Në të parën, operatorët kryesorë që kanë mbulimin më të gjerë të rrjetit gjeografik kanë ende një prani të konsiderueshme, pavarësisht humbjes graduale në pjesët e tyre të tregut. Megjithatë, këta operatorë kanë një prani më të rrallë në zonat rurale ku ofruesit e vegjël lokalë, me shtrirje mjaft të kufizuar gjeografike, janë zakonisht të pranishëm

Analiza e tregjeve me pakicë

Analiza e produkteve të shërbimeve me broadband me pakicë çoi në identifikimin e dy tregjeve të dallueshme të shitjes me pakicë: i) shërbime me broadband për familje dhe ii) shërbime me broadband për biznes. Të dy tregjet përfshijnë lidhje me broadband, ose të paketuara me shërbime të tjera si televizioni dhe telefonia zanore ose të ofruara në mënyrë të pavarur, të ofruara nëpërmjet bakrit (xDSL), fibrës optike (FTTX) ose kabllor koaksiale (HFC), pavarësisht nga niveli i shpejtësisë së ofruar . .

Ky dallim bazohet në ndryshimin në karakteristikat e kërkesës për i) klientët rezidencialë ose bizneset e vogla/të mesme me nevoja bazë, dhe ii) ndërmarrjet ose institucionet publike/private me nevojë për një cilësi më të lartë shërbimi (latente të ulët, kohë riparimi përgjithësisht më pak se 24 orë ose 6 orë), shpejtësi simetrike të shkarkimit dhe ngarkimit, lidhje të tepërta për të minimizuar ndikimet e një avarie, shërbimet e sigurisë dhe shërbimet e monitorimit. Kërkesa për këtë kategori të fundit përfshin edhe linja me qira në rastin e një klienti vendas ose ndërkombëtar me shumë vendndodhje.

Për sa i përket përcaktimit gjeografik të tregut, AKEP analizoi nëse kushtet e konkurrencës janë homogjene në 122 zona lokale. Zonë lokale përkufizohet si pjesa urbane ose rurale e secilës prej 61 bashkive të Shqipërisë. Për shkak të disponueshmërisë së të dhënave, analizat u fokusuan në evolucionet e tregut midis 2021 dhe 2022.

Pavarësisht disa dallimeve të vërejtura në zonat lokale në lidhje me numrin e operatorëve, madhësinë e tregut të adresueshëm, numrin e lidhjeve dhe dallimet socio-ekonomike në popullsinë vendase, dhe duke pasur parasysh mënyrën se si është zhvilluar konkurrenca në

¹ Sipas raportit më të fundit të tregut të AKEP për tremujorin e dytë 2023, pas integritit të abonimeve "HomeNet" të One Albania me lidhjet fikse të operatorit, One Albania rifitoi pozicionin e saj si lider në treg me 22% të pjesëve të tregut, vetëm 0,5% më i lartë se konkurrenti më i afërt, Vodafone.

zona të ndryshme, AKEP nuk identifikon barrierat strukturore për hyrjen e konkurrentëve të rinj në zonat lokale. Për më tepër, prania e presionit konkurrues mbi drejtuesit lokalë, veçanërisht nga operatorët me një mbulim me broadband gjeografik, dhe Ecuria i pjesës së tregut të liderëve lokalë mes viteve 2021 dhe 2022 sinjalizojnë një zhvillim të konkurrencës në të gjithë territorin shqiptar. Për më tepër, mungesa e dallimeve në strategjitë e çmimeve dhe komerciale, veçanërisht nga operatorët me një mbulim broadband gjeografik, në të gjithë zonat lokale tregun edhe kushte homogjene të konkurrencës. Kjo konfirmohet nga krahasueshmëria e funksionaliteteve teknike të shërbimeve me broadband në zona të ndryshme lokale.

Prandaj, AKEP nuk beson se një përkufizim gjeografik nënkombëtar është i përshtatshëm pasi një përkufizim i tillë nuk do të përmbushte kushtin për të pasur kufij të qartë dhe të qëndrueshëm me kalimin e kohës dhe do të kërkonte analizë të thellë dhe mund të çonte në fragmentim joefikas të tregut. Kështu, në përputhje me rekomandimet e Komisionit Evropian 2010/572/BE të datës 20 shtator 2010 për aksesin e rregulluar në Rrjetin e Gjeneneratës Tjetër (NGA), recitali 9, AKEP vendos të ruajë përcaktimin e tregut të shitjes me pakicë si kombëtar, si për pajtimtarët rezidenciale ashtu edhe për ata të kategorisë biznes.

Në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet e kategorisë rezidenciale, konkurrenca është zhvilluar shumë që nga vendimi i fundit i analizës së tregut të AKEP. Duke qenë se akseset rezidenciale përfaqësojnë mbi 90% të të gjitha lidhjeve me broadband në vend, tendencat konkurruese janë shumë të ngjashme me tendencat e përshkruara për të gjithë tregun.

Brenda tregut të shitjes me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë së biznesit, AKEP bën dallimin midis dy produkteve kryesore, aksesit në internet dhe shërbimeve të linjave/kapacitetit me qira. Për shërbimet e aksesit në internet të kategorisë së biznesit, midis 2017 dhe 2022, operatori inkumbent humbi 20 pikë përqindje të pjesës së tregut, pasi mbante 16% në 2022. Përkundrazi, konkurrentët e tjerë, si Vodafone dhe Abisnet fituan pjesën e tregut pasi u bënë lider operatorët me përkatësisht 26% dhe 20% të pjesës së tregut në vitin 2022.

Tregu i shitjes me pakicë për linjat me qira duket të jetë më i paqëndrueshëm se tregjet me pakicë për aksesin në internet pasi pjesa e tregut e operatorëve rritet dhe zvogëlohet pa një model specifik. Kjo paqëndrueshmëri mund të shkaktohet ose nga volumet e ulëta të lidhjeve në treg dhe/ose nga çështjet që lidhen me cilësinë e të dhënave. Në çdo rast, One Albania është operatori kryesor i linjave me qira me pakicë me një pjesë tregu që varion nga 42% në 62% gjatë periudhës midis 2017 dhe 2022.

Analiza e tregjeve të infrastrukturës fizike

Në vlerësimin e rëndësisë së vendosjes së rregullimit ex-ante, AKEP filloi analizën e saj duke marrë në konsideratë nëse tregjet me pakicë do të ishin konkurruese në mungesë të rregullimit të shitjes me shumicë (kjo njihet si “Përçqasja e Modifikuar Greenfield”). Në rast se nevojitet një ndërhyrje, analiza fillon me tregun më në rrjedhën e sipërme, në këtë rast: tregun e infrastrukturës fizike.

Në Rekomandimet e tij të vitit 2020, Komisioni Evropian vlerësoi rëndësinë e identifikimit të një tregu standalone për aksesin me shumicë në infrastrukturën fizike, por më në fund zgjodhi të përfshijë aksesin në infrastrukturën fizike lokale si një masë rregullatore për tregun për aksesin lokal me shumicë. Kjo zgjedhje u motivua nga heterogjeniteti i infrastrukturës fizike në të gjithë Shtetet Anëtare. Megjithatë, disa rregullatorë si ARCEP në Francë dhe Ofcom në Britani, përcaktuan një treg standalone të infrastrukturës fizike me shumicë.

Në përcaktimin e tregut nga pikëpamja e produktit, AKEP propozoi që tregu përkatës duhet të **përfshijë aksesin në rrjetin ndërrurban të tubacioneve dhe fibrat e errëta të ofruesve të komunikimeve elektronike**, duke përjashtuar kështu infrastrukturën fizike lokale (të cilat konsiderohen, në përputhje me praktikën aktuale kombëtare dhe evropiane, si një zgjidhje e mundshme në tregjet e tjera të shitjes me shumicë në rrjedhën e poshtme), kapacitetet aktive të transmetimit, shtyllat dhe infrastrukturën fizike të ofruara nga ofruesit e shërbimeve të utilitetëve. Duke pasur parasysh shtrirjen e rrjeteve aktuale të ofruesve (One Albania dhe ATU) si dhe natyrën e kërkesës, tregu u përcaktua, nga pikëpamja gjeografike, si **kombëtar**.

Në këtë treg janë dy furnizues kryesorë të shërbimeve me shumicë, One Albania dhe ATU. Të dy operatorët kanë një mbulim thuajse kombëtar pasi rrjetet e tyre ndërrurbane mbulojnë autostradat kryesore dhe aktualisht propozojnë aksesin në kapacitetet aktive të transmetimit nga kërkuesit si dhe me fibra të errëta. Aksesin në tubacion nuk është zhvilluar si një produkt me shumicë pavarësisht nga zbatimi i ligjit nr.120/2016 që u imponon operatorëve të rrjetit të ofrojnë akses me shumicë për kërkuesit e aksesit në kushte të drejta dhe të arsyeshme, duke përfshirë edhe çmimin. Për sa i përket fibrave të errëta, One Albania mbetet ofruesi kryesor në treg me 76% të pjesës së tregut në vitin 2022 (duke përfshirë kapacitetet lokale dhe ndërrurbane), ndërsa ATU zë 11% të tregut me volum në rritje nga viti në vit. Të dhënat shtesë të siguruar nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik tregojnë se operatori incumbent ka humbur në vitin 2023 një vëllim të rëndësishëm të fibrave të errëta në krahasim me vitin 2022. Sipas One Albania, ka të ngjarë që një pjesë e rëndësishme e vëllimit të humbur të jetë fituar nga ATU .

Duke qenë se ky treg nuk përfshihet zyrtarisht as në Rekomandimet e Komisionit Evropian dhe as në Rregulloren Shqiptare nr.9, testi me tre kritere duhet të kryhet për të vendosur nëse tregu është i rëndësishëm për rregullimin ex-ante. AKEP kreu kështu testin e tre kritereve dhe arriti në përfundimin **që tregu nuk e kalon kriterin e dytë dhe të tretë të testit**:

- **Kriteri i parë i testit plotësohet:** elementet e ofruara nga pjesëmarrësit në konsultimet publike lidhur me i) kompleksitetin e procesit të marrjes së lejeve për vendosjen ose shtrirjen e rrjetit backbone dhe ii) rivendosjen nga Gjykata e Lartë e të drejtave ekskluzive të ATU-së në aksin rrugor nacional që shfrytëzon, e çuan AKEP-in në përfundimin për ekzistencën e barrierave jo kalimtare ligjore dhe rregullatore për hyrjen. AKEP pranon ekzistencën e mjeteve legjislative (Ligji nr. 120/2016) që lejojnë operatorët të kërkojnë akses në rrjetet ekzistuese të One Albania dhe ATU në kushte të drejta dhe të arsyeshme dhe faktin që deri më sot asnjë operator nuk ka nisur zgjidhjen e mosmarrëveshjeve para AKEP-it ose një mosmarrëveshje në Gjykatën e Tiranës për të sinjalizuar një refuzim abuziv të aksesit nga secili operator. Megjithatë, AKEP vlerëson se këta elementë nuk janë të mjaftueshëm për të ulur ndjeshëm barrierat ligjore dhe rregullatore të hyrjes në vitet e ardhshme.
- AKEP vlerëson gjithashtu se megjithë kapilaritetin më të ulët të rrjetit backbone dhe ekzistencën e mundësive për të kapur kërkesën në rritje për kapacitete backbone në Shqipëri, si kostoja ashtu edhe mundësia e hyrjes në treg të hyrësve të rinj në Shqipëri ndikohen negativisht nga barrierat e larta ligjore dhe rregullatore për hyrjen. Rrjedhimisht, AKEP rishikon qëndrimin e saj dhe ka arritur në përfundimin se kriteri i parë është përmbushur.
- **Kriteri i dytë nuk plotësohet:** megjithë asimetrinë në peshën e tregut për fibrat e errëta midis One Albania dhe ATU, ka elementë që tregojnë ekzistencën e një konkurrence midis të dy operatorëve. Ata kanë një mbulim të krahasueshëm gjeografik dhe të dy përballen me kërkesë në rritje për shërbimet e tyre. Informacioni i fundit i dorëzuar nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik sugjeron se hendeku në pjesën e tregut

midis të dy operatorëve është reduktuar në vitin 2023. Përveç kësaj, zhvillimi i shërbimeve nga ofruesit e tjerë (si OST, pavarësisht mungesës së zëvendësueshmërisë ndërmjet ofertave pasive dhe aktive) ushtron një presion konkurrues si mbi ATU ashtu edhe mbi One Albania për të propozuar oferta konkurruese. Nisur nga këto elemente, AKEP konkludon se kriteri i dytë nuk plotësohet.

- Kriteri i tretë nuk plotësohet: Nisur nga konkurrenca e drejtpërdrejtë ekzistuese midis One Albania dhe ATU si dhe konkurrenca indirekte nga operatorë të tjerë të rrjetit si OST, AKEP vlerëson se ndërhyrjet ex-post nga Autoriteti i Konkurrencës (AK), ose AKEP në kuadër të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve, duhet të jenë të mjaftueshme për të qenë në gjendje të adresojnë problemet e konkurrencës që mund të lindin në këtë treg. Mungesa e ankesave të mëparshme nga aktorët e tregut për sjellje antikonkurruese në këtë treg përpara AKEP-it, Autoritetit të Konkurrencës ose Gjykatës së Tiranës është në përputhje me mendimin e AKEP-it se ligji i konkurrencës është i mjaftueshëm për të adresuar çdo abuzim nga pjesëmarrësit e tregut.

Nisur nga sa më sipër, AKEP gjykon se nuk është i rëndësishëm identifikimi i tregut për aksesin në infrastrukturë pasive ndërrurbane me shumicë, si i justifikueshëm për rregullimin ex-ante.

Për më tepër, konkluzioni i AKEP-it për të mos përcaktuar rregullim ex-ante bazuar në dominimin e përbashkët, mbështetet në mungesën e elementeve që tregojnë ekzistencën e një nxitjeje për të adoptuar një sjellje të koordinuar nga One Albania ose ATU. Në të vërtetë, AKEP-i nuk disponon deri më sot elemente që tregojnë ekzistencën e shkëmbimit privat të informacionit ndërmjet One Albania dhe ATU-së që mund të prodhojë efekte antikonkurruese. Për sa më sipër, AKEP mendon se parakushtet për vendosjen e një dominancë të përbashkët, të përcaktuara në jurisprudencën e BE-së dhe udhëzimet e Komisionit Evropian, mbeten të paplotësuara.

AKEP do të qëndrojë veçanërisht vigjilent ndaj zhvillimeve të konkurrencës në këtë treg në vitet në vijim dhe do të impenjohet për marrjen e masave të duhura rregullatore në kuadër të kompetencës së tij në rast se situata e tregut ndryshon, apo do të shfaqen prova të reja përkatëse.

AKEP fton të gjithë palët e interesuara që zotërojnë informacion që sugjerojnë praninë e sjelljes së koordinuar ose antikonkurruese nga ofruesit e infrastrukturës fizike ndërrurbane me shumicë në Shqipëri, të kërkojnë rekursin e duhur përpara autoriteteve kompetente si AKEP ose autoritetit të konkurrencës për të adresuar mosfunksionimi e identifikuar.

Analiza e tregjeve për shërbimet e rrjetit

Për të përcaktuar tregjet e shitjes me shumicë në rrjedhën e sipërme të tregjeve të identifikuar me pakicë, AKEP gjykon të rëndësishme të përfshijë, brenda të njëjtit treg, produkte të aksesit fizik dhe virtual, por të bëjë dallimin midis produkteve me akses lokal dhe qendror, si dhe midis produkteve me akses aktiv për tregun e përgjithshëm dhe produkte me akses aktiv me cilësi të lartë për bizneset më të mëdha dhe institucionet private/publike.

Mbi bazën e kësaj analize, AKEP vlerëson se tregjet e mëposhtme, të përcaktuara në vendimin e AKEP nr. 2701, datë 22.12.2016, të mbeten përkatësisht:

- **Tregu me shumicë i aksesit në nivel lokal në vendndodhje fikse (WLA);**
- **Tregu me shumicë i aksesit në nivel qendror për produkte të tregut të përgjithshëm (WCA); dhe**

■ **Tregu me shumice i aksesit me cilesi te larte ne vendndodhje fikse (WHQA).**

AKEP gjykon gjithashtu se të gjitha tregjet e përmendura më sipër kanë dimension kombëtar

Volumi i produkteve të aksesit me shumicë që shiten aktualisht në Shqipëri është shumë i ulët pasi, në fund të vitit 2022, vetëm 0.1% e aksesit me pakice në internet sigurohej përmes ofrimit në nivel shumice. Deri në fund të vitit 2022, kishte gjithsej 578 aksese bitstream, nga 4 633 aksese në vitin 2016. Për sa i përket pjesës së tregut, numri shërbimeve të aksesit e të ofruara nga One Albania përfaqësonin 44% të akseseve totale të ofruara në 2022, që përfaqëson pjesën më të ulët të tregut të operatorit inkumbent që nga viti 2016 krahasuar me 50% të pjesës së tregut për ASC. Sa i përket numrit të akseseve lokale me shumicë, asnjë akses i plotë LLU nuk është shitur nga operatorët që nga viti 2018².

Në menyrë të ngjashme me tregun me pakicë, edhe tregu i shitjes me shumicë për linjat me qira rezultoi të jetë jo stabil pasi ecuria e volumeve totale nuk ndjek një tendencë specifike. Linjat me qira me shumicë të One Albania u ulën si në sasi ashtu edhe në pjesën e tregut midis 2017 dhe 2022 pasi ra nga 281 lidhje (43% e tregut) në 166 lidhje (13% e tregut). Përkundrazi, Vodafone u rrit si në sasi ashtu edhe në pjesën e tregut duke kaluar nga 170 lidhje (26% e tregut) në 2017 në 450 lidhje (35% e tregut) në 2022.

Për sa i përket numrit të operatorëve që kanë marrë shërbim përmes tregut me shumicë, Vodafone ishte operatori kryesor me 55 operatorë-klientë në vitin 2022 pas një rritje të konsiderueshme nga vetëm 5 operatorë-klientë në vitin 2021. Abissnet është ofruesi i dytë më i madh me 23 operatorë-klientë në vitin 2022 (nga 17 në vitin 2021) dhe One Albania është ofruesi i tretë më i madh me 22 operatorë-klientë në vitin 2022 (në rënie nga 27 në vitin 2021).

Nisur nga sa më sipër, AKEP vëren se kërkesa për shërbime aksesit me shumicë si bitstream ose ULL është shumë e ulët ose nuk ekziston. Për më tepër, për linjat e dhëna me qira, pjesa e tregut të operatorit inkumbent është vazhdimisht në rënie dhe përfaqëson vetëm një pjesë të vogël (13%) të tregut me shumicë, pasi operatorët e tjerë patën rritje bazuar në ofertat e tyre komerciale me shumicë. Pavarësisht këtyre fakteve, konkurrenca e bazuar në infrastrukturë është zhvilluar në tregun me pakicë. Kjo tregon se, në mungesë të një rregullimi në tregun me shumicë, dëmi i konsumatorit nuk ka gjasa të materializohet në tregun me pakicë nëse hiqet rregullimi ex-ante i vendosur aktualisht për One Albania.

Prandaj, AKEP vendosi të heqë të gjitha detyrimet rregullatore të vendosura aktualisht për sipërmarrësin One Albania në tregun me shumice të aksesit në nivel lokal në vendndodhje fikse (WLA); tregun me shumice të aksesit në nivel qendror për produkte të tregut të përgjithshëm (WCA); dhe tregun me shumice të aksesit me cilesi të lartë në vendndodhje fikse (WHQA).

² Shumë pak aksese të pjesëshme ULL janë ofruar. Sipas të dhënave të operatorëve në vitin 2022, vetëm 10 aksese janë shitur në Shqipëri

Hyrje

Ndërsa kërkesa për teknologjinë dixhitale dhe aplikacionet e bazuara në internet rritet, nevoja për rrjete të komunikimit elektronik të shpejtë dhe të besueshëm bëhet një faktor kyç për rritjen ekonomike dhe dixhitalizimin e ekonomisë. Për të përgatitur dhe akomoduar këtë tranzicion dixhital, politikat kombëtare dhe Europiane po inkurajojnë vendosjen e rrjeteve të gjeneratës së re të afta për të ofruar lidhje Gigabit, si për lidhjet celulare ashtu edhe ato fikse me vendosjen e rrjeteve 5G dhe fibrave optike përkatësisht.

Në nivel Evropian, Komisioni Evropian ka vënë në lëvizje një plan për të arritur objektivat e mëposhtme të lidhjes deri në vitin 2025³:

- Rrjetet 100 Mbps që arrijnë të gjitha familjet Europiane, me mundësinë e përmirësimit të këtyre rrjeteve për të arritur shpejtësi shumë më të larta;
- Lidhja Gigabit që lidh të gjithë shtytësit kryesorë socio-ekonomikë - si shkollat, universitetet, qendrat kërkimore, qendrat e transportit, spitalet, administratat publike dhe kompanite që mbështeten në teknologjitë dixhitale - duhet të kenë akses në lidhjen gigabit;
- Mbulimi i pandërprerë 5G duhet të jetë i disponueshëm në të gjitha zonat urbane dhe të gjitha rrugët kryesore të transportit tokësor për të lidhur njerëzit dhe objektet; dhe
- Aksesit në konektivitetin e të dhënave celulare kudo, në të gjitha vendet ku njerëzit jetojnë, punojnë, udhëtojnë dhe mblidhen.

Përveç kësaj, programi i politikave të Dekadës Dixhitale të Komisionit Evropian përcakton objektivat dixhitale të Bashkimit Evropian për vitin 2030⁴ duke u fokusuar, ndër të tjera, në dixhitalizimin e shërbimeve publike dhe zhvillimin e infrastrukturës dixhitale të sigurt dhe të qëndrueshme. Objektivi i fundit përfshin një plan për të siguruar një lidhje Gigabit për të gjithë në Bashkimin Evropian.

Për të zbatuar plane të tilla ambicioze, Bashkimi Evropian prezantoi tekste të ndryshme që synojnë të mbështesin hapjen e rrjeteve të telekomunikacionit me shpejtësi të lartë duke përmirësuar kushtet ekonomike në të cilat ndërmerren investime të tilla. Tre tekste janë veçanërisht interesante në këtë drejtim:

- **Direktiva (BE) 2018/19721** i Parlamentit Evropian dhe i Këshillit të datës 11 dhjetor 2018, mbi krijimin e Kodit Evropian të Komunikimeve Elektronike (EECC)⁵. Një nga karakteristikat kryesore të EECC është identifikimi i objektivit të promovimit të lidhjes dhe aksesit në rrjete me kapacitet shumë të lartë si një nga objektivat kryesore të rregullimit ekonomik
- **Direktiva 2014/61/BE** i Parlamentit Evropian dhe i Këshillit të datës 15 maj 2014 mbi masat për të ulur koston e vendosjes së rrjeteve të komunikimeve elektronike me

³ Burimi: Komisioni Evropian - link: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/connectivity-european-gigabit-society-brochure#Objectives> (last access on 20/11/2023);

⁴ Burimi: Komisioni Evropian – link: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europe-digital-decade-digital-targets-2030_en#:~:text=Everyone%20should%20kanë%20access%20,dhe%20to%20fair%20working%20conditions.&text=Qytetarët%20duhet%20të jenë%20të aftë%20të,kontrollojnë%20mbi%20të dhënat%20të tyre%20tonë%20.&text=Digital%20support%20should%20dhe%20transicioni%20jeshile%20. (qasja e fundit më 20/11/2023)

⁵ Burimi: Komisioni Evropian - Link: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L1972> last access on 20/11/2023).

shpejtësi të lartë (i njohur zakonisht si Direktiva për Reduktimin e Kostos me broadband, BCRD)⁶ dhe modifikimet e tij të propozuara nga Akti i Infrastrukturës Gigabit⁷. Këto tekste synojnë të ulin kostot dhe të zvogëlojnë procedurat e rënda që mund të paraqesin pengesë për aksesin në infrastrukturën fizike në objektivin e vendosjes së rrjeteve me kapacitet shumë të lartë.

- **Rekomandimi i Komisionit Evropian i datës 17 dhjetor 2007** mbi tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të justifikueshme ndaj rregullimit ex-ante⁸(**Rekomandimet e EC-së 2007**).
- **Rekomandimi i Komisionit Evropian i datës 20 shtator 2010** mbi aksesin e rregulluar në Rrjetet e Qasjes së Gjeneratës tjetër (NGA) (2010/572/EU), qëllimi i të cilit është të nxisë zhvillimin e tregut të vetëm duke rritur sigurinë ligjore dhe duke promovuar investimet, konkurrencën dhe inovacionin në tregun e shërbimeve me broadband në kalimin në rrjetet NGA dhe në përcaktimin e një qasje të përbashkët për promovimin e implementimit konsistent të masave rregullatore në lidhje me aksesin NGA, duke u bazuar në procedurën e një analize tregu.
- **Rekomandimi i Komisionit Evropian i datës 11 shtator 2013**, për detyrimet konsistente për mos-diskriminim dhe metodologjitë e kostos për promovimin e konkurrencës dhe përmirësimin e mjedisit për investimet në Broadband (2013/466/EU), qëllimi i të cilit është përmirësimi i kushteve rregullatore të nevojshme për promovimin e konkurrencës efektive, forcimi i tregut të vetëm të rrjeteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike, dhe nxitja e investimeve në rrjetet NGA.
- **Rekomandimi i Komisionit Evropian i datës 8 tetor 2014** mbi tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të justifikueshme për nderhyrje rregullatore ex-ante⁹(**Rekomandimet e EC-së 2014**).
- **Udhëzimet e Komisionit Evropian të 7 majit 2018** mbi analizën e tregut dhe vlerësimin e fuqisë së ndjeshme të tregut sipas kuadrit rregullator të BE-së për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike (2018/C 159/01).
- **Rekomandimi më i fundit i Komisionit Evropian i 18 dhjetorit 2020** mbi tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të justifikueshme për nderhyrje rregullatore ex-ante¹⁰(**Rekomandimet e EC-së 2020**).

Objektivat dhe politikat kombëtare shqiptare për zhvillimin e broadband janë në përputhje me ato të Bashkimit Evropian. Nga njëra anë, qeveria shqiptare miratoi më 3 qershor 2020 **Planin Kombëtar për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Infrastrukturës Dixhitale, Broadband 2020-**

⁶ Burimi: Komisioni Evropian – link:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32014L0061> (qasja e fundit më 20/11/2023)

⁷ Burimi: Komisioni Evropian – link:<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/gigabit-infrastructure-act-proposal-and-impact-assessment> (qasja e fundit më 20/11/2023)

⁸ Burimi: Komisioni Evropian – lidhja: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007H0879> (qasja e fundit më 04/12/2023)

⁹ Burimi: Komisioni Evropian – link:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014H0710> (qasja e fundit më 04/12/2023)

¹⁰ Burimi: Komisioni Evropian – link:<https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirect/document/72437> (qasja e fundit më 20/11/2023)

2025 (më te "Plani Kombëtar broadband") me një objektiv për te zhvilluar **një infrastrukturë dixhitale me shpejtësi të lartë dhe rrjet shumë të shpejtë në të gjithë vendin për të ndërtuar themelin për një shoqëri gigabit**. Se dyti, miratimi i ligjit nr. 120/2016 "Për zhvillimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë dhe sigurimin e të drejtës sëkalimit" synon të lehtësojë ndërtimin e rrjeteve me kapacitet shumë të lartë, duke përfshirë edhe infrastrukturën fizike të ofruesve të shërbimeve të utiliteteve, që ndajnë kështu veçori të përbashkëta me direktivën e BE-së BCRD.

Në të gjitha rastet, Shqipëria bashkëpunon me Komisionin Europian për zbatimin e Kodit të Komunikimeve Elektronike Europiane (EECC) në legjislacionin e brendshëm, i cili do ta përfaqësojë plotësisht me politikat e Bashkimit Europian.

Në përmbushje të objektivit të ligjit nr. 9918, datë 19.05.2008 "Për Komunikimet Elektronike në Republikën e Shqipërisë" (i ndryshuar) më tej Ligji 9918 (i ndryshuar), në nenin 1 të tij, që përcakton se "[Qëllimi i ligjit është që nëpërmjet parimit të neutralitetit teknologjik të nxisë konkurrencën dhe infrastrukturën efikase në komunikimet elektronike dhe të garantojë shërbime të përshtatshme në territorin e Republikës së Shqipërisë"]., Autoriteti Rregullator Kombëtar, AKEP, propozoi të ndërmarrë një rishikim të rregullimit ekzistues *ex-ante* të tregjeve me shumicë në kuadër të zhvillimeve teknologjike dhe të tregut që kanë ndodhur në sektorin shqiptar të telekomunikacionit që nga analiza e mëparshme e tregut sipas Vendimit të AKEP nr. 2701, dt. 22.12.2016.

Në përputhje me objektivat rregullatore të përcaktuara në nenin 7 të ligjit nr. 9918, datë 19.05.2008, kryerja e procesit të analizës së tregut vlerëson dhe i kushton rëndësi të veçantë respektimit të parimit të neutralitetit teknologjik dhe nxitjes së konkurrencës efektive në ofrimin e rrjeteve, shërbimeve të komunikimeve elektronike dhe faciliteteve shoqëruese.

Më specifikisht, synimi i analizës së tregut të ndërmarrë nga AKEP është rishikimi i konkurrencës në tregjet e shërbimeve të komunikimeve elektronike në Shqipëri dhe në përputhje me *Rregulloren nr. 9 të analizës së tregjeve sipas përcaktimeve të pikës 4 të nenit 31 (miratuar nga Këshilli Drejtues i AKEP me vendimin nr.747, datë 17.07.2009, si dhe ndryshuar sipas VKD nr. 2342, datë 31.07.2013)*, për të vlerësuar nëse një rregullim *ex-ante* është i justifikueshëm në listën e tregjeve në këtë rregullore.

Në rast se një ndërhyrje e tillë është e justifikueshme, AKEP do të përcaktojë nëse ka një ose disa operatorë që kanë një fuqi të ndjeshme tregu (FNT) në secilin prej tregjeve dhe, në këtë rast, të përcaktojë masat e duhura rregullatore që do të vendosen për operatorët me FNT për t'i parandaluar abuzimin me këtë fuqi. Në rast se një treg është i justifikueshëm për rregullim *ex-ante*, por nuk përfshihet në tregjet e listuara në Rregulloren Nr. 9 të AKEP, AKEP do të kryejë testin e tre kritereve për të vlerësuar nëse tregu i përcaktuar është i justifikuar për ndërhyrjen rregullatore apo jo.

Ky dokument është i strukturuar si më poshtë:

- **Seksioni 1** paraqet një përshkrim të zhvillimit kryesor të broadband fiks në Shqipëri.
- **Seksioni 2** studion rëndësinë e identifikimit të një tregu standalone të infrastrukturës fizike dhe vlerëson rëndësinë e vendosjes së një rregullimi *ex-ante* në tregun me shumicë për infrastrukturën fizike ndër-urbane.
- **Seksioni 3** kryen një analizë të tregjeve të shitjes me pakicë, si dhe të tregjeve të shumicës, të prekura aktualisht nga një rregullim *ex-ante* në Shqipëri.
- Pjesa e fundit e raportit ofron disa konkluzione përmbyllëse.

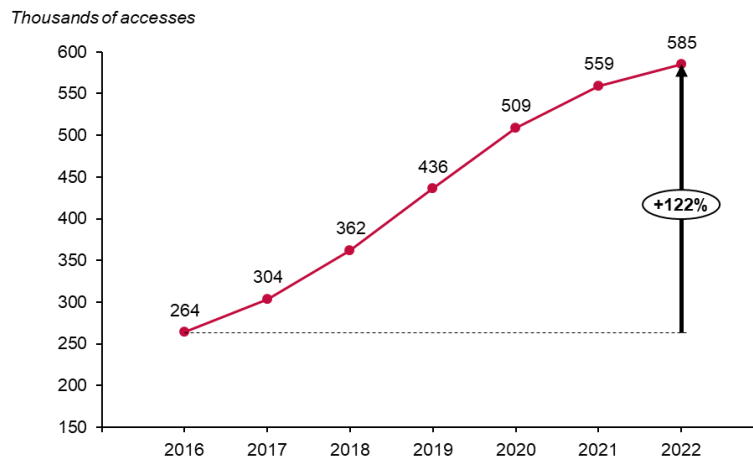
Së fundi, një aneks që paraqet rezultatet e një studimi benchmark të rregullimit të tregjeve me shumicë broadband fiks në Rumani, Mal të Zi dhe Francë është përfshirë në fund të dokumentit. Gjithashtu, përfshihen edhe përgjigjet e AKEP-it ndaj komenteve të konsultimit publik nga One Albania, Vodafone Albania, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe Autoriteti i Konkurrencës.

1 Përshkrimi i zhvillimeve të broadband fiks në Shqipëri

Ky seksion do të analizojë zhvillimet kryesore të tregjeve broadband fiks në Shqipëri që nga vendimi i mëparshëm i analizës së tregut të nxjerrë nga AKEP në vitin 2016. Në veçanti, ky seksion do të trajtojë aksesueshmërinë e shërbimeve të internetit broadband fiks që nga viti 2016 (**seksioni 1.1**), ecuria e penetrimit të shërbimeve fikse të internetit broadband në vitet e fundit si për zonat urbane ashtu edhe për ato rurale (**seksioni 1.2**), produktet dhe shërbimet e ndryshme të ofruara aktualisht në treg (**seksioni 1.3**), zhvillimi teknologjik i shërbimeve fikse të internetit broadband duke theksuar zhvillimin e fibrave (**seksioni 1.4**), zhvillimi i shërbimeve të shpejta dhe ultra të shpejta broadband (**seksioni 1.5**) ecuria e çmimeve të shërbimeve të internetit broadband fiks në Shqipëri (**seksioni 1.6**), dhe pozicionimin e operatorëve të komunikimeve elektronike brenda tregut shqiptar (**seksioni 1.7**).

1.1 Zhvillimi i aksesit në internet broadband fiks në Shqipëri

Figura 1 – Volumi i akseseve broadband fiks në Shqipëri (2016-2022)

Burimi: Raportet vjetore të statistikave të AKEP

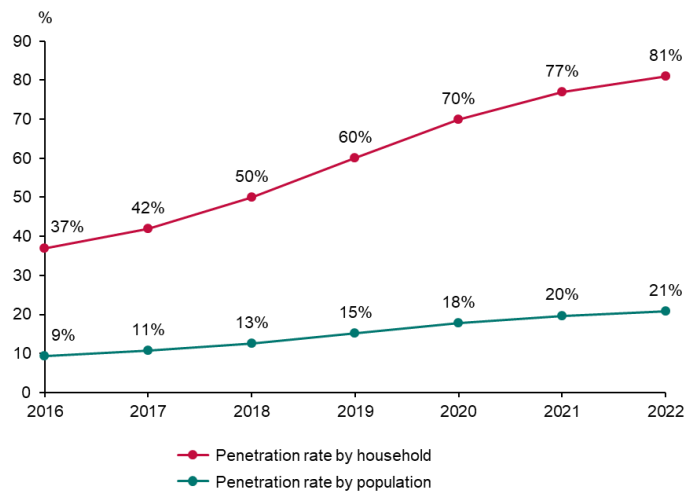
Tregu i shitjes me pakicë për aksesin broadband fiks në Shqipëri dëshmoi një rritje të rëndësishme të volumit të linjave të ofruara që nga analiza e fundit e tregut të kryer nga AKEP në vitin 2016. Siç tregohet në Figurën 1, numri i përgjithshëm i linjave është më shumë se dyfishuar (+122%) në 6 vitet e fundit pasi arriti në mbi 585 mijë lidhje aktive në fund të vitit 2022, krahasuar me rreth 264 mijë lidhje në vitin 2016, me një rritje mesatare vjetore prej 14%. Kjo rritje ka vazhduar edhe në vitin 2023 për të arritur në mbi 603 mijë linja aktive në fund të tremujorit të dytë.

1.2 Përmirësimi i normave të penetrimit broadband fikse dhe vazhdimësia e ndarjes dixhitale ndërmjet dhe brenda rajoneve

Zhvillimi i shërbimeve broadband fikse në Shqipëri mund të analizohet edhe nëpërmjet ecurisë së penetrimit të aksesit broadband në rrjetet fikse nga familjet dhe popullsia.

Siç tregohet në Figurën 2, më pak se 40% e familjeve shqiptare kishin akses në shërbime broadband fikse në vitin 2016. Kjo normë u rrit me kalimin e viteve për të arritur në 81% në fund të 2022

Figura 2 - Penetrimi i aksesit broadband në rrjetet fikse nga familjet dhe popullsia¹¹

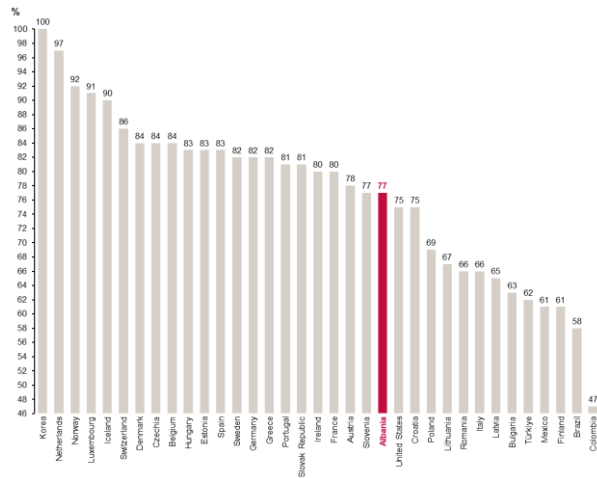

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Siç tregohet në Figurën 3, me normë penetrimit prej 77% në vitin 2021, shkalla e normes së penetrimit të shërbimit të aksesit broadband fikse në Shqipëri rezultoi më mirë se disa vende të Evropës Lindore (Kroaci, Poloni, Lituani, Rumani dhe Bullgari), Shtetet e Bashkuara të Amerikës dhe vende të tjera të Amerikës Latine, por mbeti më e ulët se shumica e vendeve të OECD të Evropës Perëndimore.

¹¹ Të dhënat për popullsinë dhe familjet bazohen në Censusin e INSTAT-it të vitit 2011.

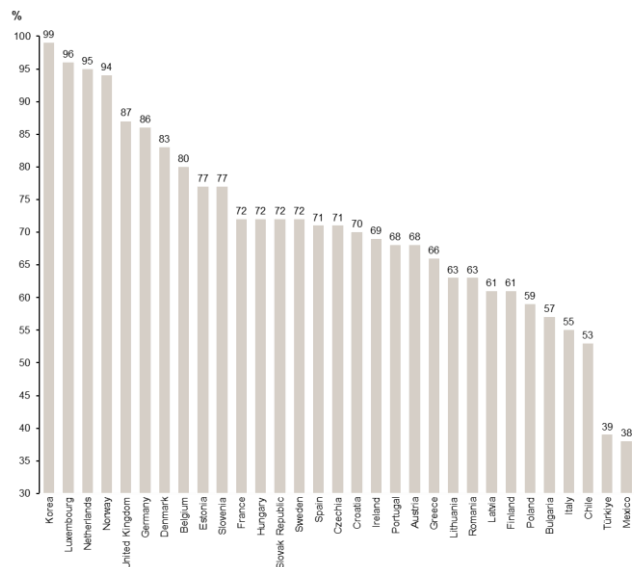
Figura 3 – Norma e penetrimit broadband fiks nga familjet në Shqipëri kundrejt vendeve të OECD në 2021¹²

Burimi: Të dhënat e AKEP për Shqipërinë. Për vendet e tjera, familjet e OECD-së me akses në internet me broadband FIKS në shtëpi: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ICT_HH2 (qasja e fundit 21/11/2023)

Figura 4 nënvizon progresin e bërë në Shqipëri në drejtim të penetrimit të broadband fiks që nga analiza e mëparshme e tregut të AKEP. Në vitin 2016, me një normë penetrimi prej vetëm 37%, Shqipëria mbeti prapa të gjitha vendeve evropiane për të cilat të dhënat disponohen në bazat e të dhënave të OECD.

Figura 4 - Norma e penetrimit të broadband fiks nga familjet në Shqipëri kundrejt vendeve të OECD në 2016¹³

¹² Në të përfshihen vetëm vendet me të dhëna të disponueshme për vitin 2021 **Figura 3**.

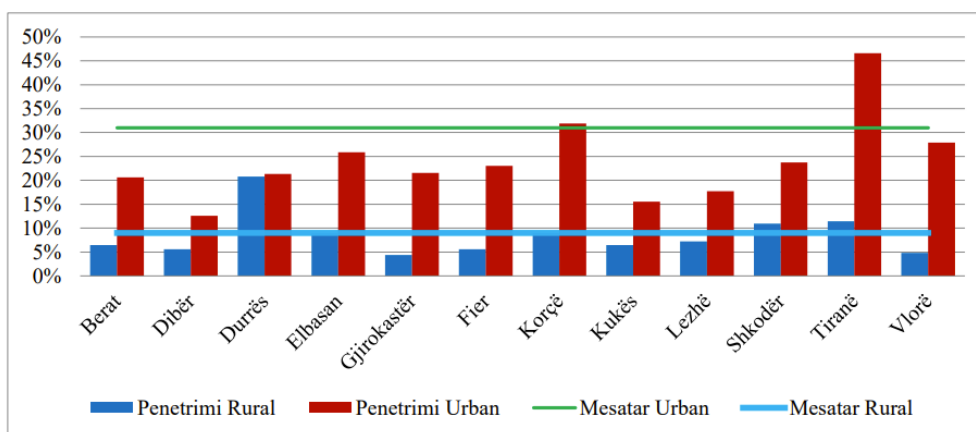
¹³ Në të përfshihen vetëm vendet me të dhëna të disponueshme për vitin 2021 **Figura 4**.

Burimi: Të dhënat e AKEP për Shqipërinë. Për vendet e tjera, familjet e OECD-së me akses në internet me broadband FIKS në shtëpi: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ICT_HH2 (qasja e fundit 22/11/2023)

Të dhënat e mbledhura rregullisht nga AKEP nga operatorët tregojnë se ekziston ende një hendek i madh dixhital midis rajoneve të ndryshme, si dhe midis zonave urbane dhe rurale brenda rajoneve. Deri në fund të vitit 2022, vetëm qarku i kryeqytetit, Tirana, përbënte 45% të akseseve me pakicë të shitura në Shqipëri. Për më tepër, rreth 80% e akseseve me pakicë u ofruan në zonat urbane që përfaqësojnë 64% të popullsisë¹⁴, ndërsa zonat rurale që përfaqësojnë 36% të popullsisë përbënin vetëm 20% të akseseve fikse me broadband.

Çështja e ndarjes dixhitale midis zonave rurale dhe urbane është identifikuar në planin kombëtar të qeverisë për broadband.¹⁵ në të cilën qeveria vlerësoi se në vitin 2019 "pothuajse 90% e totalit të lidhjeve fikse janë në zonat urbane dhe 10% në zonat rurale". Kështu, hendeku midis zonave urbane dhe rurale është zvogëluar midis 2019 dhe 2022 pasi përqindja e lidhjeve në zonat rurale u rrit nga 10% në 20%. Pavarësisht këtij përmirësimi, ndarja dixhitale midis zonave urbane dhe rurale mbetet e lartë.

Figura 5 - Norma e penetrimit të broadband fikse sipas popullsisë, sipas rajonit në 2022

Burimi: Raporti vjetor i statistikave të AKEP, 2022 (Figura 9, faqe 16)

Qëndrueshmëria e një ndarjeje të tillë është evidentuar edhe nga AKEP. Siç tregohet në figurën 5 më sipër, shkalla mesatare e penetrimit sipas popullsisë në zonat urbane (31%, e përfaqësuar nga vija horizontale e gjelbër) është 3 herë më e lartë se në zonat rurale (9%, e përfaqësuar nga vija blu horizontale)¹⁶. Edhe brenda zonave urbane, ekziston një hendek i madh midis rajoneve. Për shembull, niveli i penetrimit sipas popullsisë në zonat urbane të Tiranës (mbi 46%) është dukshëm më e lartë se në zonat urbane të Dibrës (rreth 13%).

¹⁴ Burimi Macrotrends në 2020: <https://www.macrotrends.net/countries/ALB/albania/rural-population#:~:text=Albania%20rural%20population%20for%202021,a%203.16%25%20decline%20from%202020> (qasja e fundit më 01/12/2023)

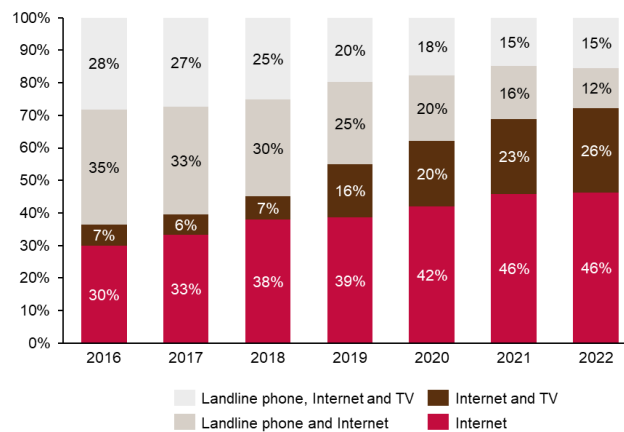
¹⁵ Shih Figurën 7 të Planit Kombëtar të brezit të gjerë

¹⁶ Sipas vlerësimeve paraprake, norma e penetrimit nga familjet në zonat urbane në fund të tremujorit të dytë të 2023 ishte 87%, krahasuar me 45% zonat rurale.

1.3 Panorama e shërbimeve të aksesit broadband fikse të disponueshme për përdoruesit fundorë

Operatorët e telefonisë celulare propozojnë disa shërbime për klientët e tyre me pakicë, duke filluar nga shërbimet standalone të aksesit në internet deri tek paketat e shërbimeve të integruara trefishe ose katërfishe. Ndërsa telefonia zanore fikse zvogëlohet në përdorim dhe abonim, pjesa e paketave, duke përfshirë shërbime të tjera, rritet në rëndësi me kalimin e kohës.

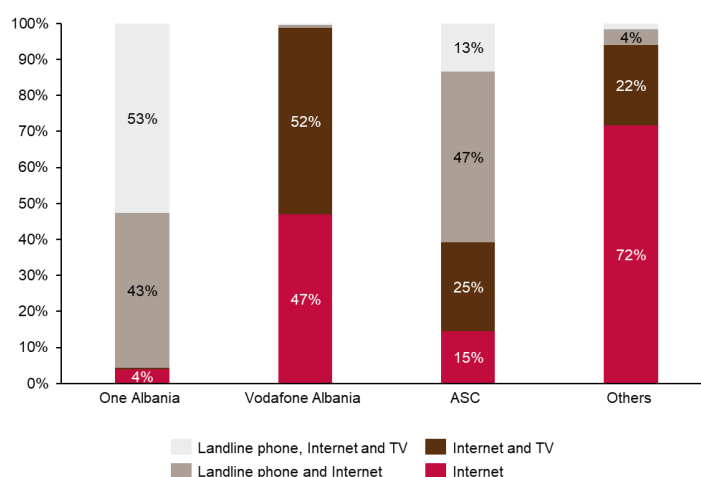
Figura 6 – Pjesët e ofertave të ndryshme fikse të paketuara dhe të ndara duke përfshirë një shërbim aksesi në internet në 2022

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP

Figura 6 tregon se ofertat që nuk kanë telefoninë zanore (d.m.th. ofertat standalone internet dhe internet + TV) përfaqësonin 72% të totalit të shërbimeve broadband në Shqipëri deri në fund të vitit 2022, nga vetëm 37% në 2016. Ky trend duket se do të vazhdojë pasi, në fund të tremujorit të dytë të 2023, pjesa e shërbimeve që përjashtojnë telefoninë zanore arriti në 73%.

Figura 7 – Përbërja e paketave të shërbimeve fikse të operatorëve në vitin 2022

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP

Operatorët e sektorit të telekomunikacionit janë pozicionuar ndryshe në lidhje me paketat e shërbimeve fikse të ofruara aktualisht në treg. Siç tregohet në Figurën 7, deri në fund të vitit 2022, oferta kryesore e operatorit One Albania mbetet paketa trefishe (53%), me kombinimin e shërbimit të telefonisë zanore dhe aksesit në internet, e dyta më e përdorura nga pajtimtarët e One Albania (43%). Kjo tregon se telefonja zanore vazhdon të jetë pjesë strukturore e paketave të One Albania.

Përkundrazi, pjesa më e madhe e shërbimeve broadband fikse të Vodafone nuk përfshin telefoninë zanore pasi dy paketat kryesore me abonim nga pajtimtarët e Vodafone janë interneti + TV (52%) dhe shërbimi i aksesit standalone në internet (47%).

Oferta kryesore e Albanian Satellite Communications (ASC) është paketa e internetit + telefonisë zanore, e cila përfaqëson pothuajse gjysmën e paketave të këtij operatori. Përveç kësaj, 25% e përdoruesve të ASC janë të abonuar në paketën internet + TV.

Për operatorët e tjerë që së bashku përbëjnë 72% të totalit të abonimeve, shërbimi i aksesit të internetit standalone është oferta kryesore në të cilën përdoruesit fundorë janë të abonuar, duke përfshirë telefoninë zanore që përfaqëson vetëm 6%.

1.4 Tendencat teknologjike dhe rritja e fibrave si teknologjia kryesore e aksesit në Shqipëri

Në Shqipëri ekziston një shumëllojshmëri teknologjish përmes të cilave ofrohen aktualisht shërbimet fikse me broadband. Rrjetet kryesore fikse teli të vendosura janë:

- **rrjetet e bakrit përmes të cilave operatorët ofrojnë shërbime xDSL**, të cilat përfshijnë teknologjitë ADSL, ADSL+, SDSL dhe VDSL/FTTC. Këto shërbime janë të diferencuara në lidhje me segmentin e rrjetit të mbuluar nga linjat e bakrit, shtrirjes së aksesit dhe nëse aksesit lejohet shpejtësi simetrike të shkarkimit dhe ngarkimit ose jo. Shërbimet ADSL shpesh ofrohen përmes linjave të bakrit nga zyra qendrore deri te objekti i përdoruesit përfundimtar. Ato ofrojnë shpejtësi asimetrike me më shumë kapacitete download sesa upload, duke e bërë atë të përshtatshëm kryesisht për

përdorime rezidenciale. Shpejtësitë maksimale të shkarkimit të ofruara përmes linjave ADSL zakonisht janë të kufizuara në krahasim me teknologjitë e tjera (shpesh nën 20 Mbps).

Lidhjet VDSL/FTTC, megjithatë, mbështeten në linjat e bakrit vetëm nga kabineti i rrugës deri te ambienti i përdoruesit fundor (që zakonisht mbulon midis 500 dhe 1000 metra) me fibër optike të vendosur midis zyrës qendrore dhe kabinetit të rrugës. Linjat VDSL lejojnë shpejtësi më të larta se linjat ADSL. Një shpejtësi e tillë varet nga gjatësia e segmentit fundor të bakrit: sa më i shkurtër të jetë segmenti i bakrit, aq më të larta janë shpejtësitë.

Së fundi, linjat SDSL u ofrojnë përdoruesve fundorë shpejtësi simetrike të download dhe upload, gjë që e bën atë veçanërisht të dobishëm për përdorime biznesi.

- **rrjetet e fibrave optike përmes të cilave disa operatorë ofrojnë shërbime FttX**, të cilat përfshijnë shërbimet FttH, FttB dhe FttO.
Shërbimet FttH (Fiber-to-the Home/Fibër deri në shtëpi) janë shërbimet më të zakonshme të bazuara në fibër në Shqipëri. Këto shërbime ofrohen nëpërmjet rrjetit të aksesit të plotë në fibër (nga zyra qendrore deri tek ambientet e përdoruesit fundor). Ato janë shpesh të bazuara në një arkitekturë rrjeti GPON dhe përdorin rrjet të fibrave më përdorim të ndërsjellë (Pont-to-MultiPoint) për t'i shërbyer përdoruesve fundorë. Shërbimet FttH u ofrojnë përdoruesve fundorë një shpejtësi mjaft më të madhe sesa ajo e aksesit nga linjat e bakrit. Aktualisht, në Shqipëri disa operatorë ofrojnë lidhje me FttH mbi 1 Gbps (deri në 2.5 Gbps).
Lidhjet FttB (Fiber-to-the Building) janë të krahasueshme me FttH, ndërkohë që linjat me tel brenda ndërtesave (rrjet vertikal) ofrohen me bakër.
Në fund, shërbimet FttO (Fiber-to-the Office) ofrohen shpesh mbi rrjet me fibër të plotë për përdoruesit biznes. Për të adresuar nevojat specifike të përdoruesve të kategorisë biznes (siguria, nevoja për kapacitete më të mëdha, etj), shërbimet FttO shpesh ofrohen nëpërmjet një rrjeti të dedikuar (Pikë-Pikë/Point-to-Point).
- **Rrjetet kablore koaksiale dhe rrjetet hibride fibra koaksiale (HFC) që përdoren për të ofruar shërbime si TV kabllor ashtu edhe akses në internet.** Teknologji të ndryshme kablore përfshijnë DOCSIS.X¹⁷. Që nga futja e specifikimeve për DOCSIS 3.1 në vitin 2013, u përmirësuan kapacitetet e operatorëve kabllorë në Evropë për të ushtruar trysni konkurruese brenda tregut të telekomunikacionit Evropian pasi mund të ofrojnë shpejtësi mbi 1 Gbps dhe ajo kërkon investime më të mëdha nga teknologjitë e mëparshme (DOCSIS 2 dhe DOCSIS 3.0)¹⁸.

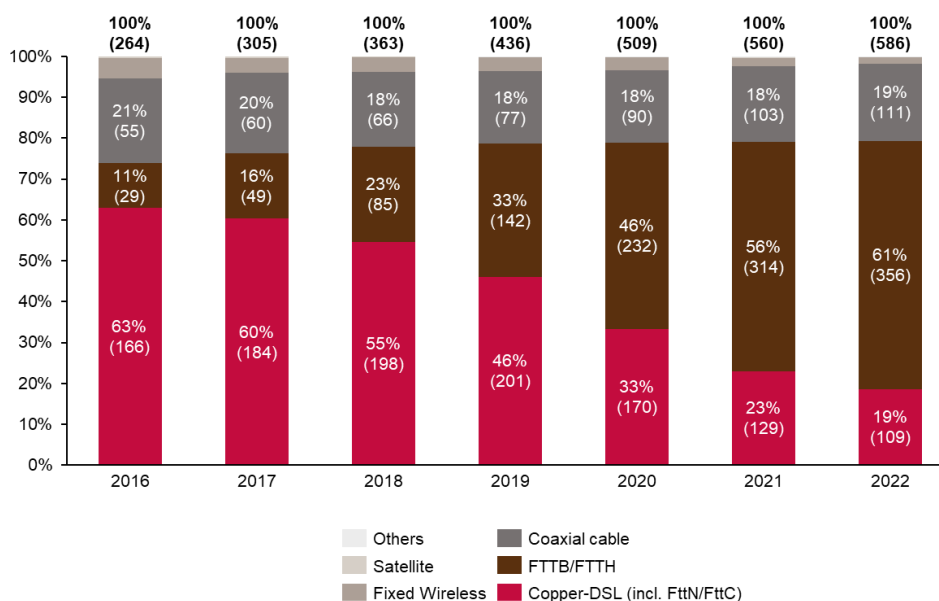
Përveç lidhjeve me tela, në tregun shqiptar disponohen edhe lidhje të tjera me valë. Produkte të tilla përfshijnë shërbimet e konektivitetit që ofrohen përmes frekuencave radio (d.m.th., rrjeti i përdorur kryesisht për të ofruar shërbime celulare) nga një vendndodhje fikse dhe lidhje satelitore.

Pjesa e lidhjeve të bazuara në fibra vazhdon të rritet me kalimin e kohës. Në vitin 2022, ajo është bërë teknologjia dominuese e aksesit me 61% të lidhjeve të ofruara përmes rrjeteve FttH/FttB, nga vetëm 11% në 2016.

¹⁷ DOCSIS nënkupton 'Data Over Cable Service Interface Specifications'. Është një standard i njohur globalisht i telekomunikacionit i cili zhvillon dhe ofron brezat e specifikimeve (DOCSIS 1.0, DOCSIS 1.1, DOCSIS 2.0, DOCSIS 3.0, DOCSIS 3.1, etj.).

¹⁸ Burimi: Komisioni Evropian "Dokument i punës i stafit të Komisionit - Indeksi i Ekonomisë dhe Shoqërisë Dixhitale (DESI) 2019" – Seksioni 2, faqe 43. Link: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10211-2019-ADD-1/en/pdf> (qasja e fundit 25/12/2023).

Figura 8 – Pjesa e teknologjive për aksesin me broadband në Shqipëri midis 2016 dhe 2022 (volumet në mijëra aksese tregohen në kllapa)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP

Figura 8 tregon se rritja e lidhjeve me fibra nga 29 mijë linja në vitin 2016 në 356 mijë linja në vitin 2022 është për shkak të rritjes së përgjithshme të numrit total të lidhjeve me broadband në treg (nga 264 mijë linja në 2016 në 586 mijë linja në vitin 2022) dhe migrimi nga DSL të tjera në fibra. Në të vërtetë, vëllimi i linjave DSL u ul nga 201 mijë linja në vitin 2019 (që përfaqësonin 46% të tregut) në vetëm 109 mijë linja në vitin 2022 (që përfaqëson 19% të tregut). Ky trend pritet të vazhdojë pasi operatorët po migrojnë në mënyrë progresive aksesin e tyre në fibra.

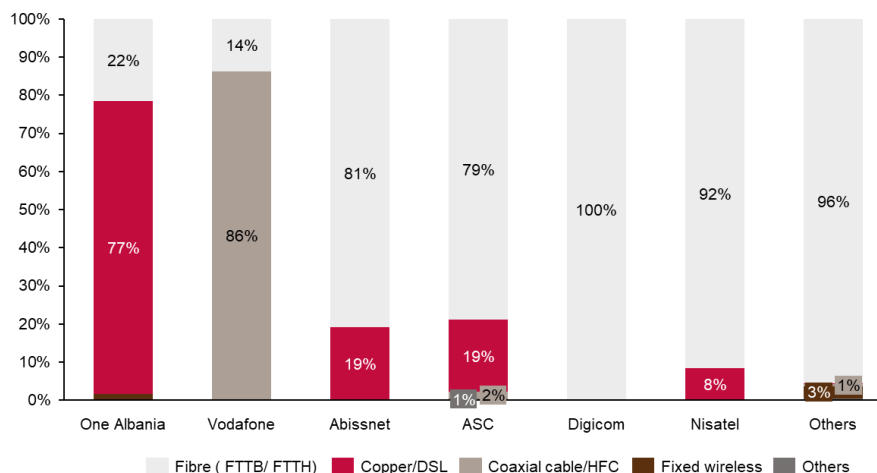
Lidhjet me kablo koaksiale u dyfishuan në volum midis 2016 (55 mijë linja) dhe 2022 (111 mijë linja), me një peshë relativisht të qëndrueshme në vëllimin e përgjithshëm të lidhjeve që varion nga 21% në 18%.

Lidhjet broadband fikse të bazuara në teknologjitë me valë përfaqësojnë një pjesë të vogël të totalit të lidhjeve broadband. Në vitin 2022, lidhjet fikse wireless dhe satelitore përfaqësonin vetëm 1% të totalit të abonimeve broadband fikse në Shqipëri.¹⁹

Pavarësisht tendencës së përgjithshme të të gjithë ofruesve të shërbimeve fikse broadband për t'i dhënë përparësi lidhjeve me fibra dhe për të migruar gradualisht shërbimet e ofruara nga rrjetet e tjera në fibra, dallimet teknologjike në portofolin e shërbimeve të ofruara aktualisht vazhdojnë nga secili operator.

¹⁹ Pjesa e aksesit me valë fikse është rritur duke filluar nga tremujori i parë i vitit 2023 pas integritimit të abonimeve "HomeNet" të One Albania me lidhjet fikse të operatorit. Pavarësisht kësaj rritjeje, përqindja e lidhjeve fikse me valë mbetet marginale në krahasim me teknologjitë e tjera.

Figura 9 - Pjesa e teknologjive për akses broadband sipas operatorit në 2022

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP

Figura 9 tregon se, One Albania dhe Vodafone ende mbështeten shumë në rrjetet e tyre historike të bakrit dhe HFC. Ndërsa operatorët e tjerë që kanë ndërtuar së fundmi rrjetin e tyre ofrojnë shërbimet e tyre kryesisht mbi fibra.

1.5 Evoluimet e shpejtësive të broadband dhe rritja e përqindjes së broadband dhe shumë të shpejtë

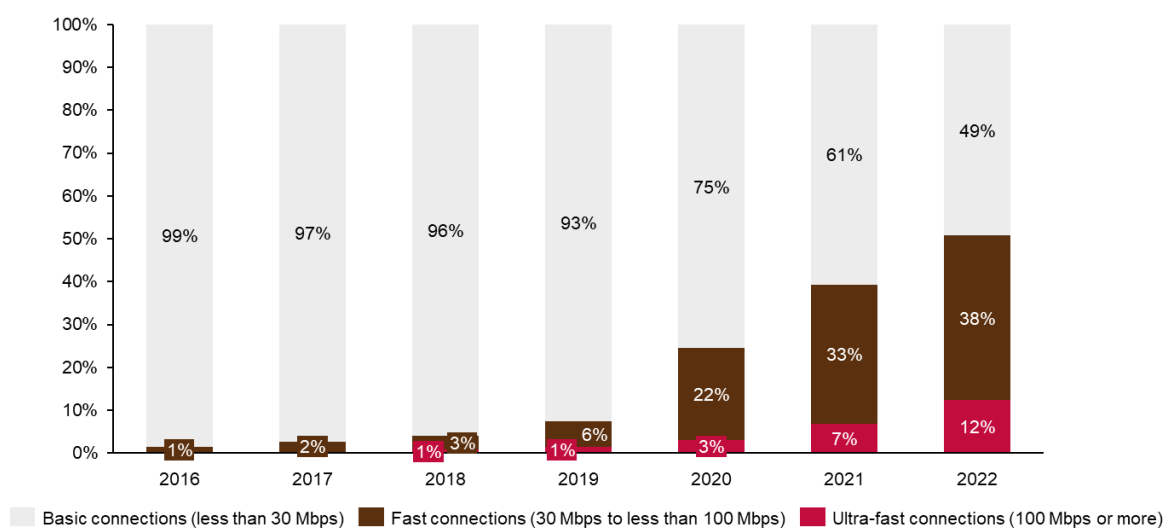
Me progresin teknologjik, veçanërisht përhapjen e rrjeteve me fibra, dhe nevojën në rritje për internet me cilësi më të lartë, shpejtësia e lidhjes në tregun me pakicë po rritet vazhdimisht.

Sipas standardeve të Komisionit Evropian, lidhjet me broadband mund të klasifikohen në tre kategori²⁰:

- **'Broadband bazë'** për shpejtësi shkarkimi më pak se 30 Mbps;
- **'Broadband i shpejtë'** për shpejtësi shkarkimi ndërmjet 30 dhe më pak se 100 Mbps; dhe
- **'Broadband ultra i shpejtë'** për shpejtësi shkarkimi prej 100 Mbps ose më shumë.

²⁰ Burimi: Komisioni Evropian "Dokumenti i punës i stafit të Komisionit - Indeksi i Ekonomisë dhe Shoqërisë Dixhitale (DESI) 2019" – Seksioni 2, faqe 6. Link: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10211-2019-ADD-1/en/pdf> (qasja e fundit 22/11/2023).

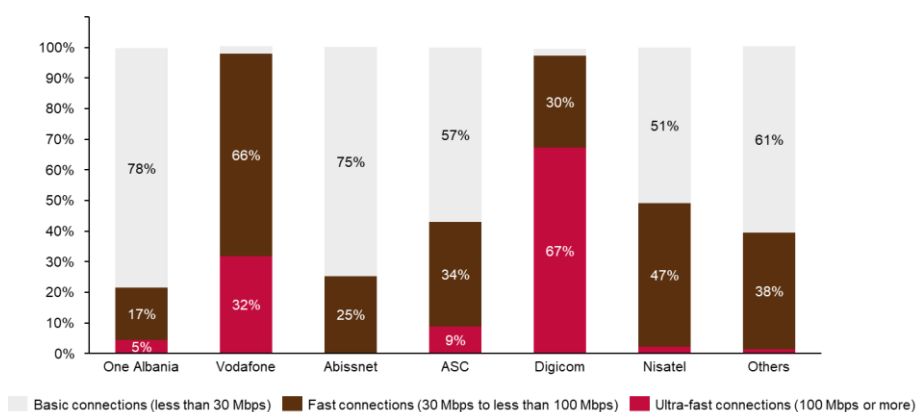
Figura 10 – Kategoritë e broadband të abonuar nga klientët me broadband fikse në Shqipëri (2016-2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP

Figura 10 tregon se përqindja e lidhjeve broadband të shpejta dhe shumë të shpejta është rritur ndjeshëm që nga viti 2020. Në vitin 2016, lidhjet që ofrojnë 30 Mbps ose më shumë përfaqësonin vetëm 1% ndërsa në 2022 kjo përqindje arriti në 51%. Kjo prirje pritet të rritet në vitet e ardhshme pasi shpejtësitë e shkarkimit po bëhen gjithnjë e më shumë një levë konkurruese mbi të cilën mbështeten ofruesit e shërbimeve të internetit për të tërhequr abonentë. Aktualisht, disa ofrues të shërbimeve të internetit propozojnë lidhje interneti për familje me shpejtësi shkarkimi deri në 2,5 Gbps.

Figura 11 – Kategoritë e broadband të abonuar nga klientët me broadband fikse sipas operatorit (2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP

Për të ilustruar ndryshimin në shpejtësitë e shkarkimit të ofruara aktualisht nga ofrues të ndryshëm të shërbimeve të internetit me pakicë në Shqipëri, Figura 14 paraqet përqindjen e lidhjeve bazë, të shpejta dhe ultra të shpejta me broadband të abonuar aktualisht nga klientët e disa prej ofruesve kryesorë të shërbimeve me broadband në Shqipëri. Duhet të theksohet se këto rezultate ndikohen nga teknologjia mbi të cilën secili operator ofron shërbimet e tij. Pritet të vërehet se operatorët që mbështeten në rrjetin historik (si p.sh. bakri/DSL për One

Albania) ofrojnë një pjesë më të lartë të lidhjes bazë broadband sesa operatorët që ofrojnë shërbimet e tyre ekskluzivisht përmes fibrave. Kjo është për shkak të shpejtësive më të ulëta teorike të shkarkimit që mund të sigurohen mbi bakër në krahasim me fibrat.

1.6 Panorama e zhvillimeve të çmimeve të internetit

Analiza e çmimeve të tregut është një tregues i rëndësishëm për të vlerësuar zhvillimin e konkurrencës në tregjet me pakicë. Ky vlerësim ndërmerret si në krahasim me vendet e tjera ashtu edhe brenda Shqipërisë ndërmjet operatorëve dhe me kalimin e kohës.

Për të krijuar një bazë të krahasueshme për shërbimet broadband në Shqipëri dhe në vende të tjera, analiza kryhet sipas intervaleve të shpejtësive të shkarkimit. Tre intervalet janë zgjedhur bazuar në disponueshmërinë e të dhënave dhe rëndësinë e këtyre intervaleve:

- Shpejtësitë e shkarkimit nga 12 Mbps deri në më pak se 30 Mbps, që përfaqësojnë 'lidhjet bazë broadband
- Shpejtësitë e shkarkimit nga 30 Mbps deri në më pak se 100 Mbps, që përfaqësojnë 'lidhje të shpejta broadband; dhe
- Shpejtësia e shkarkimit nga 100 Mbps deri në më pak se 200 Mbps, që përfaqëson 'lidhjet broadband ultra të shpejtë.

Secila nga kategoritë e listuara më sipër vlerësohet për i) shërbime standalone të aksesit në internet dhe ii) paketat trefishe të integruara të aksesit në internet, telefonisë zanore dhe shërbimeve TV.

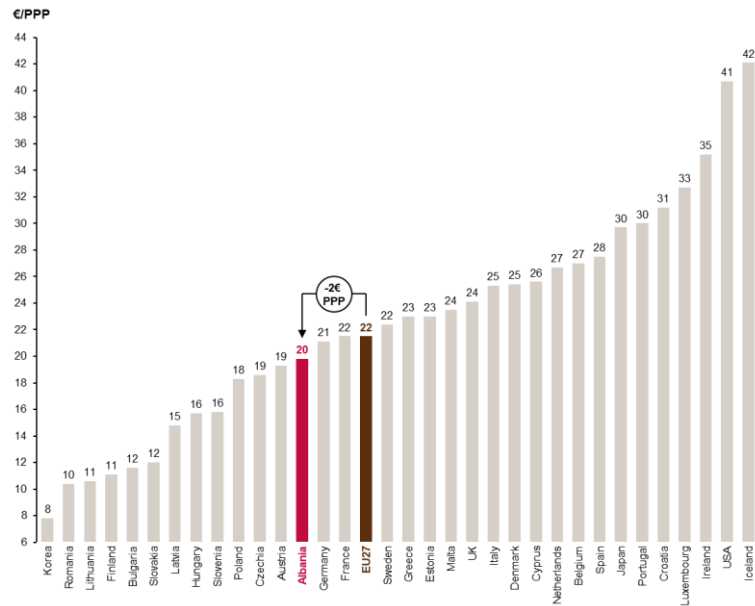
Çmimet e zgjedhura për krahasim korrespondojnë me çmimet më të ulëta të ofruara në çdo vend në vitin 2021²¹. Në rastin e Shqipërisë, këto çmime janë mbledhur nga operatorët e sektorit të telekomunikacionit dhe janë publikuar në raportin me titull "*tarifat e shërbimit nga rrjete fikse dhe internet broadband ne shqiperi*" në dhjetor të 2021.

Për më tepër, për të krijuar një bazë të krahasueshme për çmimet, të gjitha çmimet konvertohen në euro dhe korrigjohen për barazinë e fuqisë blerëse²². Për Shqipërinë, pas këtij trajtimi, kursi i këmbimit i përdorur në analizë është 1 EURO = 60,5 LEK.

²¹ Zgjedhja e vitit 2021 është motivuar nga disponueshmëria e të dhënave të plota të publikuara nga Komisioni Europian në raportin e tij "Tarifat Broadband fikse dhe mobile në Europë në 2021".

²² OECD përkufizon Fuqinë Blerëse të palëve (PPP) si "*the rates of currency conversion that equalize the purchasing power of different currencies by eliminating the differences in price levels between countries. In their simplest form, PPPs are simply price relatives that show the ratio of the prices in national currencies of the same good or service in different countries. PPPs are also calculated for product groups and for each of the various levels of aggregation up to and including GDP*". Burimi: <https://www.oecd.org/sdd/purchasingpowerparities-frequentlyaskedquestionsfaq.htm>

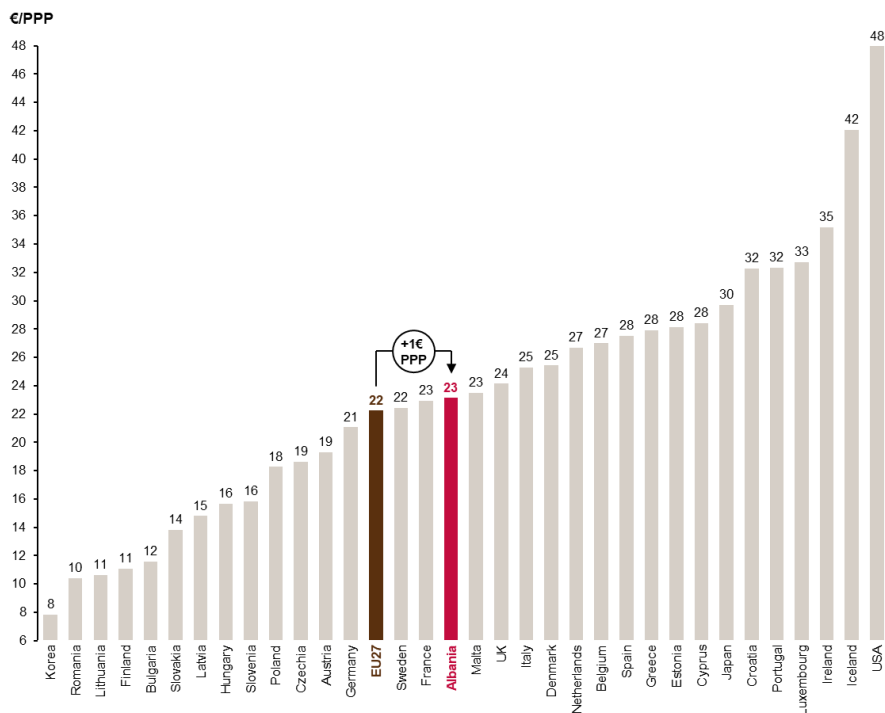
Figura 12 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin standalone broadband fikse me një shpejtësi shkarkimi midis 12 Mbps dhe më pak se 30 Mbps në 2021²³

Burimet: Të dhënat e AKEP të mbledhura nga operatorët për Shqipërinë. Për vendet e tjera, raporti i KE-së "Çmimet celulare dhe broadband fikse në Evropë në vitin 2021".

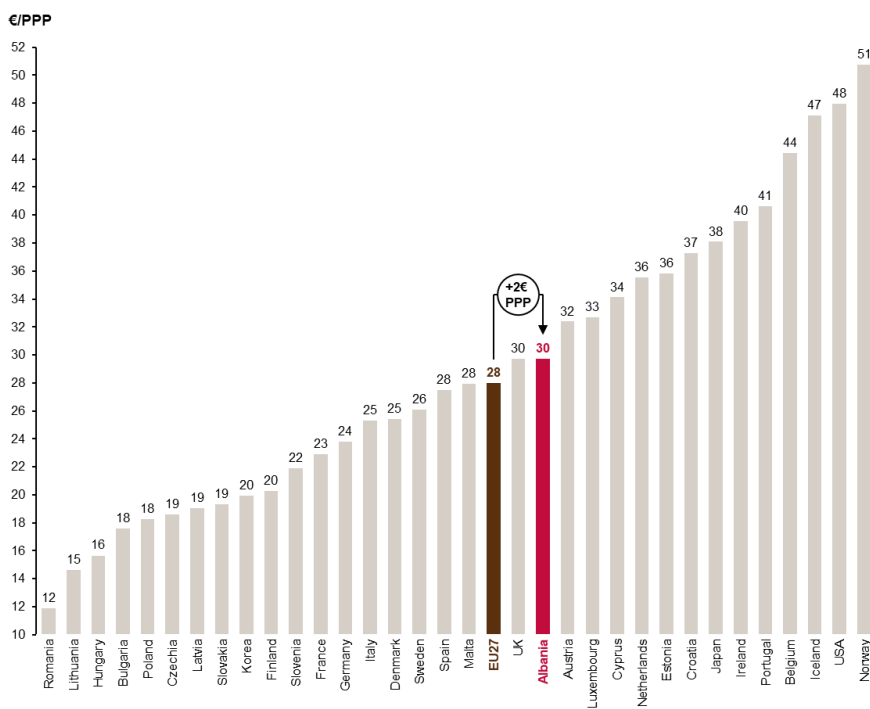
²³ Për Shqipërinë, oferta e marrë si referencë është siguruar nga Albtelecom (tani One Albania). Ai ofroi shpejtësi shkarkimi 16 Mbps dhe shpejtësi ngarkimi 3 Mbps me një çmim prej 1200 LEK/muaj.

Figura 13 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin standalone me broadband fikse me një shpejtësi shkarkimi midis 30 Mbps dhe më pak se 100 Mbps në 2021²⁴

Burimet: Të dhënat e AKEP të mbledhura nga operatorët për Shqipërinë. Për vendet e tjera, raporti i KE-së "Çmimet e broadband celulare dhe fikse në Evropë në vitin 2021"

Figura 14 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin standalone me broadband fikse me një shpejtësi shkarkimi midis 100 Mbps dhe më pak se 200 Mbps në 2021²⁵

Burimet: Të dhënat e AKEP të mbledhura nga operatorët për Shqipërinë. Për vendet e tjera, raporti i KE-së "Çmimet broadband celulare dhe fikse në Evropë në vitin 2021"

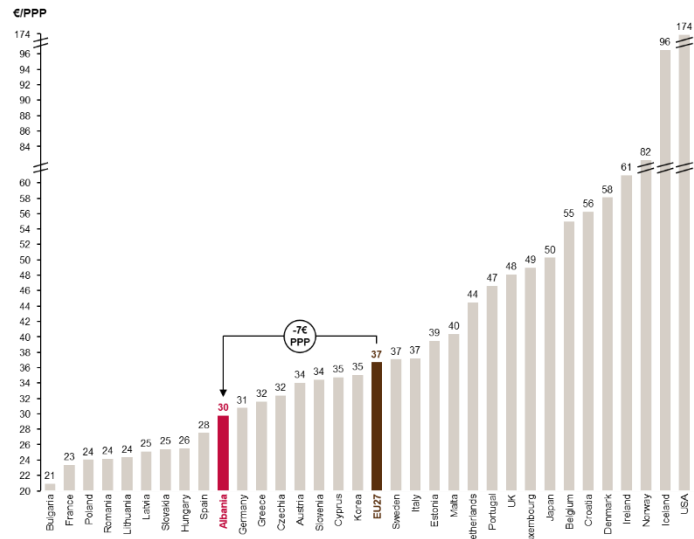
Siç tregohet në **Figuren 12**, **Figuren 13** dhe **Figuren 14**, çmimet e shërbimeve standalone të aksesit fiks në internet janë mjaft afër çmimit mesatar në Bashkimin Evropian²⁶, me një ndryshim që varion nga -2 €/PPP për lidhjet bazë broadband deri në +2 €/PPP për lidhjet me broadband shumë të shpejtë.

²⁴ Për Shqipërinë, oferta e marrë si referencë është siguruar nga Vodafone. Ai ofron shpejtësi shkarkimi 30 Mbps dhe shpejtësi ngarkimi 5 Mbps me një çmim prej 1 400 LEK/muaj.

²⁵ Për Shqipërinë, oferta e marrë si referencë është siguruar nga Vodafone. Ai ofron shpejtësi shkarkimi 100 Mbps dhe shpejtësi ngarkimi 8 Mbps me një çmim prej 1800 LEK/muaj.

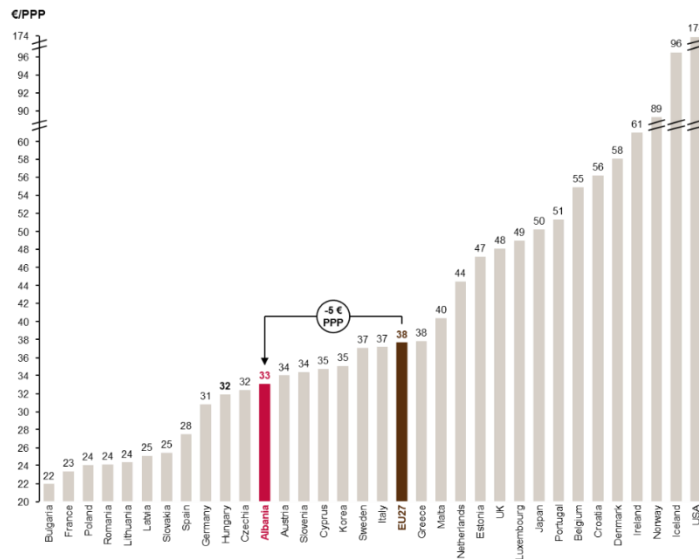
²⁶ Për secilën kategori, çmimi mesatar në Bashkimin Evropian, i referuar si "EU27" në secilën Figurë, llogaritet si mesatarja aritmetike e çmimeve më të ulëta në të 27 vendet anëtare të Bashkimit Evropian.

Figura 15 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin broadband fikse me paketa trefishe me një shpejtësi shkarkimi midis 12 Mbps dhe më pak se 30 Mbps në 2021²⁷

Burimet: Të dhënat e AKEP të mbledhura nga operatorët për Shqipërinë. Për vendet e tjera, raporti i KE-së "Tarifat Broadband celulare dhe fikse në Evropë në vitin 2021"

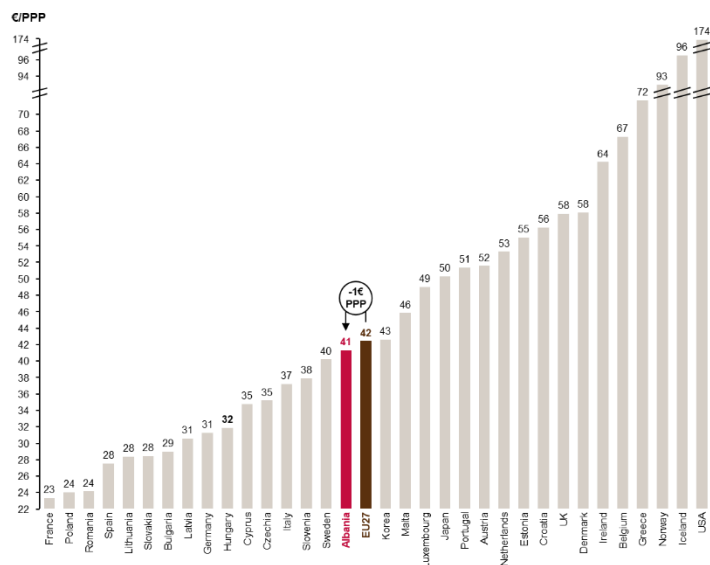
Figura 16 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin broadband fikse me paketa trefishe me një shpejtësi shkarkimi midis 30 Mbps dhe më pak se 100 Mbps në 2021²⁸

Burimet: Të dhënat e AKEP të mbledhura nga operatorët për Shqipërinë. Për vendet e tjera, raporti i KE-së "Tarifat Broadband celulare dhe fikse në Evropë në vitin 2021"

²⁷ Për Shqipërinë, oferta e marrë si referencë është siguruar nga Albtelecom (tani One Albania). Ai propozoi shpejtësi shkarkimi 16 Mbps dhe shpejtësi ngarkimi 3 Mbps me një çmim prej 1800 LEK/muaj.

Figura 17 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin broadband fikse me paketa trefishe me një shpejtësi shkarkimi midis 100 Mbps dhe më pak se 200 Mbps në 2021²⁹

Burimet: Të dhënat e AKEP të mbledhura nga operatorët për Shqipërinë. Për vendet e tjera, raporti i KE-së "Tarifat Broadband celulare dhe fikse në Evropë në vitin 2021"

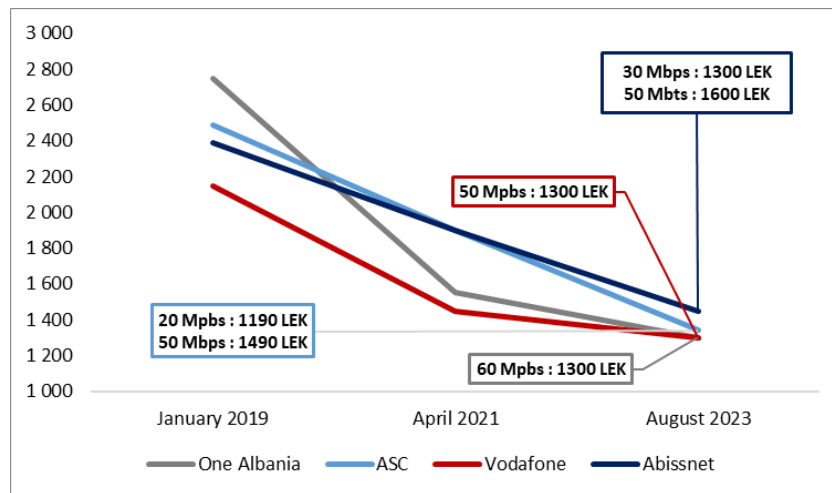
Për paketat që përfshijnë akses në internet, telefoni zanore dhe shërbime TV, nga Figura 15 deri në Figurën 17 tregohet se çmimet e ofruara nga ofruesit e shërbimeve broadband në Shqipëri janë vazhdimisht më të ulëta se çmimet mesatare të evidentuara në vendet anëtare të Bashkimit Evropian. Diferenca në çmime varion nga -7 € PPP për lidhjet bazë broadband deri në -1 € PPP për lidhjet broadband ultra të shpejta.

Në përgjithësi, çmimet e ofruara nga ofruesit e shërbimeve broadband në Shqipëri janë në përputhje me nivelin e çmimeve të propozuara në vendet e tjera të Bashkimit Evropian.

²⁸ Për Shqipërinë, oferta e marrë si referencë është siguruar nga Altelecom (tani One Albania). Ai propozoi shpejtësi shkarkimi 30 Mbps dhe shpejtësi ngarkimi 5 Mbps me një çmim prej 2 000 LEK/muaj.

²⁹ Për Shqipërinë, oferta e marrë si referencë është siguruar nga Altelecom (tani One Albania). Ai propozoi shpejtësi shkarkimi 100 Mbps dhe shpejtësi ngarkimi 10 Mbps me një çmim prej 2500 LEK/muaj.

Figura 18 – Ecuria i çmimit mesatar (LEK/muaj) të paketave standalone të internetit që ofrojnë shpejtësi lidhjeje ndërmjet 20 Mbps dhe 60 Mbps për pajtim 24 mujor.

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Për të vlerësuar ecurinë e çmimeve në kohë brenda Shqipërisë, u krye analiza **Figura 18** tregon se çmimet e ofruara nga operatorët më të mëdhenj shqiptarë³⁰. Kjo e dhënë tregon se, gjatë 4 viteve të fundit, çmimet e ofruara nga disa prej operatorëve kryesorë në Shqipëri mbetën të krahasueshme dhe tentojnë të konvergojnë drejt një çmimi më të ulët, ndoshta duke reflektuar më në afër kostot bazë të shërbimit.

Kjo analizë tregon se, në nivel kombëtar, ekziston një konkurrencë çmimesh funksionale të tarifave në tregjet broadband fiks me pakicë.

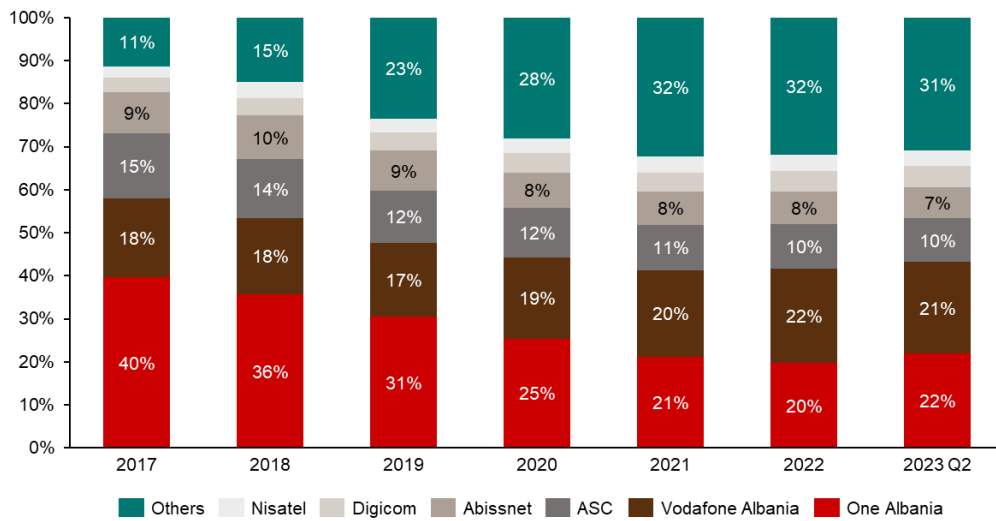
1.7 Zhvillimi i konkurrencës ndërmjet operatorëve nëpërmjet analizës së pjesës së tregut

Deri në fund të vitit 2021, ishin gjithsej 240 operatorë fiks të licencuar që ofronin shërbime në Shqipëri.³¹ Prania e një numri kaq të madh ofruesish aktivë në tregje sinjalizon barriera të ulëta për hyrjen, një tipar i rëndësishëm i një konkurrence të shëndetshme.

³⁰ Analiza e kryer në **Figura 18** është ndërmarrë ekskluzivisht për shërbime standalone të aksesit në internet, sepse oferta të tilla janë të zakonshme midis ofruesve më të mëdhenj të shërbimeve të internetit dhe, siç tregohet në **Figura 6**, ato përfaqësojnë një peshë të rëndësishme në rritje të totalit të shërbimeve broadband të ofruara në Shqipëri. Zgjedhja e ofertave që propozojnë 20 Mbps dhe 60 Mbps është bërë për të kapur shpejtësi që mbulojnë kategoritë kryesore për sa i përket volumit: lidhjet bazë dhe të shpejta me brez të gjerë.

³¹ Burimi: Raporti vjetor i AKEP, faqe 52. Link: https://akep.al/wp-content/uploads/2022/09/Akep-Report-Vjetor-2022_20-shtator.pdf

Figura 19 – Ecuria e pjesës së tregut në Shqipëri midis 2017 dhe tremujorit të dytë të 2023

Burimet: Të dhënat e AKEP-it të mbledhura nga operatorët

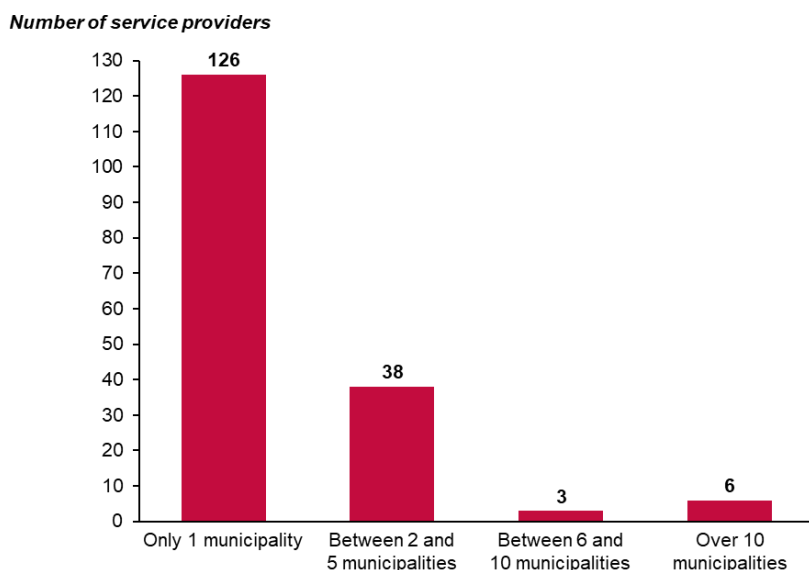
Në nivel kombëtar, **Figura 19** tregon se konkurrenca është zhvilluar që kur AKEP publikoi analizën e mëparshme të tregut. Gjatë gjashtë viteve të fundit, pjesa e tregut të operatorit më të madh, One Albania, u zvogëlua përgjysmë pasi arriti vetëm 20% në 2022 krahasuar me 40% në 2017. Për më tepër, në vitin 2022, dhe për herë të parë, One Albania humbi pozicionin historik si lider në treg pasi Vodafone u bë operatori më i madh në treg me 22% të pjesës së tregut³².

Një tipar kryesor i zhvillimit të konkurrencës në tregun shqiptar është rritja e rëndësisë së operatorëve të vegjël. Pjesa e kombinuar e tregut të gjashtë operatorëve më të mëdhenj në Shqipëri u ul nga 89% në 2017 në 68% në fund të 2022. Megjithatë, rritja e pjesës së tregut të operatorëve më të vegjël duket se është ndalur që nga viti 2022.

Shumica e operatorëve në Shqipëri janë të një madhësie të vogël dhe kanë një prani rrjeti të kufizuar në zona specifike gjeografike, veçanërisht në zonat urbane ose rurale në afërsi të qendrave urbane. Pak nga operatorët në këtë treg kanë mbulim broadband pasi shumica e ofruesve të shërbimeve me broadband konkurrojnë në segmente më të vogla dhe janë kryesisht ofrues lokalë.

³² Sipas raportit më të fundit të tregut të AKEP për tremujorin e dytë 2023, pas integritimit të abonimeve “HomeNet” të One Albania me lidhjet fikse të operatorit, One Albania rifitoi pozicionin e saj si lider në treg me 22% të pjesës së tregut, vetëm 0,5% më i lartë se konkurrenti më i afërt, Vodafone.

Figura 20 – Mbulimi gjeografik i operatorëve sipas numrit të bashkive deri në tremujorin e dytë 2023³³

Burimet: Të dhënat e AKEP-it të mbledhura nga operatorët

Figura 20 tregon se, me përjashtim të 9 operatorëve, të gjithë ofruesit e shërbimeve fikse me broadband janë të pranishëm në më pak se 6 nga 61 bashkitë e Shqipërisë. Vetëm operatorët më të mëdhenj (One Albania, Vodafone, ASC, Abissnet, Digicom dhe Nisatel) ofrojnë shërbime në më shumë se 10 bashki.

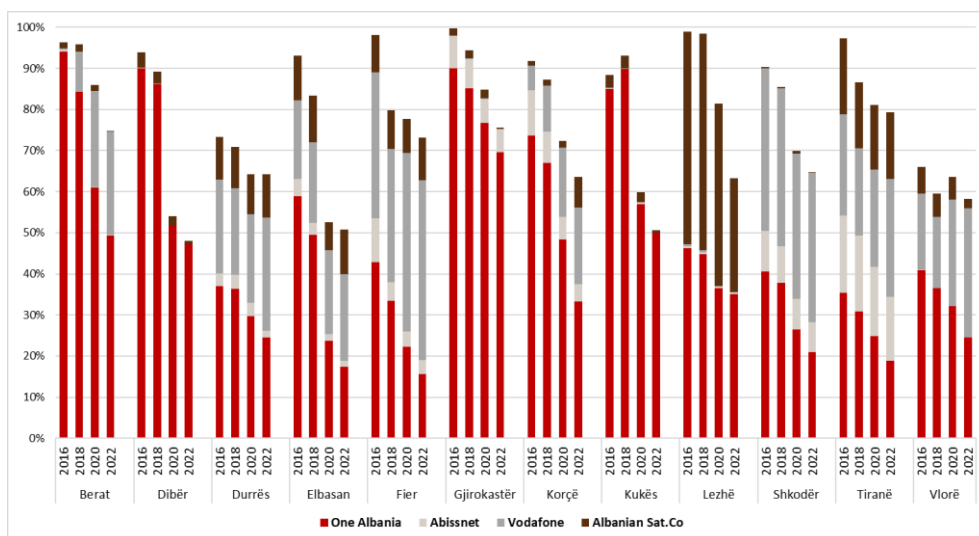
Për më tepër, ekziston një hendek midis mbulimit gjeografik të zonave urbane dhe rurale nga operatorët më të mëdhenj. Në të vërtetë, rrjetet e këtyre operatorëve mbulojnë kryesisht zonat urbane dhe mungon në shumë zona rurale.

Si mbulimi i kufizuar gjeografik i shumicës së operatorëve, ashtu edhe dallimi midis zonave urbane dhe rurale sinjalizon se kushtet e tregut ndryshojnë në të gjithë territorin shqiptar dhe se konkurrenca përcaktohet, në një farë mase, në nivel lokal dhe jo kombëtar.

Analiza e mëposhtme synon të vlerësojë konkurrencën në tregun me pakicë të broadband fiks në një nivel më të mirë gjeografik duke dalluar, brenda secilit prej dymbëdhjetë rajoneve shqiptare, midis zonave urbane dhe rurale.

³³ Këto të dhëna bazohen në të dhënat e dorëzuara nga operatorët për tremujorin e dytë të vitit 2023. Të dhënat për disa operatorë të licencuar mungojnë për shkak të problemeve me raportimin. Megjithatë, operatorët, të dhënat e të cilëve mungojnë janë kryesisht operatorë të vegjël lokalë që mbulojnë ose vetëm një bashki ose shumë pak bashki. Si të tilla, vëzhgimet e nxjerra nga **Figura 20** mbeten të vlefshme.

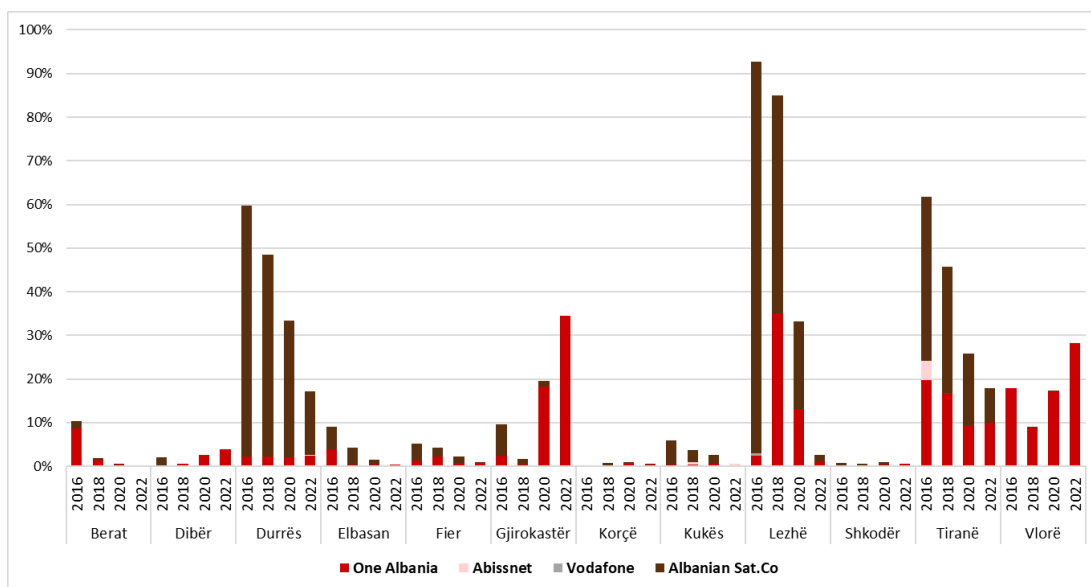
Figura 21 – Ecuria e pjesës së tregut të disa prej operatorëve kryesorë në pjesët urbane të secilit rajon midis 2016 dhe 2022

Burimet: Të dhënat e AKEP-it të mbledhura nga operatorët

Figura 21 tregon se pjesa e tregut e 4 operatorëve më të mëdhenj në Shqipëri është ulur midis 2016 dhe 2022 në zonat urbane të të dymbëdhjetë rajoneve. One Albania ka humbur pjesën më të madhe të tregut, ndërsa Vodafone ka rritur pjesën e saj të tregut në shumë rajone, veçanërisht nga viti 2020 e në vazhdim.

Figura 22 – Ecuria i pjesës së tregut të disa prej operatorëve kryesorë në pjesët rurale të secilit rajon midis 2016 dhe 2022

Burimet: Të dhënat e AKEP-it të mbledhura nga operatorët

Pjesa e tregut të operatorëve kryesorë në zonat rurale është shumë më e ulët në krahasim me zonat urbane. Në disa qarqe si Berat, Dibër, Elbasan, Fier, Korçë, Lezhë dhe Shkodër, ata pothuajse nuk kanë prani në zonat rurale. Përdoruesit fundorë në këto zona janë pothuajse tërësisht të lidhur nga operatorë më të vegjël lokalë.

Në zonat rurale të Durrësit, Lezhës dhe Tiranës, ASC kishte një peshë të lartë tregu në vitin 2016 (deri në 90% në Lezhë). Megjithatë, pjesa e tyre e tregut u ul ndjeshëm pasi ASC aktualisht përfaqëson një pjesë të vogël të tregut (14%, 1% dhe 7% respektivisht) në këto zona.

Në vitin 2022, One Albania ka një prani relativisht të rëndësishme në zonat rurale të tre rajoneve: Gjirokastrë me 35% të tregut, Tiranë me 10% të tregut dhe Vlorë me 28% të tregut.

2 Përkufizimi dhe vlerësimi i konkurrencës në tregun me pakicë

Qëllimi i AKEP-it është të rivlerësojë rëndësinë e masave rregullatore në tregjet me shumicë për të nxitur përfundimisht zhvillimin e konkurrencës në tregjet me pakicë. Në seksionet e mëposhtme, AKEP do të ndërmarrë një analizë të tregjeve me pakicë të broadband fiks në Shqipëri.

2.1 Përkufizimi i tregut me pakicë

Në përputhje me praktikën rregullatore evropiane, pika e fillimit e një analize tregu është përcaktimi i tregjeve me pakicë nga të dy produktet (**seksioni 2.1.1**) dhe gjeografike (**seksioni 2.1.2**) pikat e qëndrimit.

2.1.1 Përkufizimi i tregut me pakicë të produktit

Udhëzimet për FNT të Komisionit Evropian specifikojnë se, kur përcaktojnë një treg, autoritetet rregullatore duhet të grupojnë së bashku produktet dhe shërbimet që përdoren shpesh nga konsumatorët për të njëjtat qëllime.

Përkufizimi i produktit të tregjeve bazohet në një analizë të:

- **Zëvendësueshmëria nga ana e kërkesës:** dy produkte i përkasin të njëjtit treg nëse janë mjaftueshëm "të këmbyeshëm" për sa i përket përdorimit, karakteristikave, çmimeve, kushteve të shpërndarjes dhe kostove të kalimit nga një produkt në tjetrin.
- **Zëvendësueshmëria nga ana e ofertës:** kjo mat gjasat dhe aftësinë e një operatori që nuk është aktualisht i pranishëm në një treg të caktuar për të hyrë në të me shpejtësi në përgjigje të një ndryshimi në kushtet e tregut (veçanërisht një rritje të çmimeve).

2.1.1.1 Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet shërbimeve të kategorise së banimit dhe biznesit

Tregu i shitjes me pakicë për aksesin fiks me broadband në Shqipëri përbëhet nga dy segmente kryesore, segmenti i shërbimeve të kategorise rezidenciale dhe segmenti i shërbimeve të kategorise së biznesit.

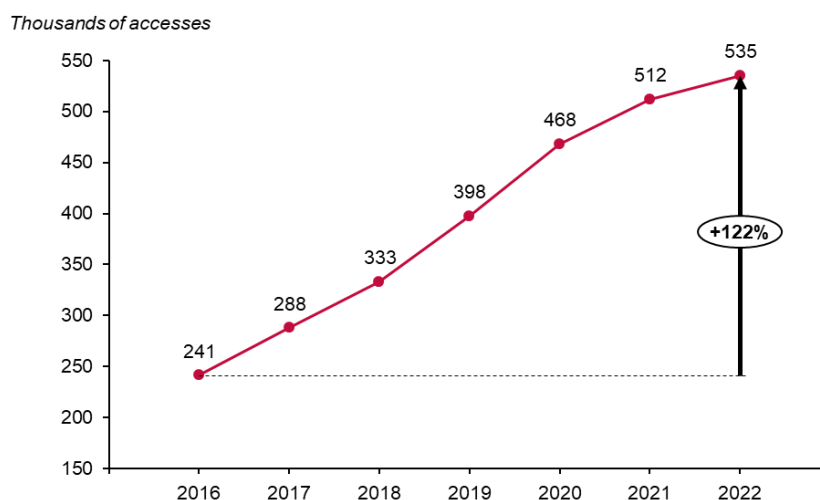
Karakteristikat kryesore të shërbimeve të shitjes me pakicë të kategorise së banimit

Ofertat e kategorise rezidenciale janë oferta lidhjeje që adresojnë nevojat e klientëve rezidencialë dhe të bizneseve të vogla dhe të mesme, nevojat e të cilave janë të ngjashme me klientët rezidencialë.

Ofertat e kategorise së përdoruesve rezidenciale shpesh tregtohen nga operatorët e telefonise celulare në formate standarde. Formate të tilla përfshijnë aksesin standalone në internet, ofertat për paketa dyfishe (kombinimin e aksesit në internet me shërbimet e telefonisë zanore ose televizive), ofertat me paketa trefishe (kombinimin e aksesit në internet, telefonisë zanore dhe shërbimeve televizive) dhe për operatorët që janë ofrues të shërbimeve fikse dhe celulare, Oferta katërfishe (përfshirja e aksesit në internet, telefonia zanore, shërbimet televizive dhe shërbimet celulare).

Shërbimi fiks i kategorise rezidenciale mund të ofrohet mbi medime të shumta (fibër optike, bakër, HFC ose teknologji të tjera me valë) dhe me shpejtësi të ndryshme nga më pak se 10 Mbps në mbi 1 Gbps. Këto shërbime zakonisht ofrojnë shpejtësi asimetrike shkarkimi dhe ngarkimi dhe me kohë riparimi të garantuara nga 48 orë deri në 72 orë.

Figura 23 - Vëllimi i akseseve me broadband fiks për përdoruesit familjarë në Shqipëri (2016-2022)

Burimi: Raportet statistikore vjetore dhe tremujore të AKEP

Me kalimin e viteve, pesha e akseseve për kategorinë e përdoruesve familjarë në vëllimin e përgjithshëm të akseseve me pakicë ka qenë e qëndrueshme në rreth 91%. Siç vërehet në **Figuren 23**, ecuria e akseseve për përdoruesit familjarë është shumë e ngjashme me ecurinë e të gjithë tregut (shih **Figura 1**) pasi numri total i linjave u rrit me 122% që nga viti 2016 për të arritur në 535 mijë lidhje aktive deri në fund të vitit 2022.

Karakteristikat kryesore të shërbimeve të shitjes me pakicë të kategorise së biznesit

Në varësi të madhësisë dhe natyrës së aktiviteteve të tyre, bizneset dhe institucionet më të mëdha (bankat, spitalet, shkollat, bibliotekat, ministritë, etj.) kanë nevoja specifike për lidhje që nuk adresohen nga ofertat e kategorise së përdoruesve familjarë. Prandaj, operatorët e telefonise celulare kanë zhvilluar oferta që adresojnë nevojat e këtyre klientëve. Ofertat e nivelit të biznesit shoqërohen shpesh nga një cilësi më e lartë shërbimi (vonesë e ulët, kohë riparimi në përgjithësi më pak se 24 orë ose 6 orë), shpejtësi simetrike të shkarkimit dhe

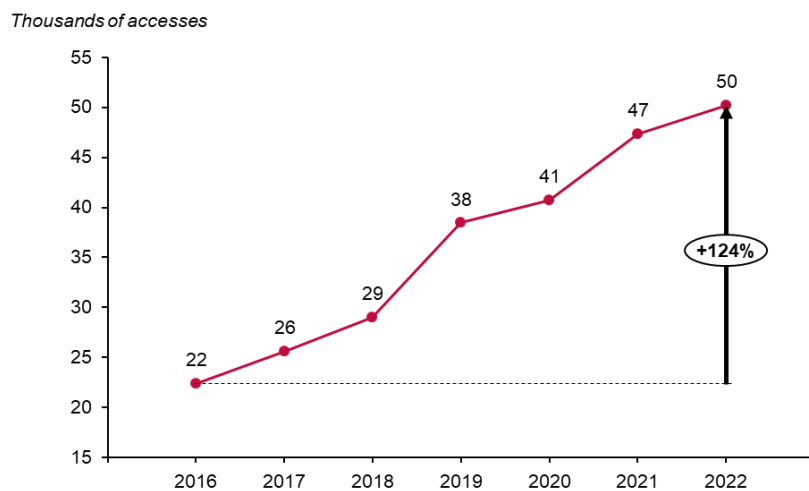
ngarkimit, lidhje të tepërta për të minimizuar ndikimet e një avarie, shërbime sigurie dhe shërbime monitorimi.

Përveç cilësisë më të lartë të shërbimit, ofertat e nivelit të biznesit përfshijnë shërbime të tjera si linja me qira dhe lidhje të dedikuara ndërmjet faqeve të një ndërmarrjeje, rrjete private virtuale dhe shërbime të tjera ndihmëse si hostimi dhe bashkëvendndodhja. Shërbime të tilla nuk u ofrohen klientëve rezidencialë ose bizneseve të vogla që kanë nevojë të kufizuara lidhjeje që plotësohen përmes shërbimeve të kategorise rezidenciale.

Për më tepër, shërbimet e kategorise së biznesit shpesh shiten nëpërmjet tubacioneve dhe proceseve të dedikuara të shitjeve (p.sh., thirrjet për tender, etj.) dhe përdorin burime specifike për shërbimet e mbështetjes dhe kujdesit ndaj klientit (p.sh., duke caktuar një menaxher të dedikuar, etj.)

Për më tepër, ndryshe nga ofertat e kategorise rezidenciale ku të dy çmimet janë kushte kontraktuale janë të paracaktuara nga operatori dhe modifikohen rrallë, çmimet dhe kushtet kontraktuale të lidhjeve të biznesit shpesh negociohen në mënyrë dypalëshe mbi bazën marrëveshje për marrëveshje dhe janë subjekt i ndryshimeve të rëndësishme.

Figura 24 - Vëllimi i akseseve me broadband fiks të kategorise së biznesit në Shqipëri (2016-2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Gjatë periudhës ndërmjet 2016 dhe 2021, siç tregohet në **Figuren 24** më lart, përqindja e akseseve të kategorise së biznesit u rrit në 50 mijë aksese nga 22 mijë aksese. Gjatë gjithë periudhës, pesha e akseseve të kategorise të biznesit në vëllimin e përgjithshëm të akseseve me pakicë ka qenë e qëndrueshme në rreth 9%.

Nga pikëpamja e ofertës, ofrimi i shërbimeve të kategorise biznesit nga një operator që ofron vetëm për përdorues familjarë kërkon një investim në burimet njerëzore dhe logjistike, si dhe ndryshime organizative, në mënyrë që jenë në gjendje të ofrojë oferta konkurruese për kategorinë biznes..

Për më tepër, shërbimet e kërkuara nga bizneset e mëdha janë shpesh më të avancuara teknologjikisht sesa ofertat për kategorinë e familjeve dhe kërkojnë përshtatje të teknologjive dhe infrastrukturës së përdorur për të ofruar shërbime të tilla. Për shembull, disa aplikacione kritike të bizneseve të mëdha kërkojnë kapacitete të dedikuara, shpesh me

opcioneredundancy, dhe nuk mund të ofrohen mbi kapacitete të përbashkëta ose të ndërsjella, siç është rasti për shërbimet e kategorisë së përdoruesve familjarë.

Për më tepër, bizneset e mëdha shpesh kërkojnë që ofruesi i tyre të ofrojë shërbime të nivelit të sipërm (deri në shtresën e aplikacionit) së bashku me nevojat e tyre të lidhjes si një ofertë e paketuar. Kjo kërkon zhvillimin e një sërë njohurish brenda operatorit që shkon përtej kompetencave të kërkuara për të ofruar shërbime të kategorise rezidenciale.

Prandaj, për shkak të mungesës së zëvendësueshmërisë si nga pikëpamja e kërkesës ashtu edhe e ofertës, AKEP arriti në përfundimin se shërbimet e kategorise rezidenciale me pakicë (që përfshijnë shërbimet si për klientët rezidencialë ashtu edhe për bizneset e vogla/të mesme me nevoja të ngjashme si klientët rezidencialë) dhe shërbimet e kategorisë biznes në nivelin me pakicë nuk janë pjesë e të njëjtit treg.

2.1.1.2 Zëvendësueshmëria midis teknologjive të ndryshme me tela

Ndërsa kërkesa për aplikacione të bazuara në internet rritet, rritet nevoja për lidhje të besueshme me broadband me shpejtësi të lartë. Siç tregohet në **Figuren 8**, pesha e lidhjeve me fibra në totalin e lidhjeve broadband po rritet vazhdimisht dhe me shpejtësi pasi përfaqësonte 61% në 2022 krahasuar me vetëm 11% në 2016. Kjo rritje është nxitur nga zhvillimi i rrjeteve të reja si dhe migrimi nga teknologji të tjera tek teknologjia me fibra.

Nga këndvështrimi i kërkesës, pavarësisht nga kapacitetet e tyre maksimale teorike inferiore, lidhjet me bazë bakri paraqesin karakteristika të ngjashme për sa i përket përdorimit si lidhjet me fibra. Prandaj, AKEP vlerëson se janë plotësuar kushtet për vendosjen e zëvendësueshmërisë nga ana e kërkesës ndërmjet lidhjeve me bazë bakri dhe lidhjeve me bazë fibrash.

Modernizimi i rrjeteve kabllore koaksiale po i mundëson operatorit kryesor kabllor, Vodafone, të përdorë rrjetin e tij kabllor për të ofruar akses të shpejtë dhe shumë të shpejtë broadband për klientët e tij. Siç tregohet në **Figuren 9**, duke u mbështetur kryesisht në rrjetin e saj HFC, Vodafone u bë një nga ofruesit kryesorë të shërbimeve me broadband në vend. Kjo tregon se, ashtu si rrjetet e bakrit, lidhjet me bazë HFC paraqesin karakteristika të ngjashme për sa i përket përdorimit si lidhje me fibra. AKEP konsideron kështu se të dyja teknologjitë janë të zëvendësueshme nga këndvështrimi i kërkesës.

Nga këndvështrimi i ofertës, të gjithë operatorët e rrjeteve në Shqipëri po investojnë në ndërtimin e rrjeteve të tyre me fibra optike. Nga njëra anë, One Albania dhe Vodafone, të cilët aktualisht mbështeten përkatësisht në rrjetet e tyre historike të bakrit dhe kabllove, po ndërtojnë rrjetet e tyre me fibra dhe po zëvendësojnë gradualisht lidhjet e tyre të bakrit dhe kabllove me fibra. Të dy operatorët kanë deklaruar synimin e tyre për të kaluar në një rrjet tërësisht me fibra në vitet e ardhshme. Nga ana tjetër, operatorë të tjerë që filluan të ndërtonin rrjetin e tyre vitet e fundit, i kanë ndërtuar rrjetet e tyre plotësisht me fibra. Disa operatorë kanë ende numër të pakët të akseseve të bazuara në kablo bakri ose koaksiale. Megjithatë, shumë prej tyre i kanë komunikuar AKEP-it planet e tyre për të migruar këto lidhje në lidhje me fibër në muajt në vijim. Këto tendenca tregojnë se, nga ana e ofertës, ekziston një zëvendësueshmëri midis fibrës dhe kabllove bakri dhe koaksiale.

Prandaj, AKEP arrin në përfundimin se teknologjitë e linjës kabllore janë të zëvendësueshme si nga këndvështrimi i ofertës ashtu edhe i kërkesës dhe korrespondojnë me të njëjtin treg produkti. AKEP do të qëndrojë vigjilent ndaj ndryshimeve teknologjike dhe ecurise të kushteve të ofertës dhe kërkesës në të ardhmen. Në varësi të natyrës dhe madhësisë së këtyre ndryshimeve, AKEP do të rregullojë përcaktimin e tregut nëse është e nevojshme.

2.1.1.3 Zëvendësueshmëria midis lidhjeve bazë, të shpejta dhe shumë të shpejta me broadband

Produktet me broadband që ofrohen aktualisht në tregun shqiptar përfaqësojnë një vazhdimësi në spektrin e shpejtësive të rrjetit. Operatorët që mbështeten në rrjetin e bakrit ende ofrojnë lidhje bazë broadband, përveç lidhjeve të shpejta dhe shumë të shpejta të ofruara përmes rrjetit fibër.

Pavarësisht ndryshimit të rëndësishëm në shpejtësi, lidhjet bazë mbeten të përshtatshme për shumicën e përdorimeve dhe janë të krahasueshme në performancën dhe cilësinë e shërbimit të ofruar nëpërmjet lidhjeve të shpejta. Në mënyrë të ngjashme, këto të fundit janë të krahasueshme me lidhjet shumë të shpejta. Prandaj, nga këndvështrimi i kërkesës, ekziston një zinxhir zëvendësimi midis lidhjes bazë, të shpejtë dhe shumë të shpejtë që mbështet vendosjen e tyre brenda të njëjtit treg.

Ne vërejmë, megjithatë, se shpejtësitë e kufizuara teorike të disponueshme përmes akseseve të bakrit mund të mos mbeten të përshtatshme për shumë përdorime në rast të një rritje të konsiderueshme të kërkesës për kapacitet në vitet e ardhshme. Kjo është e mundur për shkak të rritjes së trafikut të të dhënave dhe zhvillimit të përdorimit më intensiv të të dhënave (video-on-demand, realitet virtual, etj.) në të ardhmen. Megjithatë, ndikimi i këtij fakti është i kufizuar pasi shumë klientë DSL kanë tashmë oferta alternative të fibrave në dispozicion.

Nga pikëpamja e ofertës, pasi të gjithë operatorët po mbështeten gjithnjë e më shumë në rrjetin e fibrave, ata të gjithë mund të ofrojnë shpejtësi të krahasueshme lidhjeje për klientët e tyre. Edhe operatorët me rrjete të teknologjisë më të vjetër kanë vendosur fibra paralelisht me rrjetet e tyre ekzistuese. Kështu, shumica e ofruesve mund të ofrojnë shpejtësi më të larta të rrjetit në një kohë relativisht të shkurtër dhe pa shkaktuar kosto të konsiderueshme shtesë.

Prandaj, AKEP konkludon se lidhjet bazë, të shpejta dhe shumë të shpejta me broadband janë të zëvendësueshme si nga këndvështrimi i ofertës ashtu edhe i kërkesës dhe korrespondojnë me të njëjtin treg produkti.

2.1.1.4 Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet teknologjive të ndryshme me tel dhe wireless

Aksesi me broadband pa tel fikse dhe aksesi me bazë satelitore janë teknologji alternative të aksesit të disponueshme aktualisht në Shqipëri për të ofruar broadband fikse. **Figura 8** tregon se pjesa e këtyre teknologjive është e vogël (rreth 1% deri në fund të vitit 2022) pasi operatorët përdorin teknologji të tilla si opsionet e fundit në rast të mungesës së alternativave të teknologjisë me tel.

Akseset fikse pa tel me broadband janë shumë më të kufizuara në kapacitet sesa lidhjet e bazuara në fibra. Me zhvillimin e teknologjive me valë më efikase, shpejtësitë e disponueshme nga teknologjitë me valë si 4G dhe 5G mund të përfaqësojnë një alternativë të mundshme ndaj rrjeteve me tel, veçanërisht bakri. Megjithatë, ekziston një sërë faktorësh që e bëjnë më pak të mundshme zëvendësueshmërinë ndërmjet të dy llojeve të rrjeteve, të paktën në të ardhmen e parashikueshme.

Ndryshe nga rrjetet me tela, mund të jetë e vështirë të garantohet cilësia e shërbimit për klientët fundorë që përdorin radio frekuenca, duke pasur parasysh ndjeshmërinë e tyre ndaj kushteve të motit, shqetësimeve klimatike dhe pengesave fizike. Përveç kësaj, përdorimi i zgjidhjeve me valë, veçanërisht për bizneset, kërkon studime specifike fizibiliteti në rrjedhën e sipërme që çojnë në vonesa të gjata në zbatimin e shërbimit.

Nga pikëpamja e ofertes, shërbimet me valë dhe ato me tela përbëjnë dy zgjidhje thelbësisht të ndryshme nga pikëpamja teknologjike pasi ato mbështeten në rrjete të dallueshme aktive dhe pasive. Kështu, një operator që ofron vetëm shërbime me valë nuk mund të kalojë në shërbime me tel pa shfaqur kosto të rëndësishme. Kjo vlen edhe për një operator që ofron vetëm shërbime me tel dhe dëshiron të ofrojë shërbime me valë.

Prandaj, AKEP arrin në përfundimin se shërbimet fikse me broadband me valë nuk janë të zëvendësueshme me shërbimet fikse me tel. Në të gjitha rastet, duke pasur parasysh peshën e ulët të lidhjeve broadband wireless në Shqipëri dhe përdorimin e tyre si opsion i fundit, përjashtimi i këtyre shërbimeve nga objekti i përkufizimit të tregut nuk ka një ndikim të rëndësishëm.

Në kuadër të sa më sipër, nga pikëpamja e produktit, AKEP identifikon dy tregje të shitjes me pakicë:

- **Tregu i shitjes me pakicë me broadband për shërbimet e kategorise rezidenciale** që adreson përdoruesit rezidencialë dhe bizneseve të vogla dhe të mesme me nevoja konektiviteti të krahasueshme me përdoruesit familjarë; dhe
- **Tregu me pakicë me broadband për kategorinë e biznesit** që adreson bizneset më të mëdha dhe institucionet publike që kanë nevojë për produkte specifike të konektivitetit, shpesh të shoqëruara me një cilësi të lartë shërbimesh.

Të dy tregjet përfshijnë lidhje me broadband, ose të bashkuara me shërbime të tjera si televizioni dhe telefonia zanore ose të ofruara në baza standalone, të ofruara nëpërmjet bakrit (xDSL), fibrës optike (FTTX) ose kabllor koaksiale (HFC).

2.1.2 Përkufizimi gjeografik i tregut me pakicë

Udhëzimet për FNT të Komisionit Evropian specifikojnë se, përpara se të ndërmerret vlerësimi i konkurrencës, tregjet duhet të përkufizohen gjeografikisht³⁴. Duke vlerësuar zëvendësueshmërinë dhe kushtet e tregut, përkufizimi gjeografik i tregut përfshin zona në të cilat kushtet e konkurrencës janë mjaftueshëm homogjene në mënyrë që zonat që shfaqin kushte të ndryshme konkurrence të vendosen në tregje të veçanta.

Sipas praktikave rregullatore në sektorin evropian të komunikimeve elektronike, përkufizimi gjeografik i tregjeve përcaktohet në bazë të zonës së mbuluar nga një rrjet³⁵ dhe ekzistenca e instrumenteve ligjore dhe të tjera rregullatore³⁶. Tregjet e përcaktuara përmes analizës gjeografike mund të jenë lokale, rajonale, kombëtare ose ndërkombëtare. Në të gjitha rastet, niveli i zgjedhur i tregut gjeografik duhet të sigurojë që tregjet: "(a) janë të një madhësie të përshtatshme, d.m.th. mjaft të vogla për të shmangur variacionet e rëndësishme të kushteve konkurruese brenda çdo njësie, por mjaftueshëm të mëdha për të shmangur një mikro-analizë intensive dhe të rëndë të burimeve që mund të çojë në fragmentim të tregut, (b) janë në gjendje

³⁴ Burimi: "Udhëzimet e Komisionit Evropian për analizën e tregut dhe vlerësimin e fuqisë së rëndësishme të tregut sipas kuadrit rregullator të BE-së për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike", recitali 46, lidhja: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507(01)) (qasja e fundit më 23/11/2023)

³⁵ Siç specifikohet në Udhëzimet për FNT të Komisionit Evropian, kjo zonë korrespondon në praktikë me kufijtë e zonës në të cilën një operator është i autorizuar të operojë.

³⁶ Të tilla si autorizimet ose licencat e kufizuara në një zonë të caktuar.

të pasqyrojnë strukturën e rrjetit të të gjithë operatorëve përkatës dhe (c) të kenë kufij të qartë dhe të qëndrueshëm me kalimin e kohës.”

Për të vlerësuar nëse dhe në çfarë mase ndryshojnë kushtet e konkurrencës për shërbimet broadband në të gjithë territorin shqiptar, AKEP përdori njësinë administrative të “bashkisë” si bazë për analizën e tij. Zgjedhja e kësaj njësie, në vend të të tjerave si mbulimi i rrjetit të operatorit aktual ose topologjive të ndryshme të rrjetit, motivohet nga fakti se konkurrenca me pakicë drejtohet kryesisht nga konkurrenca ndërmjet platformave (d.m.th., shumica e operatorëve vendosin rrjetet e tyre duke përdorur infrastrukturën e tyre) dhe nuk mbështeten shumë në produktet me shumicë. Një avantazh tjetër i zgjedhjes së bashkisë si njësi bazë për analizën është disponueshmëria e të dhënave socio-ekonomike dhe specifike sektoriale, të cilat janë të nevojshme për të vlerësuar kushtet e konkurrencës në nivel nënkombëtar.

I ndërgjegjshëm për heterogjenitetin e mundshëm në kushtet e konkurrencës brenda çdo bashkie, AKEP ka bërë një dallim të mëtejshëm midis zonave urbane dhe rurale. **Një “zonë lokale” përkufizohet kështu si një zonë rurale ose urbane e një bashkie administrative**³⁷. Megjithatë, disponueshmëria e të dhënave në zonat urbane dhe rurale është e kufizuar në kohë dhe në shtrirje pasi është e disponueshme vetëm për disa të dhëna specifike sektoriale në 2021 dhe 2022. Analiza e mëposhtme do të kryhet duke përdorur të dhënat më të hollësishme të disponueshme.

Në vlerësimin e homogjenitetit të kushteve konkurruese, në përputhje me udhëzimet e BEREC³⁸, do të merren parasysh kriteret e mëposhtme:

- Barrierat për hyrjen në treg: qëllimi është të përcaktohet se nëse kërkesa rritet, hyrësit e rinj do ta vlerësojnë si fitimprurëse të hyjnë në treg për të përfituar nga ekonomitë më të mëdha të shkallës.
- Presioni konkurrues ndaj operatorit më të madh: kjo analizë merr parasysh edhe numrin dhe madhësinë e konkurrentëve dhe praninë e tyre gjeografike në të gjithë territorin.
- Pjesa e tregut të operatorëve brenda çdo zone dhe ecuria e tyre në dy vitet e fundit.
- Dallimet e çmimeve midis zonave dhe nëse operatorët që janë të pranishëm në zona të shumta aplikojnë strategji të ndryshme çmimi në varësi të zonës.
- Aspekte të tjera që mund të rrjedhin nga dallimet përkatëse konkurruese midis zonave gjeografike (p.sh., strategjitë e marketingut dhe funksionalitetet e shërbimeve).

³⁷ Në analizë janë përfshirë 61 bashki administrative. Brenda çdo bashkie bëhet dallimi ndërmjet zonave rurale dhe urbane. Prandaj, gjithsej 122 zona lokale ishin në dispozicion për analizë. Në vitin 2022, akses zero është raportuar në zonat e mëposhtme: Skrapar (Rural), Dropull (Urban), Dropull (Rural) dhe Libohovë (Rural). [Prandaj, \(122-4\)118 zona lokale janë përfshirë në analizë.](#) Në vitin 2021, gjithsej 117 zona lokale janë përfshirë në analizë pasi ekzistojnë 5 zona lokale pa akses të raportuar: Skrapar (Rural), Devoll (Rural), Dropull (Urban), Libohovë (Rural) dhe Këlcyrë (Rural). Mungesa e të dhënave për këto zona vendore mund të jetë për shkak të cilësisë së të dhënave të mbledhura nga AKEP nga operatorët.

³⁸ Burimi: BEREC “[Pozicioni i përbashkët i BEREC mbi aspektet gjeografike të analizës së tregut \(përkufizimi dhe mjetet juridike\)](#)”, lidhje: [*Pozicioni i përbashkët BEREC mbi aspektet gjeografike të analizës së tregut \(përkufizimi dhe mjetet juridike\) \(europa.eu\)](#) (aksesi i fundit më 24/11/2023)

Nuk ka evidenca të barrierave strukturore për hyrjen në zonat lokale pasi numri i konkurrentëve rritet në shumicën e zonave.

Bazuar në të dhënat e mbledhura nga AKEP nga operatorët në vitet 2021 dhe 2022, AKEP vëren se numri i konkurrentëve të pranishëm në çdo zonë lokale është përgjithësisht në rritje pasi numri i zonave lokale me vetëm një ofrues është ulur dhe numri i zonave lokale me më shumë se tre ofrues është rritur.

Tabela 1 – Përmbledhje e përqindjes së zonave lokale në varësi të numrit të ofruesve të shërbimeve

	1 ofrues	2 ofrues	3 ofrues	Më shumë se 3 ofrues
2021	18%	17%	19%	47%
2022	11%	19%	14%	56%

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Siç tregohet në Tabelën 1, në vitin 2022, vetëm 13 zona lokale (11%) kishin vetëm një ofrues shërbimi me broadband krahasuar me 22 (18%) në vitin 2021. Ndër këto 13 zona, One Albania është ofruesi unik në vetëm 4 zona lokale, ndërsa 9 zonat e mbetura lokale kanë ofrues lokalë me një prani në një numër shumë të kufizuar zonash (vetëm dy deri në katër zona lokale).

Për më tepër, midis 2021 dhe 2022, numri i zonave lokale të mbuluara nga më shumë se tre ofrues të shërbimeve u rrit nga 54 (47%)³⁹ në 66 (56%).

Në zonat lokale me ofrues të shumëfishtë shërbimesh, presioni i konkurrencës është përgjithësisht i lartë. Mesatarisht, në të gjitha zonat lokale me të paktën një lidhje me broadband, ka pesë ofrues shërbimesh me pakicë në çdo zonë lokale. Kjo mesatare është vetëm pak më e lartë në zonat urbane (5,5) sesa në zonat rurale (4,5). Megjithatë, ekzistojnë dallime të rëndësishme ndërmjet zonave lokale. Për shembull, në vitin 2022, 33 operatorë ofruan shërbime broadband në zonat urbane të Tiranës, që është dukshëm më e lartë se mesatarja kombëtare.

Për shkak të ekonomive të kufizuara të shkallës, është e zakonshme të pritet që barrierat ekonomike për hyrje të jenë më të larta në zonat rurale në krahasim me zonat urbane. Megjithatë, siç u shpjegua më lart, ka vetëm disa zona lokale (me pak të populluara) me vetëm një ofrues broadband fikse. Gjithashtu, AKEP vëren se numri mesatar i operatorëve në një zonë vendore është i lartë (5 operatorë) dhe 70% e zonave lokale kanë tre ose më shumë ofrues.

Në zonat lokale ku konkurrenca është më pak e zhvilluar, madhësia e tregut është shpesh shumë e vogël. Në zonat lokale me vetëm një ofrues shërbimi me broadband, numri i përgjithshëm i lidhjeve varion nga 45 në 644 lidhje. Megjithatë, ndërsa penetrimi i shërbimeve fikse broadband përparon, konkurrenca në fusha të tilla mund të zhvillohet në vitet e ardhshme me rritjen e mundshme të kërkesës. Midis 2021 dhe 2022, numri i përgjithshëm i aksesëve u rrit në (72)61%⁴⁰ të zonave lokale. Ndërsa zhvillimi i shërbimeve fikse broadband në Shqipëri përparon (shih **Seksioni 1**), ky trend pritet të vazhdojë edhe në vitet në vijim.

³⁹ Kjo vlerë është rregulluar në 54 në vend të 55 siç specifikohet në dokumentin e konsultimit publik

⁴⁰ Kjo vlerë është rregulluar në 61% në vend të 63% siç përcaktohet në dokumentin e konsultimit publik

Në shumicën e zonave lokale, operatori kryesor është nën presion të besueshëm dhe në rritje të konkurrencës nga operatorët e tjerë.

Me rritjen e numrit të konkurrentëve, rritet edhe presioni mbi operatorët leader lokalë. Në të vërtetë, midis 2021 dhe 2022, numri i operatorëve është rritur në 2022 në 40%⁴¹ të zonave lokale.

Për të vlerësuar nëse ekziston një presion i besueshëm konkurrues mbi operatorët leader lokalë, është e rëndësishme të analizohet madhësia dhe mbulimi gjeografik i operatorëve që sfidojnë operatorin lider lokal. Në (74) 63%⁴² të zonave lokale, ekziston të paktën një operator sfidues me një mbulim më të gjerë gjeografik (në numër zonash lokale) se operatori leader loka.

Siç tregohet në **Figuren 20**, vetëm gjashtë operatorë janë të pranishëm në dhjetë ose më shumë bashki (këta gjashtë operatorë do të referohen më tutje si “operatorët kryesorë”). Pavarësisht nga mbulimi i tyre relativisht i gjerë gjeografik, këta operatorë, duke përfshirë edhe operatorin aktual, janë liderët e tregut në një numër të kufizuar zonash lokale. Kjo do të thotë se shpesh ka një operator të madh në një pozicion sfidues që ushtron presion mbi operatorin leader lokal.

Për më tepër, në zonat ku një nga operatorët kryesorë është një lider lokal, ata zakonisht janë nën presion konkurrues nga operatorë të tjerë me një mbulim të krahasueshëm gjeografik. Deri në fund të vitit 2022, vetëm tre operatorë në të gjithë tregun ishin liderë në pesë zona lokale ose më shumë.

Tabela 2 – Operatorët si lider tregu në pesë zona lokale ose më shumë që nga viti 2022

Operatori	Numri i zonave lokale urbane si lider	Përfshin mbi 50%	Përfshin mbi 80%	Numri i zonave lokale rurale si lider	Përfshin mbi 50%	Përfshin mbi 80%
One Albania	26	23	10	7	5	4
Vodafone	9	3	0	0	0	0
ASC	5	1	1	0	0	0

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Me një prani në një total prej 93 (79%) të zonave lokale në vitin 2022, One Albania është operatori me mbulimin më të gjerë gjeografik. Megjithatë, One Albania është lider në vetëm 33 në zonat lokale (28%), ndër të cilat 26 janë urbane dhe 7 janë rurale. Në ato zona urbane, One Albania kishte më shumë se 50% të pjesës së tregut në 23 zona urbane lokale dhe mbi 80% të pjesës së tregut në 10 zona lokale urbane. Në zonat rurale, One Albania kishte më shumë se 50% të pjesës së tregut në pesë zona lokale, ku ne katër prej të cilave pjesa e tregut të operatorit aktual tejkaloi 80%.

Në vitin 2022, Vodafone ishte operatori lider në 9 zona urbane lokale, nga të cilat pjesa e tregut të operatorit tejkaloi 50% në tre zona lokale.

⁴¹ Kjo vlerë është rregulluar në 40% në vend të 45% siç përcaktohet në dokumentin e konsultimit publik

⁴² Kjo vlerë është rregulluar në 61% në vend të 56% siç përcaktohet në dokumentin e konsultimit publik

Edhe pse është lider në pesë zona lokale, ASC kishte më shumë se 50% të pjesës së tregut, është vetëm një zonë lokale, një zonë në të cilën pjesa e tregut të operatorit tejkaloi 80%

Prandaj, operatori më i madh në secilën prej 71 zonave të mbetura (60%) lokale janë udhëheqës në një numër më të kufizuar zonash lokale (midis 1 dhe 4).

Ekzistojnë presione të ndërsjella konkurruese. Në shumicën e lokaliteteve, operatori lider lokal konkurren me të paktën një operator me mbulim më të gjerë. Megjithatë, fakti që operatorët me një mbulim të gjere gjeografik janë liderë në një numër të kufizuar zonash lokale tregon mungesën e barrierave strukturore për hyrjen në treg. Në të vërtetë, pavarësisht pabarazive relativisht të rëndësishme në mbulimin gjeografik midis ofruesve të broadband në Shqipëri, operatorët me mbulimin më të gjerë janë shpesh sfiduesit në zonat lokale, gjë që tregon se sfiduesit lokalë ushtrojnë një presion të besueshëm konkurrues mbi operatorët lider lokalë.

Ndërsa konkurrenca rritet, operatorët liderët lokalë po humbasin pjesën e tregut veçanërisht në zonat ku ata zotëronin më shumë se 50% të pjesës së tregut.

Për të vlerësuar më tej besueshmërinë e presionit konkurrues të ushtruar nga operatorët sfidues, është e rëndësishme të analizohet ecuria në kohë e pjesës së tregut të operatorit lider lokal. Ndërmjet viteve 2021 dhe 2022, AKEP vëren se pjesa e tregut të operatorëve lider lokal u ul në 49% të zonave lokale (53% të zonave urbane dhe 44% të zonave rurale).⁴³ Në zonat ku operatori lider lokal mbante 50% ose më shumë të pjesës së tregut në 2021, pjesa e tregut të operatorit lider u ul në 57% të zonave lokale (65% të zonave urbane dhe 47% të zonave rurale)⁴⁴.

Kështu, ka një tendencë rënëse në pjesën e tregut të operatorëve liderë lokalë, veçanërisht në zonat lokale ku ka një asimetri të rëndësishme midis pjesës së tregut të operatorëve lider lokalë dhe operatorëve alternativë lokal.

Pavarësisht disa ndryshimeve në çmime në zonat lokale, strategjia e çmimeve të operatorëve nuk ndryshon ndjeshëm bazuar në kriteret gjeografike.

Për më tepër, analiza e çmimeve të shërbimeve broadband fiks në të gjithë zonat lokale ofron një panoramë të dobishme për të vlerësuar nëse kushtet e konkurrencës janë homogjene.

Të dhënat e mbledhura nga faqet e internetit të operatorëve në përgatitjen e këtij vendimi çuan në përfundimin se ekzistojnë disa dallime në çmime ndërmjet ofruesve lokal. Për shembull, për lidhjet bazë broadband (d.m.th., më pak se 30 Mbps), çmimi i ofruar nga operatorët kryesorë ishte mesatarisht rreth 1 200 LEK, ndërsa operatorët e tjerë lokalë ofruan çmime që variojnë nga 1 200 LEK deri në 2 000 LEK, me shumicën e operatorëve duke ofruar nga 1 200 LEK dhe 1 600 LEK. Në mënyrë të ngjashme, për lidhjet më të ulëta broadband shumë të shpejtë (d.m.th., 100 Mbps), çmimi i ofruar nga operatorët kryesorë varionte nga 1 300 LEK dhe 1 700 LEK, ndërsa operatorët etjerë lokalë ofruan çmime që variojnë nga 1 500 LEK deri në 5 000. LEK. Sidoqoftë, këto rezultate duhet të interpretohen me kujdes. Në të vërtetë, niveli i shpejtësisë së shkarkimit mund të ndryshojë nga një operator në tjetrin duke ndikuar në krahasueshmërinë midis çmimeve (ky është rasti për lidhjet bazë broadband). Përveç kësaj,

⁴³ Këto vlera janë përshtatur nga "56% e zonave lokale (59% e zonave urbane dhe 53% e zonave rurale)" siç specifikohet në dokumentin e konsultimit publik.

⁴⁴ Këto vlera janë përshtatur nga "pjesa e liderit në treg u ul në 72% të zonave lokale (75% të zonave urbane dhe 69% të zonave rurale)" siç specifikohet në dokumentin e konsultimit publik.

këto të dhëna bazohen në informacionin publik që mund të mos jetë i përditësuar dhe teknologjia bazë mbi të cilën ofrohet shërbimi mund të mos jetë gjithmonë e njëjtë.

Për të vlerësuar nëse çmimet e shitjes me pakicë janë të krahasueshme midis zonave, AKEP mori parasysh i) mbulimin gjeografik të operatorëve që shpesh konkurrojnë me njëri-tjetrin; ii) niveli i çmimeve të këtyre operatorëve dhe iii) nëse këta operatorë aplikojnë çmime të ndryshme në varësi të zonës gjeografike.

Së pari, në vitin 2022, rrjeti i operatorëve kryesorë mbulonte 95 (81%) zona lokale, ndër të cilat 93 mbulohen nga Operatori incumbent . Këta operatorë ushtrojnë një presion konkurrues në shumicën e zonave në të cilat ata janë të pranishëm pasi pjesa e tyre e kombinuar e tregut kalon 20% në 64 (67%)⁴⁵ zonat lokale.

Së dyti, **Figura 18** tregon se çmimet e ofruara nga disa prej operatorëve kryesorë që kanë mbulimin më të madh gjeografik dhe pjesën më të madhe të tregut janë, në një masë të madhe, të krahasueshme në shpejtësi të afërta.

Së treti, operatorët me një mbulim të gjerë gjeografik priren të aplikojnë të njëjtat çmime me pakicë për të gjithë klientët e tyre (veçanërisht klientët rezidencialë) pavarësisht nga zona në të cilën ata ndodhen.⁴⁶

Prandaj, ka evidenca që tregojnë se kushtet e çmimeve janë homogjene në një pjesë të madhe të zonave lokale (81%) në të cilat të paktën një nga operatorët kryesorë në ofrimin e shërbimeve, veçanërisht në zonat ku një prani e tillë ushtron një presion konkurrues tek ofruesit lokal.

Në përgjithësi, ka elementë që mbështesin se mundësia e devijimit nga çmimet e operatorëve kryesorë është, në praktikë, e kufizuar. Kryesisht, çmimet zakonisht përcaktohen në zonat ku konkurrenca është më e zhvilluar. Kështu, sa herë që një operator me një mbulim të gjerë kombëtar është i pranishëm në një zonë lokale, operatorët lokalë me mbulim të kufizuar gjeografik marrin parasysh çmimet e përcaktuara në nivel kombëtar të konkurrentëve të tyre kur formojnë çmimet e tyre në mënyrë që të mbeten konkurrues. Së dyti, në zonat lokale ku të gjithë konkurrentët janë ofrues lokalë (d.m.th., asnjë nga operatorët kryesorë nuk është i pranishëm), këta të fundit konsiderojnë gjithashtu çmimet e përcaktuara në nivel kombëtar pasi çdo rritje e rëndësishme e çmimeve të tyre lokale do të tërheqë hyrës të rinj dhe do të rrezikojë pozicionin e tyre në treg. Së treti, operatorët me mbulim të gjerë gjeografik mungojnë kryesisht në zonat me dendësi të ulët të popullsisë dhe fuqi blerëse më të ulët. Në zona të tilla, aftësia e operatorëve lokalë për të devijuar nga çmimet e përcaktuara në nivel kombëtar është e kufizuar nga fuqia e kufizuar blerëse e popullsisë lokale. Së katërti, ndërsa shërbimi broadband me valë u konsiderua i pazëvendësueshëm me broadband fiks (**seksioni 2.1.1.4**), kryesisht për mungesën e zëvendësueshmërisë nga ana e ofertës, ofertat celulare dhe teknologjitë e tjera wireless ushtrojnë njëfarë presioni konkurrues mbi ofruesit lokalë veçanërisht në zonat rurale, duke kufizuar kështu aftësinë e tyre për të devijuar nga çmimet e përcaktuara në nivel kombëtar. Së fundi, çdo devijim nga çmimet kombëtare mund të lidhet me koston bazë të shërbimeve (për shembull në rastin e lidhjeve satelitore) dhe nuk janë produkt i një sjelljeje abuzive nga operatorët lokalë.

⁴⁵ Këto vlera janë rregulluar nga 87 (74%) siç është specifikuar në dokumentin e konsultimit publik

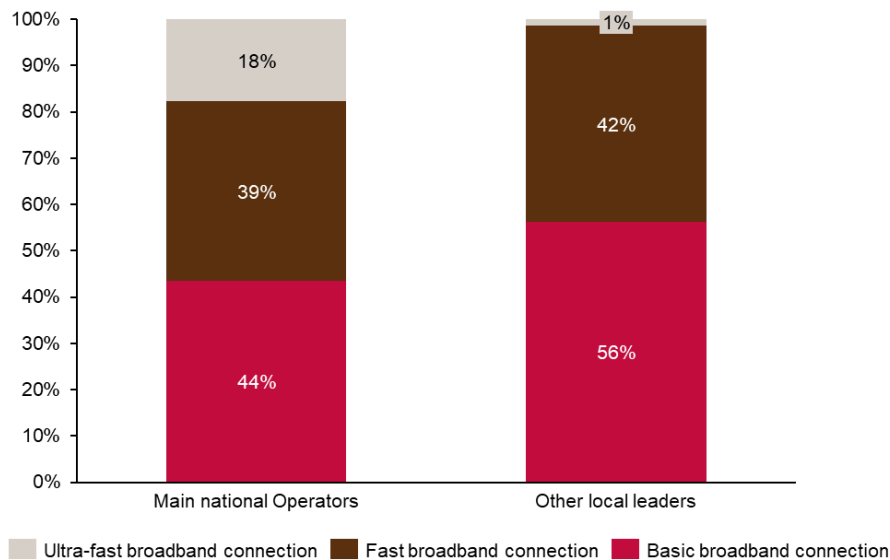
⁴⁶ Disa operatorë mund të rregullojnë çmimet e tyre në nivel lokal duke aplikuar ulje çmimesh si oferta të kufizuara. Megjithatë, këto rregullime bëhen herë pas here dhe janë të vlefshme vetëm për një periudhë të kufizuar.

Pavarësisht disa ndryshimeve të vërejtura në çmime në zonat lokale, në varësi të faktit nëse një nga operatorët kryesorë është i pranishëm apo jo, AKEP beson se strategjia e çmimeve të operatorëve nuk ndryshon ndjeshëm në të gjithë territorin shqiptar.

Strategjitë tregtare të operatorëve dhe veçoritë teknike të shërbimeve të tyre nuk ndryshojnë ndjeshëm në varësi të zonës lokale

Përveç sa më sipër, elementë të tjerë vënë në dukje mungesën e heterogjenitetit në kushtet e konkurrencës në zonat lokale në Shqipëri. Për shembull, strategjia e marketingut dhe e shitjeve të operatorëve me një mbulim të gjerë gjeografik nuk duket të ndryshojë në varësi të vendndodhjes. Në të vërtetë, përveç çmimeve të përcaktuara në nivel kombëtar, operatorët zakonisht ofrojnë të njëjtën cilësi shërbimi dhe përdorin të njëjtat burime për të tregtuar ofertat e tyre në të gjitha zonat lokale ku ata janë të pranishëm.

Figura 25 – Shpejtësi të ndryshme shkarkimi të ofruara nga operatorët kryesorë dhe leader lokalë.

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Faktorë të tjerë të rëndësishëm për t'u marrë parasysh janë karakteristikat teknike të shërbimit. Një studim i shërbimeve të ofruara aktualisht nga shumica e operatorëve në Shqipëri tregon se operatorët lider lokal me një mbulim të kufizuar gjeografik ofrojnë përgjithësisht shpejtësi broadband të krahasueshme me ato të ofruara nga operatorët kryesorë. **Figura 25** tregon se lidhjet broadband baze mbeten kategoritë kryesore si për operatorët kryesorë kombëtarë (të kombinuar) ashtu edhe për operatorët e tjerë lider lokalë (të kombinuar), dhe përqindja e lidhjeve të shpejta broadband është e krahasueshme. Dallimi kryesor megjithatë është se operatorët kryesorë kombëtarë ofrojnë më shumë lidhje me broadband shumë të shpejtë se të tjerët.

Tendenca e përgjithshme drejt tregjeve lokale më konkurruese dhe strategjive homogjene të çmimeve dhe komerciale mbështet një përkufizim kombëtar të tregjeve të broadband me pakicë.

Në mënyrë të përmbledhur, AKEP vëren disa dallime midis zonave lokale në lidhje me numrin e operatorëve, madhësinë e tregut të adresueshëm, numrin e lidhjeve dhe dallimet socio-ekonomike në popullsinë lokale. Megjithatë, pavarësisht këtyre dallimeve dhe duke pasur parasysh mënyrën se si është zhvilluar konkurrenca në zona të ndryshme dhe tendencat e zgjerimit të rrjetit të shumë ofruesve të shërbimeve me broadband, AKEP nuk identifikoi barriera strukturore për hyrjen e konkurrentëve të rinj në zonat lokale. Për më tepër, prania e presionit konkurrues mbi operatorët leader lokalë, veçanërisht nga operatorët me një mbulim më të gjerë gjeografik, dhe ecuria e pjesës së tregut të operatoreve kruesore lokalë mes viteve 2021 dhe 2022 sinjalizojnë një zhvillim të konkurrencës në të gjithë territorin shqiptar. Për më tepër, mungesa e dallimeve në strategjitë e çmimeve dhe komerciale, veçanërisht nga operatorët me një mbulim të gjerë gjeografik, në të gjithë zonat lokale tregon edhe kushte homogjene të konkurrencës. Kjo konfirmohet nga krahasueshmëria e funksionaliteteve teknike të shërbimeve broadband në zona të ndryshme lokale.

Nisur nga ecuria e vazhdueshme e konkurrencës në shumicën e zonave lokale dhe homogjeniteti i kushteve të konkurrencës në të gjithë territorin shqiptar, AKEP nuk beson se një përkufizim gjeografik nënkombëtar është i përshtatshëm pasi një përkufizim i tillë nuk do të përmbushte kushtin për të pasur kufij të qartë dhe të qëndrueshëm në kohë. Për më tepër, AKEP beson se një përkufizim nënkombëtar i tregut do të kërkonte analiza më të thelluar dhe mund të çonte në fragmentim joefikas të tregut.

Prandaj, AKEP vendos të ruajë përcaktimin e tregut të shitjes me pakicë si kombëtar, si për shërbimet broadband fiks për familje ashtu edhe për biznes.. Ky përkufizim kombëtar është veçanërisht i rëndësishëm për tregun e biznesit për shkak të natyrës së kërkesës. Në të vërtetë, bizneset shpesh kërkojnë shërbime për shumë vendndodhje që mbështeten në një disponueshmëri të gjerë gjeografike të shërbimeve⁴⁷.

2.2 Vlerësimi i konkurrencës në tregjet me pakicë

Duke marrë parasysh analizën e AKEP mbi përkufizimin përkatës të tregjeve me pakicë nga të dy perspektivat në terma të produktit (**seksioni 2.1.1**) dhe atij gjeografik (**seksioni 2.1.2**), AKEP identifikon dy tregje të shitjes me pakicë:

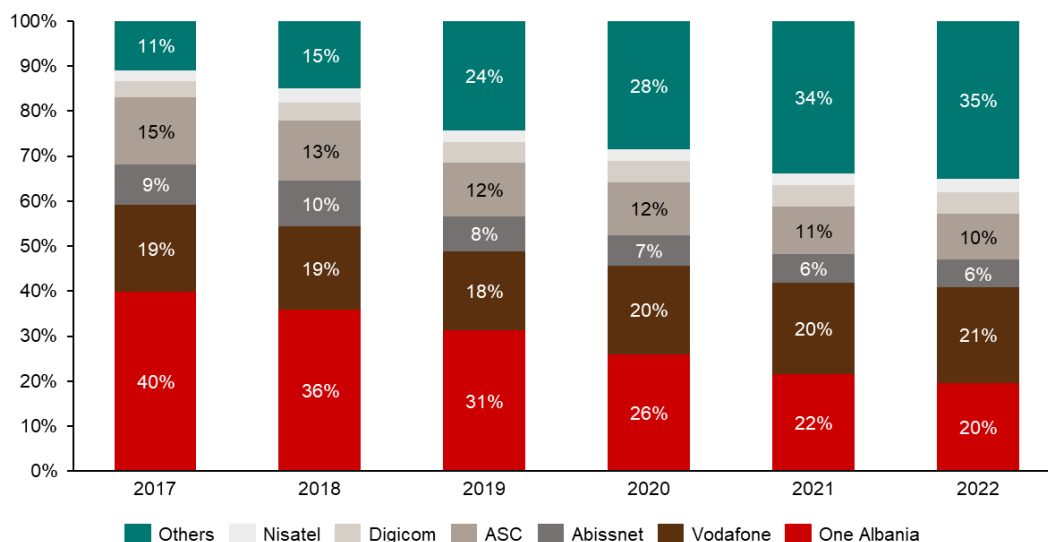
- **Një treg kombëtar me pakicë për shërbimet me broadband për familje ; dhe**
- **Një treg kombëtar me pakicë për shërbimet me broadband biznes .**

Seksionet e mëposhtme synojnë të vlerësojnë konkurrencën në këto dy tregje.

⁴⁷ Një analizë e ngjashme është kryer nga autoriteti rregullator në Rumani në vitin 2020. Kjo analizë çoi në një përfundim të ngjashëm me atë të propozuar nga AKEP në këtë dokument. Për më shumë detaje, shihni **seksioni 2 inë aneksin**.

2.2.1 Konkurrenca në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet me broadband për familjet

Figura 26 – Pjesa e tregut (në volum) në tregun me pakicë për shërbimet me broadband për familje (2017-2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Figura 26 tregon ecurinë e pjesëve të tregut të operatorëve midis 2017 dhe 2022 për shërbimet rezidenciale të aksesit në internet. AKEP vëren një tendencë të ngjashme me Figurën 19 me një përgjysmim të pjesës së tregut të One Albania, duke arritur në 20% në 2022 nga 40% në 2017, ngritjen e Vodafone si operatori me pjesën më të madhe në treg dhe rritjen e pjesës së tregut të operatorëve më të vegjël.

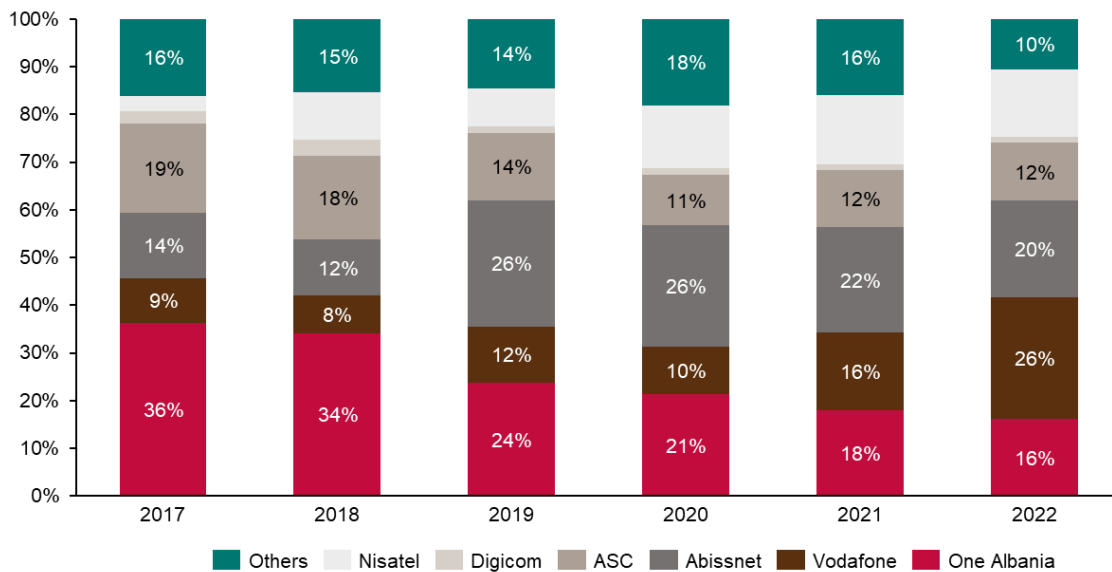
Duke marrë parasysh elementët e paraqitur në **Seksionin 1** dhe ecurinë e konkurrencës në treg gjatë 6 viteve të fundit, **AKEP e konsideron tregun me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë rezidenciale si mjaft konkurrues.**

2.2.2 Konkurrenca në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë së biznesit

Brenda tregut të shitjes me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë së biznesit, AKEP bën dallimin midis dy produkteve kryesore, aksesit në internet dhe shërbimeve të linjave/kapacitetit me qira.

Shërbimet e aksesit në internet të përfshira në këtë treg u shiten klientëve jo familjare, përfshirë bizneset private dhe institucionet publike. Ato përfshijnë kontratat e lidhura ndërmjet operatorëve dhe klientëve në kuadër të një marrëveshjeje biznesi.

Figura 27 – Pjesa e tregut (në volum) në tregun me pakicë për shërbimet e aksesit në internet të kategorisë së biznesit (2017-2022)

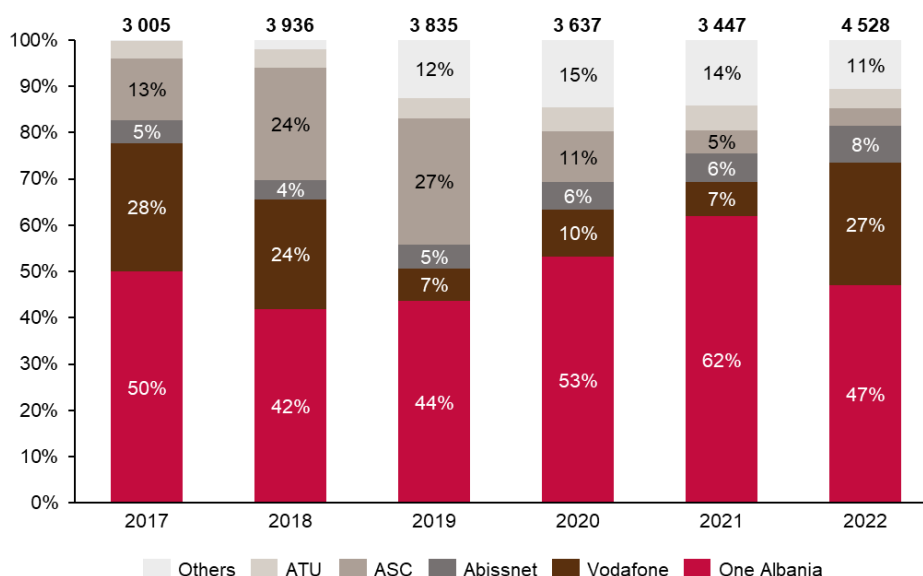
Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Për shërbimet e aksesit në internet të kategorisë biznes, bazuar në të dhënat e mbledhura nga AKEP nga operatorët mes viteve 2017 dhe 2022, Operatori incumbent humbi 20 pikë përqindje të pjesës së tregut, pasi mbante 16% në 2022. Përkundrazi, konkurrentët e tjerë, si Vodafone dhe Abissnet fituan pjesë të tregut pasi ata u bënë operatorët kryesorë me 26% dhe 20% të pjesës së tregut përkatësisht në 2022.

Duke marrë parasysh evidencat e paraqitura në **Seksioni 1** dhe ecurinë e konkurrencës në treg gjatë periudhës ndërmjet 2017 dhe 2022, **AKEP konsideron se tregu i shitjes me pakicë për shërbimet e internetit të kategorisë biznes është mjaft konkurrues.**

Linjat me qira/shërbimet e kapacitetit përfshijnë kapacitetin e rezervuar nga një operator në rrjetin e tij për të lidhur dy ose më shumë vendndodhje nëpërmjet një lidhjeje fizike ose virtuale, e cila siguron kapacitet të garantuar ose të dedikuar ndërmjet dy pikave në çdo kohë. Kapacitetet janë të përfshira pavarësisht nga teknologjia e përdorur, si linjat tradicionale, Ethernet, etj.

Figura 28 – Pjesa e tregut (në volum) në tregun me pakicë për linjat me qira (2017-2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët nga AKEP, tregu i shitjes me pakicë për linjat me qira duket të jetë i paqëndrueshëm pasi pjesa e tregut e operatorëve rritet dhe zvogëlohet pa një model specifik. Kjo paqëndrueshmëri mund të shkaktohet ose nga volumet e ulëta të lidhjeve në treg (maksimumi 4 528 lidhje në 2022) dhe/ose nga çështjet që lidhen me cilësinë e të dhënave. Në çdo rast, sipas të dhënave që disponojmë, One Albania është operatori kryesor i linjave me qira me pakicë me një pjesë tregu që varion nga 42% në 62% gjatë periudhës 2017-2022.

Vlen të përmendet se linjat me qira të One Albania janë kryesisht kombëtare pasi operatori ofron shumë pak lidhje ndërkombëtare. Ndërsa volumet e përgjithshme të lidhjeve ndërkombëtare janë të ulëta (gjithsej 114 lidhje në 2022), Vodafone është ofruesi më i madh që ofron afërsisht 90% të linjave ndërkombëtare me qira në Shqipëri.

Për sa i përket numrit të bizneseve të lidhura nga secili operator, Vodafone ishte ofruesi kryesor në vitin 2022 me 150 klientë, pas një rritje të konsiderueshme krahasuar me 85 klientë që operatorët u ofronin shërbim në vitin 2021 (+76%). Kjo rritje e bazës së klientëve është reflektuar gjithashtu në rritjen e pjesës së tregut të operatorit në vëllimin e lidhjeve në vitin 2022 krahasuar me 2021 (**Figura 27**). One Albania ishte operatori i tretë me 105 klientë në 2022, nga 85 klientë një vit më parë (+24%).

Të ardhurat totale të krijuara nga ofertat e linjave me qira me pakicë janë përgjithësisht në rritje. Në fund të vitit 2022, të gjithë operatorët e kombinuar raportuan 345 milionë lekë, nga 234 milionë lekë në vitin 2017 (+47%). Operatori incumbent, One Albania, mbetet operatori më i madh në treg pasi pjesa e tij e tregut në vlerë arriti në 57% në 2022, nga 60% në 2017.

Në përgjithësi, luhatja e të dhënave nuk e lejon AKEP-in të nxjerrë një konkluzion specifik në lidhje me statusin e konkurrencës për linjat me qira me pakicë. Megjithatë, asnjë çështje specifike në lidhje me konkurrencën nuk është identifikuar *a priori*, veçanërisht në kuadër të rritjes së evidentuar për Vodafone në vitin 2022.

Analiza e tregut të broadband fiks zbulon një zhvillim të qëndrueshëm të tregut të shitjes me pakicë dhe konkurrencës, si në kategorinë e përdoruesve familjarë ashtu edhe në atë të biznesit që nga viti 2016 dhe që funksionon në mënyrë uniforme në të gjithë Shqipërinë. Si kërkesa ashtu edhe oferta për shërbimet broadband fiks janë në rritje dhe cilësia e shërbimit është përmirësuar në mënyrë progresive.

3 Analiza e tregut të infrastrukturës fizike

Udhëzimet për FNT të Komisionit Evropian e specifikojnë se⁴⁸, në kryerjen e një analize tregu, autoritetet rregullatore kombëtare duhet të fillojnë analizën e tyre duke marrë në konsideratë nëse tregjet e shitjes me pakicë do të ishin konkurruese në një situatë ku nuk ka rregullim të shitjes me shumicë; kjo njihet si “Modified Greenfield Approach”. Në rast të dështimit të zhvillimit të konkurrencës në mungesë të rregullimit, autoritetet rregullatore do të vlerësojnë më pas rëndësinë e futjes së rregullimit ex-ante në tregjet përkatëse të shitjes me shumicë, duke filluar nga tregu më i rrjedhës më të sipërme.

Tregu në rrjedhën më të sipërme me shumicë është tregu i aksesit në infrastrukturën fizike. Në të vërtetë, në shumicën e rasteve, të gjitha shërbimet e komunikimeve elektronike fikse ofrohen nëpërmjet një infrastrukture fizike të përbashkët.

Si e tillë, pikënisja e kësaj analize do të ishte analiza e infrastrukturës fizike dhe vlerësimi nëse është e rëndësishme dhe/ose e mjaftueshme për të përcaktuar masa rregullatore ex-ante në lidhje me aksesin në infrastrukturën fizike në mënyrë që të parandalohet dëmtimi i konsumatorit në tregjet me pakicë.

Në rekomandimin e tij 2020⁴⁹, Komisioni Evropian trajtoi çështjen nëse duhet të identifikohet një treg standalone me shumicë për aksesin në infrastrukturën fizike ose, siç është e zakonshme në shumë vende evropiane dhe aktualisht në Shqipëri; aksesin në infrastrukturën fizike duhet të konsiderohet si një masë rregullatore në tregje të tjera (siç është Aksesin Lokal me Shumicë). Ndërsa Komisioni Evropian nuk zgjodhi të përfshijë aksesin në infrastrukturën fizike më vete në rekomandimin e tij për shkak të karakteristikave të ndryshme të rrjeteve të infrastrukturës fizike në të gjithë Shtetet Anëtare, ka njohur meritat e një qasjeje të tillë të zbatuar tashmë në vende të tilla si Franca dhe Mbretëria e Bashkuar. Si e tillë, Komisioni Evropian e la këtë çështje në vlerësimin e autoriteteteve rregullatore kombëtare.

Në vlerësimin e rëndësishëm të vendosjes së rregullimit ex-ante në formën e një tregu standalone si pjesë e rregullimit me FNT, autoritetet rregullatore duhet të marrin në konsideratë aktet dhe rregulloret të tjera për të vlerësuar nëse ato janë të mjaftueshme për të trajtuar çështjet e konkurrencës në tregjet e rrjedhës së poshtme.

Për këtë qëllim, neni 72 i Kodit Evropian të Komunikimeve Elektronike u jep autoriteteteve rregullatore kombëtare fuqinë për të vendosur detyrime ndaj ndërmarrjeve me fuqi të ndjeshme tregu për të përmbushur kërkesat e arsyeshme për akses dhe përdorim të inxhinierisë civile, pavarësisht nëse asetet që preken nga detyrimi janë pjesë e tregut përkatës në përputhje me analizën e tregut. Si e tillë, masat rregullatore specifike për aksesin në infrastrukturën fizike

⁴⁸ Burimi: “Udhëzimet e Komisionit Evropian për analizën e tregut dhe vlerësimin e fuqisë së ndjeshme në treg sipas kuadrit rregullator BE për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike”, recitali 26, link: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507(01)) (aksesi i fundit date 23.11.2023).

⁴⁹ Dokumenti i punës së stafit të Komisionit, Shënim shpjegues që shoqëron dokumentin Rekomandimi i Komisionit për tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të ndjeshme ndaj rregullimit ex ante në përputhje me Direktivën (BE) 2018/1972 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 11 dhjetor 2018 duke vendosur Kodin Evropian të Komunikimeve Elektronike.

mund të vendosen si pjesë e tregjeve të tjera (më të poshtme) kur refuzimi i aksesit, ose aksesit i dhënë sipas termave dhe kushteve të paarsyeshme që kanë një efekt të ngjashëm, do të pengonte shfaqjen e një tregu konkurrues të qëndrueshëm dhe nuk do të ishte në interesin e përdoruesve fundor.

Për më tepër, për të udhëzuar më tej autoritetet rregullatore kombëtare në zgjedhjen e masave rregullatore më të përshtatshme për të siguruar kushte të drejta dhe proporcionale të aksesit në infrastrukturën fizike, Komisioni Evropian identifikoi disa situata në të cilat mbështetja në nenin 72 të Kodit Evropian të Komunikimeve Elektronike do të konsiderohej si një alternativë praktike dhe efikase për përcaktimin e një tregu të veçantë të aksesit në infrastrukturën fizike (PIA). Këto situata përfshijnë:

- Në periudhën afatshkurtër, në Shtetet Anëtare ku konkurrenca e bazuar në infrastrukturë po shfaqet dhe/ose ku është e paqartë nëse PIA do të luajë një rol të rëndësishëm në nxitjen e konkurrencës së bazuar në infrastrukturë dhe hyrjen e re në treg;
- Në terma afatgjatë, në Shtetet Anëtare ku një rrjet i kudondodhur i infrastrukturës fizike në pronësi të një operatori të vetëm nuk është i pranishëm (p.sh. Gjermania) ose kërkesa për PIA mungon ose është shumë e kufizuar (p.sh. Suedia), dhe për këtë arsye një treg i veçantë PIA nuk mund të jetë i përcaktuar ose i dalluar në mënyrë të qartë;
- Aty ku PIA e bazuar në FNT nuk është ose mund të mos jetë nxitësi për vendosje, ose kur përcaktohet vetëm në një masë të kufizuar, ose jo, kjo qasje mund të jetë veçanërisht e përshtatshme.

Pjesa tjetër e këtij seksioni do t'i kushtohet analizës nëse identifikimi i një tregu standalone PIA është i përshtatshëm në Shqipëri dhe rëndësisë së futjes së detyrimeve të bazuara në FNT për të siguruar një akses të drejtë, të arsyeshëm dhe të besueshëm në infrastrukturën fizike nga operatorët e rrjetit për ndërtimin e rrjeteve me kapacitet shumë të lartë.

3.1 Përkufizimi i tregut

Ekzistojnë disa infrastruktura fizike në Shqipëri që mund të mbështesin potencialisht vendosjen e rrjeteve të telekomit nga palët e treta që kërkojnë akses. Këto ndryshojnë në segmentin e rrjetit që mbulojnë, shtrirjen e mbulimit të tyre gjeografik, topografinë e zonave që mbulojnë, llojin e përdoruesve fundorë që lidhen, mënyrën se si lidhen me përdoruesit fundorë dhe aktivitetin kryesor ekonomik të operatorëve përgjegjës për vendosjen dhe mirëmbajtjen e tyre.

3.1.1 Përkufizimi i tregut të produktit

Për të përcaktuar përkufizimin e duhur të tregut të produktit, AKEP merr produktet e aksesit në tubacione të ofruara nga ofruesit e komunikimeve elektronike si produkt qendror dhe vlerëson zëvendësueshmërinë ndërmjet këtyre:

- Shërbime aktive dhe infrastrukturë pasive
- Infrastruktura lokale dhe kombëtare
- Aksesit në tubacionet dhe aksesit në fibër të errët
- Aksesit në tubacione dhe aksesit në shtylla

3.1.1.1 Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet shërbimeve aktive dhe infrastrukturës pasive

Aksesi në infrastrukturën pasive përbën një input që mund të përdoret nga operatorët e rrjetit për të zgjeruar gjurmën e tyre gjeografike për të ofruar shërbime ose për përdoruesit e tyre fundorë ose për të ofruar shërbime të aktivizuara për operatorët e tjerë. Shërbimet aktive përfshijnë linja me qira të ofruara mbi teknologjitë tradicionale (PDH/SDH) ose alternative (Ethernet), si dhe linjat e fibrave optike mbi pajisjet DWDM. Sa më lartë të ngjiten operatorët në shkallët e investimeve, aq më shumë prirën t'i japin përparësi aksesit në elementët pasivë pasi kjo u ofron atyre fleksibilitet më të madh dhe më shumë kontroll mbi cilësinë e shërbimeve që u ofrojnë klientëve të tyre bazuar në zgjidhjet e tyre aktive. Përveç kësaj, kjo u lejon atyre të kenë një aftësi më të madhe për t'u përshtatur me kushtet e tregut.

Në të njëjtën kohë, dallimet e mëdha në tarifat e aksesit ndërmjet infrastrukturës aktive dhe pasive çojnë në një nivel të ulët zëvendësueshmërie. Në të vërtetë, zhvillimi i një rrjeti përmes elementëve pasivë kërkon investime të rëndësishme dhe kosto të parikuperueshme, ndërsa marrja me qira e shërbimeve aktive zakonisht shoqërohet me kosto operacionale periodike. Prandaj, nga ana e kërkesës, aksesi në infrastrukturën aktive nuk mund të konsiderohet një zëvendësues i ngushtë për aksesin në infrastrukturën pasive.

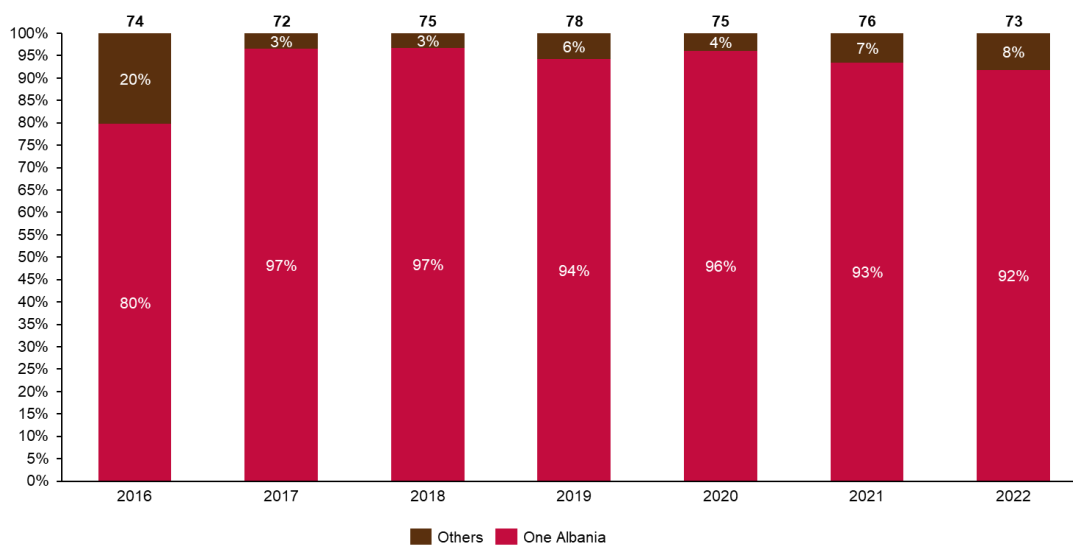
Nga ana e ofertës, një zotërues i infrastrukturës pasive zakonisht ka aftësinë dhe interesin ekonomik për të ofruar infrastrukturë aktive, megjithëse jo pa kosto për të vendosur pajisjet e duhura aktive dhe për të menaxhuar shërbimin. Megjithatë, ndodh shpesh që operatorët e rrjetit që zotërojnë infrastrukturë pasive investojnë për të zhvilluar shërbime aktive pasi këto të fundit zakonisht janë më fitimprurëse. Megjithatë, vendosja e një infrastrukture pasive nga një operator që ofron shërbime aktive është më i vështirë. Në të vërtetë, investimi për dërtimin e një rrjeti pasiv të kudondodhur kërkon kosto të rëndësishme të parikuperueshme që e bëjnë një investim të tillë të pamundur të materializohet në një afat kohor mjaft të shkurtër. Një ofrues i shërbimeve aktive nuk mund të ofrojë lehtësisht shërbime të infrastrukturës pasive, veçanërisht në segmentet e rrjetit lokal ku vendosja e një infrastrukture fizike (veçanërisht tubacionet) është më e kushtueshme dhe shoqërohet me më shumë kompleksitete administrative.

Për rrjedhojë, AKEP konkludon se aksesi në infrastrukturën aktive dhe pasive nuk janë pjesë e të njëjtit treg.

3.1.1.2 Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet infrastrukturës lokale dhe kombëtare

Konkurrenca e bazuar në rrjet është zhvilluar në Shqipëri, veçanërisht në zonat ku operatorët alternativë ofrojnë shërbimet e tyre për përdoruesit fundorë. Pavarësisht rritjes së rëndësishme të numrit të lidhjeve broadband me pakicë që nga viti 2016 (**Figura 1**), vëllimi i kapaciteteve të tubacioneve të shitjes me shumicë në treg (kryesisht nga One Albania), pavarësisht disponueshmërisë së tij në bazë të rregulluar, nuk ndoqi të njëjtën tendencë.

Figura 29 – Gjatësia e tubacioneve (në km) të marra me qira në tregun me shumicë në Shqipëri midis 2016 dhe 2022

Burimet: Të dhënat e AKEP-it të mbledhura nga operatorët

Siç tregohet në **Figuren 29**, gjatësia e përgjithshme e tubacioneve të marra me qira në treg është relativisht e qëndrueshme që nga viti 2016. One Albania mbetet ofruesi kryesor i shitjes me shumicë në vend (ekskluzivisht në segmentin e aksesit lokal) me 92% (67 Km) në 2022, por ofron çdo vit një volum në rënie që nga viti 2019. Në tremujorin e dytë të 2023, vëllimi i aksesit në tubacionet e ofruar nga One Albania u ul më tej në 63 km.

Mungesa e një lidhjeje midis volumit të tubacioneve të marra me qira në treg dhe rritjes së përgjithshme të lidhjeve broadband tregon **që operatorët alternativë zakonisht përdorin infrastrukturën e tyre fizike për të vendosur rrjetet lokale, pavarësisht nga disponueshmëria e një oferte të rregulluar aksesit në tubacionet lokale nga One Albania.**

Megjithatë, gjurma e pothuajse të gjitha rrjeteve fikse alternative mbetet e kufizuar në zonat lokale si qytetet apo zonat tërheqëse rurale. Pavarësisht investimeve të rëndësishme të bëra nga operatorët alternativë në rrjetet lokale, investimet në rrjetin kryesor kombëtar/ndërrurban mbeten të kufizuara në vetëm dy ofrues: One Albania dhe ATU.

Figura 30 – Mbulimi gjeografik i rrjeteve të tubacioneve të One Albania (majtas), ATU (në mes) dhe të gjithë operatorëve të tjerë të kombinuar (majtas)

Burimet: AKEP ATLAS bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët (aksesi i fundit më 29/11/2023)

Siç tregohet në **Figuren 30**, rrjetet e tubacioneve të One Albania dhe ATU kanë një mbulim gjeografik dukshëm më të lartë të rrugëve kryesore ndërrbane se operatorët e tjerë, rrjetet e tubacioneve të të cilëve ekzistojnë pothuajse ekskluzivisht brenda qyteteve.

Nga pikëpamja e ofertes, AKEP nuk i konsideron si të zëvendësueshme rrjetet e tubacioneve urbane dhe ndërrbane.

Nga njëra anë, ekzistojnë dallime në procesin administrativ për vendosjen e një infrastrukture fizike në rrjetet lokale dhe rrjetet ndërrbane/kombëtare. E para zakonisht menaxhohet nga qeveritë vendore të cilat kanë procedurat dhe afatet e tyre kohore për dhënien e lejeve. Ndërkohë që ka përpjekje për të harmonizuar këto procedura dhe afate kohore në nivel kombëtar, dallimet midis njësive të qeverisjes vendore vazhdojnë. Përveç kësaj, çdo zonë lokale ka specifikat e veta për sa i përket infrastrukturës ekzistuese bashkiake, në të cilën kushtet e aksesit mund të ndryshojnë. Megjithatë, dhënia e lejeve për rrjetet ndërrbane/kombëtare zakonisht trajtohet nga qeveria qendrore dhe përfshin procedura më të thjeshta. Sa për ilustrim, ATU-ja propozoi rrjetin e saj ndërrban kryesisht bazuar në Urdhrin e Ministrisë së Punëve Publike dhe Transportit nr. 120, datë 23.08.2010 për dhënien e lejes ATU për ndërtimin e rrjetit me fibra optike në akset kombëtare të Republikës së Shqipërisë.

Si i tillë, një operator që kërkon të zhvillojë një rrjet kombëtar backbone do të përballet me procedura të ndryshme administrative krahasuar me një operator që kërkon të zhvillojë një rrjet lokal.

Nga ana tjetër, kostoja e zhvillimit të një rrjeti kombëtar backbone është e ndryshme nga kostoja e zhvillimit të rrjeteve lokale me mbulim të kudondodhur gjeografik për shkak të ndryshimit në madhësinë e rrjetit, dallimeve në kosto që mund të ekzistojnë për punimet civile brenda qyteteve dhe rrugëve kombëtare dhe natyrën e kostove të lidhura me secilin rrjet (të

tilla si kabllo e lëshimit dhe kabllo e brendshme për rrjetet lokale) të cilat shpesh përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të kostos kryesore të ndërtimit⁵⁰.

Nga pikëpamja e kërkesës, aksesit në infrastrukturën pasive në zonat lokale dhe lidhjet ndërrurbane shërbejnë për qëllime të ndryshme. Në zonat lokale, aksesit i tubacionit përdoret kryesisht për rrjetin lokal dhe lidhjen me përdoruesit fundorë, ndërsa në zonat ndërrurbane shërben për lidhjen e pjesëve të rrjetit në zona të ndryshme gjeografike dhe/ose zgjidhje të rrjetit bazë. Kështu, zëvendësueshmëria nga ana e kërkesës nuk është e evidentuar.

Si përfundim, AKEP vlerëson se infrastruktura pasive lokale dhe kombëtare nuk janë pjesë e të njëjtit treg.

3.1.1.3 Zëvendësueshmëria midis tubacioneve dhe fibrës së errët

Vendimi i AKEP-it për analizën e tregut të vitit 2016 përfshinte tubacione dhe fibër të errët brenda të njëjtit treg të infrastrukturës pasive ndërrurbane. Ky përfundim u bazua në argumentet e mëposhtme:

- Nga ana e ofertës, kostot më të mëdha të infrastrukturës pasive janë punimet civile. Pasi të ndërtohet rrjeti dhe të instalohen tubacionet, mund të vendosen lehtësisht dhe pa kosto të larta shtesë me fibër të errët ose lloje të tjera kabllosh. Prandaj, një ofrues i kapacitetit të tubacionit mund të sigurojë lehtësisht fibra të errët.
- Nga ana e kërkesës, aksesit në tubacione është i nevojshëm për vendosjen e kabllove optike që mundësojnë zgjidhje teknike për rrjetin e operatorit që përfiton nga kjo akses. Duke qenë se fibra e errët i lejon operatorit tjetër konfigurimet dhe zgjidhjet teknike të nevojshme për rrjetin e tij, operatori kërkues e konsideron aksesin në tubacione dhe aksesin në fibër të errët si zëvendësues të afërt, në kushtet kur tarifat e të dy shërbimeve nuk kanë diferenca të mëdha.

AKEP beson se e njëjta analizë vlen si për rrjetet pasive lokale ashtu edhe për ato ndërrurbane dhe konsideron se aksesit me fibra të errët dhe tubacionet janë zëvendësues dhe janë pjesë e të njëjtit treg.

3.1.1.4 Zëvendësueshmëria e pjesshme ndërmjet tubacioneve dhe shtyllave

Aksesit në tubacione dhe aksesit në shtylla janë dy mënyra për të vendosur kabllo e komunikimit elektronik, duke përfshirë fibrat.

Nga njëra anë, tubacionet përdoren për vendosjen e infrastrukturës nën tokë, e cila konsiderohet metoda më e sigurt teknikisht, me cilësi të lartë dhe me kosto efektive të vendosjes së rrjetit. Nga ana tjetër, shtyllat përdoren për lidhje me kabllo ajrore dhe shoqërohen me kosto më të ulëta, probleme më të shpeshta të sigurisë teknike dhe degradim më të shpejtë.

⁵⁰ Sipas vlerësimit të WIK Consult, kablloja drop dhe kablloja e brendshme përfaqësojnë përkatësisht 39% dhe 14% të kostos totale të vendosjes së një rrjeti FTTH, ndërsa rrjeti kryesor përfaqëson vetëm 5%. Burimi: WIK Consult, raporti "Tregjet e ardhshme të produkteve dhe shërbimeve të komunikimeve elektronike që i nënshtrohen rregullimit ex-ante", 2018, lidhja: https://www.wik.org/fileadmin/Studien/2020/Studie_Future_electronic_communications_product_and_service_markets_subject_to_exante_regulation_2020.pdf (aksesit i fundit më 01/12/2023).

Nga ana e kërkesës, të dyja infrastrukturat mund të konsiderohen si të zëvendësueshme në zonat ku janë të vendosura të dyja. Në të vërtetë, pavarësisht ndryshimit në disa nga karakteristikat e tyre teknike dhe ekonomike, ato mund të konsiderohen si të zëvendësueshme sepse të dyja i shërbejnë të njëjtit qëllim.

Nga ana e ofertes, një operator me një rrjet nëntokësor të kudondodhur mund të ofrojë gjithashtu një rrjet me lidhje ajrore përmes shtyllave, për shkak të kostos më të ulët të këtij të fundit dhe lehtësisë relative të vendosjes. Megjithatë, është e vështirë për një operator që ka një rrjet ajror të kalojë lehtësisht në ofrimin e një rrjeti nëntokësor. Prandaj, nuk mund të demonstron zëvendësueshmëria nga ana e ofertës ndërmjet dy llojeve të infrastrukturës pasive, tubacioneve dhe shtyllave.

Për shkak të mungesës së zëvendësueshmërisë nga ana e ofertës, AKEP konsideron se tubacionet dhe shtyllat nuk janë pjesë e të njëjtit treg.

3.1.1.5 Mungesa e zëvendësueshmërisë ndërmjet rrjeteve të infrastrukturës fizike të ofruara nga ofruesit e komunikimeve elektronike dhe shoqëritë e tjera të shërbimeve të utiliteteve dhe bashkitë.

Një zhvillim i rëndësishëm në kuadrin rregullator evropian në sektorin e komunikimeve elektronike këtë dekadë të fundit është **Direktiva për uljen e kostos me broadband** e vitit 2014 (BCRD)⁵¹. BCRD ofron një alternativë për të fituar akses në infrastrukturën fizike, duke përfshirë aksesin në tubacione, e ndryshme nga rregullimi me FNT, për shfrytëzimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike me kapacitet shumë të lartë. Një nga veçoritë kryesore të BCRD është se u ofron operatorëve të rrjetit mundësinë për të pasur akses në infrastrukturën fizike të shërbimeve të utiliteteve (gaz, ujë, energji elektrike, hekurudha, tubacionizime, etj.) dhe bashkitë lokale, si dhe operatorët e telekomunikacionit. Objektivi kryesor i BCRD është të zvogëlojë barrierat në shfrytëzimin e tyre dhe konkurrencës në infrastrukturë duke përmirësuar proceset për të drejtat e kalimit dhe duke inkurajuar bashkëvendosjen.

Në legjislacionin kombëtar, ligji nr.120/2016 është shpallur për të arritur objektiva të ngjashëm. Ai synon të lehtësojë dhe promovojë ndërtimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë, duke inkurajuar përdorimin e përbashkët të infrastrukturës fizike ekzistuese dhe një zhvillim më efikas të infrastrukturës së re fizike. Gjithashtu, ligji nr. 120/2016 synon ndërtimin e rrjeteve me shpejtësi të lartë me një kosto më të ulët, uljen e kohëzgjatjes dhe kompleksitetit të procedurave administrative, si dhe sigurimin e të drejtës së kalimit për ndërtimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë.

Në të njëjtën frymë si BCRD, ky ligj synon të përmirësojë kushtet e aksesit në infrastrukturën fizike (pasive) jo vetëm të rrjeteve të kompanive të komunikimeve elektronike, por gjithashtu lloje të tjera të infrastrukturës fizike në sektorë si energjia, gazi, uji dhe transporti, të cilat mund të përdoren nga operatorët e komunikimeve elektronike për të instaluar rrjete të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë.

Nisur nga sa më sipër, është e rëndësishme të analizohet nëse aksesin në infrastrukturën pasive të shoqërive të shërbimeve utilitare mund të konsiderohet si zëvendësim i aksesit në rrjetet e infrastrukturës fizike të ofruara nga ofruesit e komunikimeve elektronike.

⁵¹ Direktiva 2014/61/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 mbi masat për të ulur koston e vendosjes së rrjeteve të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë. Link:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0061> (qasja e fundit më 01/12/2023).

Ndërkohë që ekziston mjete ligjor që lejon mundësinë e përdorimit të infrastrukturës jo të sektorit të telekomunikacionit për vendosjen e rrjeteve të komunikimeve elektronike, përdorimi i tij aktual në Shqipëri ende nuk është zhvilluar ende. Në segmentin ndërrurban, operatori i transmetimit të energjisë elektrike, OST, ofron aktualisht shërbime me kapacitete me shumicë për një numër të kufizuar operatorësh. Megjithatë, ofertat e OST-së janë të kufizuara në shërbimet e kapacitetit aktiv dhe nuk përfshijnë as fibër të errët dhe as akses në tubacion.

Përtej çështjes së disponueshmërisë së shërbimeve të infrastrukturës pasive me shumicë nga ofruesit e shërbimeve, operatorët i kanë raportuar AKEP-it se, nga këndvështrimi i kërkesës, infrastruktura fizike e shoqërive të shërbimeve të utiliteteve nuk përfaqëson, në gjendjen aktuale, një zëvendësues të qëndrueshëm për rrjetin fizik të operatorët të telekomunikacionit. Vëzhgime të ngjashme janë bërë në vende të tilla si MB, ku operatorët e telekomunikacionit shoqërojnë aksesin në infrastrukturën që nuk është pjesë e telekomunikacionit me kosto më të larta dhe kompleksitet më të madh operacional për shkak të (i) mungesës së pikave të mjaftueshme të aksesit, (ii) rregullave kufizuese për akses (në veçanti për infrastrukturën fizike të ujit, gazit dhe energjisë elektrike), (iii) dizajni i papërshtatshëm i rrjetit, (iv) mjedisi armiqësor për bashkëekzistencën e rrjetit (kanalizimet), (v) mungesa e vendeve të përshtatshme për strehimin e objekteve teknike, (vi) kostot e larta për shkak të kompleksitetit kontraktual dhe (vii) kostot që lidhen me nevojën për vendosjen e tubacioneve kabllorë për infrastrukturën fizike të telekomit brenda infrastrukturave që nuk është pjesë e telekomunikacionit.

Nga këndvështrimi i ofertës, rrjetet e shërbimeve të tjera, në shumicën e rasteve, nuk janë të konfiguruar posaçërisht për të hostuar elementë të rrjetit të komunikimeve elektronike. Prandaj, nuk është e arsyeshme të pritet që këta operatorë të prezantojnë modifikime të rëndësishme në rrjetet e tyre për të pritur rrjete telekomunikacioni me shpejtësi shumë të lartë pa manifestuar një kosto të konsiderueshme ose pa ndikuar në shërbimet e tyre bazë. Në çdo rast, ndryshime të tilla nuk ka gjasa të ndodhin në një afat kohor të arsyeshëm.

Aktualisht, sipas ligjit 120/2016, është e mundur që kërkuarit e aksesit të përdorin infrastrukturën fizike komunale për të vendosur rrjete me kapacitet shumë të lartë. Në të vërtetë, shumë operatorë aktualisht po përdorin infrastrukturën fizike në pronësi të bashkive ose ARSH-së për të vendosur rrjetin e tyre fibër. Megjithatë, këto rrjete janë kryesisht lokale dhe, duke pasur parasysh mungesën e zëvendësueshmërisë ndërmjet infrastrukturës lokale dhe kombëtare/ndërrurbane (shih **seksioni 3.1.1.2**), analiza e zëvendësueshmërisë ndërmjet infrastrukturës fizike bazë dhe infrastrukturës fizike bashkiake nuk është e përshtatshme.

Si përfundim, AKEP nuk e konsideron aksesin në infrastrukturën pasive të shoqërive të utiliteteve dhe bashkive si zëvendësim të aksesit në rrjetet ndërrurbane të infrastrukturës fizike të ofruara nga ofruesit e komunikimeve elektronike dhe nuk i përfshin ato brenda të njëjtit treg.

Bazuar në analizën e mësipërme, identifikohet tregu i mëposhtëm i produkteve me shumicë:

- **Tregu me shumicë për aksesin pasiv në infrastrukturën fizike ndërrurbane, i cili përfshin si aksesin në rrjetet e tubacioneve ashtu edhe linjat me fibra të errëta**

Lidhur me aksesin pasiv me shumicë në rrjetet lokale të tubacioneve dhe linjat me fibra të errëta, operatorët alternativë nuk u mbështetën në infrastrukturën fizike të operatorëve incumbent për të zgjeruar rrjetin e tyre dhe për të konkurruar në tregjet e rrjedhës së poshtme. Siç sugjerohet nga Komisioni Evropian në rekomandimet e tij të vitit 2020, ku aksesin në infrastrukturën fizike të bazuar në FNT nuk është ose mund të mos jetë nxites për ndertim

rrjeti, mund të jetë më e rëndësishme të merret parasysh aksesit në infrastrukturën fizike si një masë korigjuese brenda një tregu tjetër dhe jo si një treg standalone.

Rrjedhimisht, AKEP vlerëson se është më e përshtatshme të analizohet aksesit pasiv i shitjes me shumicë në infrastrukturën pasive lokale brenda tregut të aksesit lokal me shumicë siç përcaktohet në vendimin e analizës së tregut të AKEP 2016. Analiza e këtij tregu do të bëhet si pjesë e analizës së tregjeve me shumicë për produktet akses (seksioni 4).

3.1.2 Përkufizimi i tregut gjeografik

Për sa i përket dimensionit gjeografik, **AKEP vendos të përcaktojë që tregu i shitjes me shumicë për aksesin pasiv në infrastrukturën fizike ndërrbane si kombëtar.** Dimensionit gjeografik i këtij tregu kufizohet vetëm në gjurmën e rrjetit të operatorit përkatës që zotëron infrastrukturën me tubacione dhe/ose fibër optike në akset e rrugëve kombëtare ose që lidhin zonat urbane.

3.2 Panorama e kushteve të ofertës dhe kërkesës për kapacitetet backbone me shumicë

Aktualisht, ka një numër të kufizuar ofruesish shërbimesh që ofrojnë kapacitete me shumicë të rrjetit backbone në Shqipëri duke përdorur infrastrukturën e tyre fizike. Një përshkrim i ofruesve kryesorë është dhënë më poshtë:

One Albania

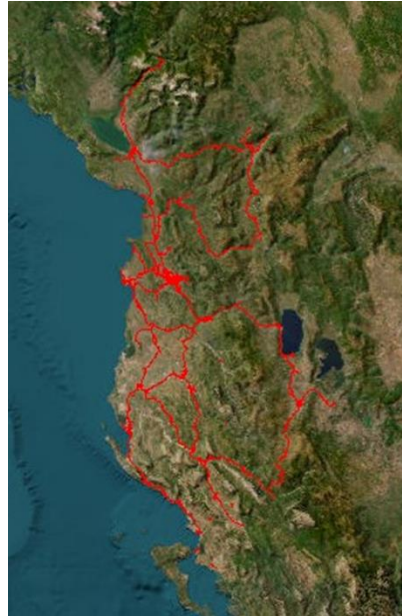
One Albania është Operatori incumbent në Shqipëri. Është një operator i integruar vertikalisht me prezencë si në tregjet me shumicë ashtu edhe me pakicë të shërbimeve të komunikimeve elektronike. Nga ana e shitjes me pakicë, One Albania u shërben klientëve rezidencialë dhe atyre të biznesit. Për të parën, One Albania ofron shërbime broadband me shpejtësi të ndryshme dhe nëpërmjet mjeteve të shumta, si rrjeti historik i bakrit, fibra dhe teknologji të tjera wireless. Produktet e aksesit në internet të One Albania mund të ofrohen si shërbime standalone ose të kombinuara me shërbime të tjera si IPTV dhe/ose telefonia zanore. Për klientët e biznesit, One Albania ofron shërbime të dedikuara interneti dhe linja me qira. Këto oferta, shpesh të ofruara me një cilësi më të lartë shërbimi, propozohen me bandwidth dhe shpejtësi të ndryshme sipas teknologjisë së disponueshme dhe nevojave të klientëve.

Nga ana e shitjes me shumicë, One Albania aktualisht ofron një kombinim të shërbimeve të rregulluara dhe komerciale. Ofertat e rregulluara përfshijnë aksesin në elementët pasivë të rrjetit lokal të operatorit ekzistues (aksesi në tubacionet lokale, ULL, etj.), ofertat aktive të bitstream për përdorime rezidenciale dhe linja aktive me qira për bizneset me cilësi të lartë shërbimi. One Albania ofron gjithashtu shërbime të parregulluara, të tilla si fibra e errët përgjatë rrugëve kombëtare për backbone. Në përgjigje të konsultimit publik, One Albania nënvizoi se operatorët nuk ofrojnë oferta aksesit në tubacionet në segmentin e backbone për arsye teknike, kryesisht mungesën e hapësirës së disponueshme në tubacionet e saj.

Në rrjetin e aksesit, ONE Albania është e pranishme me një rrjet aksesit fiks (lokal) në të gjitha zonat urbane të vendit dhe në disa zona rurale, kryesisht në zonat bregdetare. Operatori

incumbent aktual posedon rrjetin më të përhapur të linjës me tel, duke mbuluar, deri në fund të vitit 2022, rreth 695 mijë familje, që përfaqëson rreth 92% të totalit të familjeve në vend.⁵².

Figura 31 – Harta e rrjetit të fibrave optike të One Albania në Shqipëri

Burimet: AKEP ATLAS bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët (aksesi i fundit më 29/11/2023)

Figura 31 tregon gjendjen aktuale të rrjetit të fibrave optike të One Albania në Shqipëri. Sipas informacionit të publikuar nga One Albania⁵³, rrjeti i fibrave optike të operatorit mbulon 5 400 km. Ai përbëhet nga dy segmente kryesore: i) rrjeti lokal dhe ii) rrjeti në distanca të gjata.

Rrjeti lokal i One Albania aktualisht është ndërtuar në dy tipologji:

- një rrjet me bazë bakri me topologjinë Fiber to the Cabinet (FTTC), me një segment fibër optike (në pronësi të One Albania dhe i vendosur në tubacionet e veta) nga zyra qendrore në kabinetin e rrugës, dhe një segment bakri nga kabineti në premisa e klientit fundor. Segmenti i bakrit i rrjeteve FTTC të One Albania mbulon mesatarisht rreth 500 metra dhe është i kufizuar në 1 km.
- një rrjet fibër i ndërtuar së fundmi me një topologji Fiber-To-The-Home (FTTH). Ky rrjet bazohet në teknologjinë GPON dhe së fundmi në XGPON. Rrjeti FTTH i One Albania është ende në ndërtim e sipër dhe nuk ka ende të njëjtin mbulim të kudondodhur të rrjetit FTTC.

Rrjeti i distancave të gjata të One Albania është ndërtuar tërësisht me fibra optike me kapacitet 96 fibra, dhe në pak raste 48 fibra, në infrastrukturën nëntokësore të ndërtuar përgjatë rrugeve kryesore. Ky rrjet është i ndërtuar në sisteme unazore, duke kufizuar kështu mundësinë e

⁵² According to INSTAT, the total number of households in Albania stood at 758 973.

Link:<https://www.instat.gov.al/al/temat/kushtet-sociale/anketa-e-buxhetit-t%C3%AB-nj%C3%ABsive-ekonomike-familjare/publikimet/2023/anketa-e-buxhetit-t%C3%AB-nj%C3%ABsive-ekonomike-familjare-2022/> (last access on 04/12/2023)

⁵³ Faqja e internetit e One Albania, linku:<https://www.one.al/en/One-Network> (qasja e fundit më 30/11/2023).

ndërprerjeve të shërbimit. Pikat e interkoneksionit me rrjetin backbone të One Albania janë të pranishme në shumicën e qendrave urbane, One Albania zotëron pjesën më të madhe të rrjetit të saj backbone, me përjashtim të disa segmenteve.

Albanian Telecommunication Union (ATU)

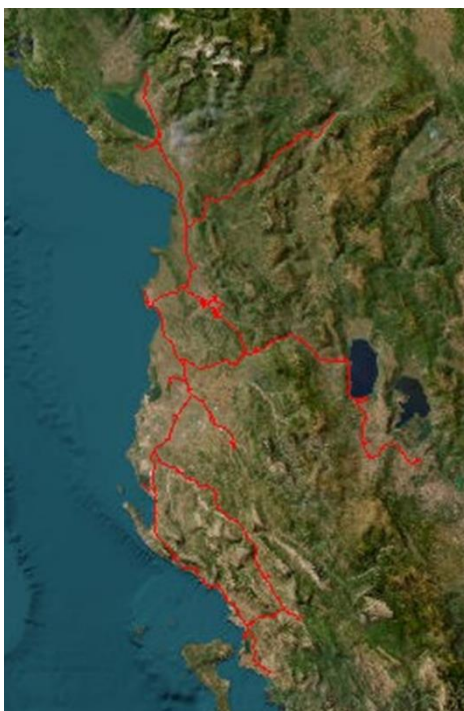
ATU është një operator kryesisht me shumicë me një aktivitet të përqendruar rreth rrjetit në distanca të gjata. Pas blerjes së Digicom nga ATU në 2019, ndërkohë që të dy entitetet mbeten të ndara nga pikëpamja operacionale, ATU filloi zhvillimin e rrjetit të saj lokal duke vendosur një rrjet fibër në disa zona urbane. Megjithatë, aktiviteti kryesor i ATU-së si ofrues me shumicë mbetet i fokusuar në rrjetin në distanca të gjata.

ATU filloi aktivitetin e saj në Shqipëri në vitin 2010 me Urdhrin e Ministrisë së Punëve Publike dhe Transportit nr. 120, datë 23.08.2010, duke i dhënë ATU-së të drejtat ekskluzive për ndërtimin e rrjetit të fibrave optike në akset kombëtare të Republikës së Shqipërisë. Kushtet fillestare të kësaj leje përcaktonin se:

- ATU do të ndërtojë një rrjet me fibra optike në akset kryesore rrugore kombëtare;
- ATU do të instalojë 6 kablllo/fibra optike, nga të cilat 2 janë për përdorim nga vetë ATU dhe 4 janë te lira për përdorim nga operatorë të tjerë, të palidhur me ATU;
- ATU i paguan shtetit shqiptar pagesa vjetore prej 4% të të ardhurave të realizuara nga përdorimi i infrastrukturës së instaluar;
- Operatorët e tjerë që përdorin kablllo optike te lira paguajnë 6% të të ardhurave të tyre, por jo më pak se 330 mijë euro në vit;
- Në rast dështimi të negociatave (afati 3-mujor) për çmimin ndërmjet ATU dhe operatorit tjetër, mosmarrëveshja do të zgjidhet vetëm nga Gjykata e Tiranës.
- Afati i lejes për ATU është 20 vjet me të drejtë rinovimi për 20 vjet të tjera.

Megjithatë, ekskluziviteti i dhënë ATU u pezullua midis tetorit 2014 dhe korrikut 2023 me urdhër nr. 285 të Ministrit të Transportit dhe Infrastrukturës. Në korrik 2023, Gjykata e Lartë vendosi prishjen e këtij vendimi dhe kushtet e urdhrin fillestar nr. 120 u zbatuan sërish.

Figura 32 – Harta e rrjetit të fibrave optike të ATU në Shqipëri

Burimet: AKEP ATLAS bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët (qasja e fundit më 29/11/2023)

Që nga dhënia e lejes, ATU zgjeroi rrjetin e saj fillimisht duke vendosur një rrjet prej 750 km fibër që mbulonte qytetet kryesore dhe vendet kufitare, më pas duke zgjeruar rrjetin për të siguruar lidhje me stacionet bazë celulare dhe për të mbuluar bashkitë lokale. Aktualisht, sipas vlerësimeve të ATU, rrjeti i fibrave optike të operatorit mbulon 2500 km.

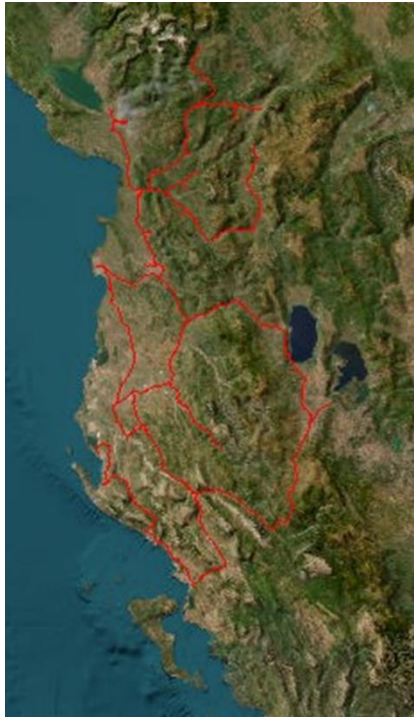
Ofertat kryesore të shitjes me shumicë të disponueshme aktualisht për kapacitetet kryesore në Shqipëri janë linjat aktive me qira dhe fibrat e errëta. ATU u ofron kërkuesve të aksesit pika interkonjeksiioni çdo 1 km përgjatë rrjetit të saj.

Operatorë të shumtë aktualisht ofrojnë oferta me shumicë backbone të linjave me qira. Ofruesit kryesorë të tyre janë One Albania, ATU dhe OST.

OST

OST është një subjekt shtetëror përgjegjës për rrjetin e transmetimit të energjisë elektrike. Krahas përgjegjësive të saj kryesore, OST është e angazhuar aktivisht në tregun e komunikimeve elektronike, pasi ofron, që prej vitit 2021, kapacitete të transportit me shumicë të të dhënave, nëpërmjet linjave aktive me qira të ofruara nëpërmjet një teknologjie DWDM, si për operatorët e telekomunikacionit kombëtar ashtu edhe ndërkombëtar.

Figura 33 – Harta e rrjetit të fibrave optike të OST-së në Shqipëri

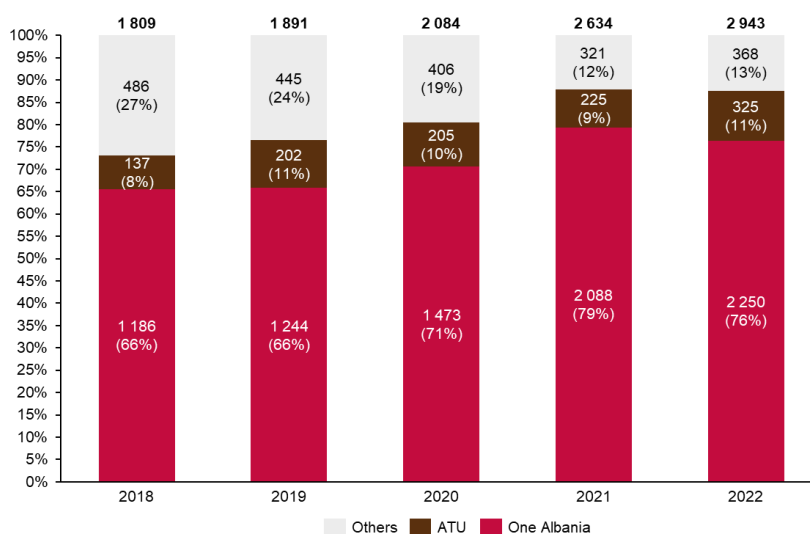

Burimet: AKEP ATLAS bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët (qasja e fundit më 29/11/2023)

OST ka ndërtuar rrjetin e saj fibër krahas rrjetit ekzistues të transmetimit të energjisë elektrike, veçanërisht linjat 110 Kv, 150 Kv, 220 Kv dhe 400 Kv. OST ka instaluar rreth 20 nyje DWDM dhe është e pranishme në 53 stacione në të cilat mund të ofrojë shërbime të dhënash të Layer 2. Në përgjithësi, OST ka shpërndarë 2000 km fibra, duke mbuluar sipas vlerësimeve të OST, 75% të territorit shqiptar.

Aktualisht, **One Albania dhe ATU janë operatorët kryesorë që aktualisht ofrojnë fibër të errët në Shqipëri.**

Figura 34 – Volumet e fibrave të errëta me shumicë (në km) në Shqipëri 2018-2022

Burimet: Të dhënat e AKEP-it të mbledhura nga operatorët

Figura 34 tregon se interesi për fibrat e errëta po rritet në Shqipëri nga operatorët. Midis 2018 dhe 2022, vëllimi i përgjithshëm i fibrave të errëta të ofruara përmes tregut me shumicë u rrit me 63%, nga 1 809 km në 2 943 km. Kjo rritje është kryesisht për shkak të One Albania, e cila pothuajse dyfishoi kapacitetet e saj me shumicë të fibrave të errëta midis 2018 dhe 2022 dhe rriti pjesën e saj të tregut me 10 pikë përqindje nga 66% në 76%. ATU ka rritur gjithashtu kapacitetet e saj të fibrave të errëta nga 137 km në 325 km (+137%) midis 2018 dhe 2022 për të zënë 11% të pjesës së tregut. **Të dhënat shitesë të siguruara nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik tregojnë se operatori incumbent ka humbur në vitin 2023 një sasi të rëndësishme të fibrave të errëta në krahasim me vitin 2022. Sipas One Albania, ka të ngjarë që një pjesë e rëndësishme e sasisë së humbur të jetë fituar nga ATU .**

3.3 Testi me tre kritere

Sipas nenit 67 të Kodit Evropian të Komunikimeve Elektronike dhe nenit 31 e vijues të kreut VI të ligjit 9918 në Shqipëri, autoriteti rregullator kombëtar duhet të justifikojë vendosjen e detyrimeve rregullatore ex-ante nëse plotësohen tre kriteret e mëposhtme:

- janë të pranishme pengesa të larta dhe jo kalimtare strukturore, ligjore ose rregullatore për hyrjen;
- ekziston një strukturë tregu e cila nuk priret drejt konkurrencës efektive brenda horizontit kohor përkatës, duke pasur parasysh gjendjen e konkurrencës së bazuar në infrastrukturë dhe burimet e tjera të konkurrencës pas barrierave të hyrjes;
- Vetëm ligji i konkurrencës është i pamjaftueshëm për të trajtuar në mënyrën e duhur dështimin(et) e identifikuar të tregut.

Autoriteti rregullator kombëtar mund të mos kryejë këtë test me tre kritere nëse tregu në fjalë përfshihet në rekomandimin e Komisionit Evropian dhe konsideron se këto kritere janë përmbushur.

Duke pasur parasysh se tregu me shumicë për aksesin pasiv në infrastrukturën fizike ndërrurbane (siç përcaktohet në **seksionin 3.1**) nuk është pjesë as e rekomandimit të Komisionit Europian dhe as e ligjit shqiptar që specifikon tregjet e përjashtuara nga testi me tre kritere, ky i fundit është kryer më poshtë.

3.3.1 Kriteri nr 1: prania e barrierave të larta dhe jo kalimtare strukturore, ligjore ose rregullatore për hyrjen

Dy operatorë kryesorë janë aktualisht të pranishëm në tregun me shumicë të infrastrukturës pasive ndërrurbane. Siç tregohet në **Figurën 31, Figurën 32 dhe Figurën 33**, të dy operatorët kanë një rrjet me shtrirje të gjerëkombëtare që mbulon akset kryesore ndërrurbane.

Hyrja në këtë treg për një konkurrent të ri që dëshiron të ndërtojë një rrjet me një mbulim të krahasueshëm gjeografik mund të pengohet nga sfidat ligjore dhe rregullatore. Ndërtimi i rrjeteve kombëtare kërkon dhënien e lejeve dhe miratimeve administrative kryesisht nga pushteti qendror. Hyrja e ATU në treg në vitin 2010 u lehtësua me Urdhrin e Ministrisë së Punëve Publike dhe Transportit nr. 120, datë 23.08.2010. Sigurimi i lejeve të tilla përfaqëson kështu pengesën e parë dhe kryesore rregullatore/ligjore me të cilën duhet të përballen hyrjet e reja.

Elementet e ofruara nga pjesëmarrësit në konsultimet publike **lidhur me i) kompleksitetin e procesit të marrjes së lejeve për vendosjen ose shtrirjen e rrjetit backbone dhe ii) rivendosjen e të drejtave të ekskluzivitetit të shfrytëzuar nga ATU në aksin rrugor kombëtar nga Gjykata e Lartë, çoi AKEP-in në përfundimin e ekzistencës së barrierave jo kalimtare ligjore dhe rregullatore për hyrjen.**

AKEP pranon ekzistencën e mjeteve legjislative (Ligji nr. 120/2016) që lejojnë operatorët të kërkojnë akses në rrjetet ekzistuese të One Albania dhe ATU në kushte të drejta dhe të arsyeshme dhe faktin që deri më sot asnjë operator nuk ka nisur proces për zgjidhje mosmarrëveshje para AKEP-it ose një mosmarrëveshje në Gjykatën e Tiranës për të sinjalizuar një refuzim abuziv të aksesit nga secili operator. Ligji nr. 120/2016 përcakton kuadrin ligjor në lidhje me procedurat dhe afatet kohore për dhënien e lejeve. Në rast se qeveria qendrore është autoriteti kompetent për dhënien e lejeve të kalimit, vendimi për dhënien ose refuzimin e lejes duhet të merret brenda 30 ditëve brenda marrjes së një kërkesë të plotë (neni 31(4)). Ky afat kohor është në përputhje me nenin 7 të BCRD i cili thotë se “*Shtetet Anëtare marrin masat e nevojshme, për të siguruar që autoritetet kompetente të japin ose refuzojnë lejet brenda katër muajve nga data e marrjes së një kërkesë të plotë për leje, pa paragjykuar afatet ose detyrimet e tjera specifike të përcaktuara për kryerjen e duhur të procedurave që janë të zbatueshme për procedurën e dhënies së lejes [...]*” dhe kështu konsiderohet si e arsyeshme.

Për më tepër, AKEP pranon se procedurat për ndërtimin e rrjetit në nivel lokal janë të ndryshme nga procedurat për ndërtimin e një rrjeti kombëtar pasi ky i fundit shpesh trajtohet nga qeveria qendrore dhe përfshin më shumë procese të thjeshta në krahasim me qeverisjen lokale.⁵⁴

Gjithashtu, AKEP vlerëson gjithashtu se megjithë kapilaritetin më të ulët të rrjetit backbone dhe ekzistencën e mundësive për të kapur kërkesën në rritje për kapacitete backbone në

⁵⁴ Probleme të tilla mund të përfshijnë: mungesën e inventarizimit të plotë të infrastrukturës pasive ekzistuese të bashkive për ripërdorim për broadband dhe mungesën e organizimit nga Njësitë e Qeverisjes Vendore mes disa projekteve të ndërtimit të rrugëve, duke çuar në vonesa të mëdha në dhënien e lejeve. Burimi: Plani Kombëtar për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Infrastrukturës Dixhitale, Broadband 2020-2025.

Shqipëri, si kostoja ashtu edhe mundësia e hyrjes së hyrjeve të reja në Shqipëri ndikohet negativisht nga barrierat e larta ligjore dhe rregullator për hyrje.

Duke marrë parasysh të gjithë këta faktorë, AKEP nuk mund të pohojë mungesën e barrierave të larta për hyrjen. Përkundrazi, megjithë lehtësimet administrative, alternativat strukturore të vendosjes dhe perspektivat e rritjes së tregut, AKEP konsideron se mbeten barriera të konsiderueshme jo kalimtare për hyrjen.

AKEP vlerëson se kriteri nr.1 është plotësuar.

3.3.2 Kriteri nr 2: ekziston një strukturë tregu e cila nuk priret drejt konkurrencës efektive brenda horizontit kohor përkatës, duke pasur parasysh gjendjen e konkurrencës së bazuar në infrastrukturë dhe burimet e tjera të konkurrencës pas barrierave të hyrjes;

Ndërsa ekzistojnë dy konkurrentë në treg (One Albania dhe ATU) për infrastrukturën pasive me shumicë ndërrurbane, ekziston një asimetri në pjesën e tregut midis të dy operatorëve. Siç tregohet në **Figurën 34**, në vitin 2022, pjesa e tregut të One Albania përfaqësonte 76% të vëllimit total të fibrave të errëta me shumicë (lokale + ndërrurbane) krahasuar me vetëm 11% për ATU. Megjithatë, informacionet e fundit tregojnë se një asimetri e tillë ka të ngjarë të zvogëlohet në të ardhmen.

Për më tepër, ka elementë që tregojnë për ekzistencën e konkurrencës mes të dy operatorëve në treg.

Së pari, siç shpjegohet në **seksionin 3.2**, rrjetet e të dy operatorëve mbulojnë akset kryesore dhe u ofrojnë kërkuarve për akses një mbulim rrjeti të krahasueshëm.

Së dyti, midis 2018 dhe 2022, volumi i përgjithshëm i fibrave të errëta të ofruara përmes shërbimeve me shumicë u rrit me 63% dhe volumet e fibrave të errëta të ofruara nga të dy operatorët po rriten gjithashtu, duke treguar një kërkesë në rritje të ndarë midis dy operatorëve. Kjo vë në dukje se kërkuarve e aksesit globalisht nuk preferojnë rreptësisht ofertën e njërit mbi tjetrin. Kjo pikë është konfirmuar AKEP-it nga operatorë të shumtë, të cilët i konsiderojnë ofertat e të dy operatorëve kryesisht si zëvendësues dhe, deri diku, plotësues të njëri-tjetrit për të siguruar back up në segmentet e rrjetit ku të dy janë të pranishëm dhe/ose për të fituar akses të plotë në rast të pranisë së vetëm të një operatori. Në vitin 2023, sipas të dhënave të ofruara nga One Albania, volumi i lidhjeve të fibrave të errëta u ul. Kjo sugjeron migrimin drejt ATU të cilët kanë zhvilluar infrastrukturën e tyre që balancojnë fuqitë konkurruese.

Së treti, përveç të drejtave të tij ekskluzive për të shfrytëzuar disa prej akseve kryesore rrugore në Shqipëri, disponueshmëria e kapacitetit të lirë në rrjetin e ATU i jep operatorit më shumë fleksibilitet në përcaktimin e strategjisë së tij tregtare dhe të çmimeve, pavarësisht nga One Albania.

Për më tepër, zhvillimi i produkteve të linjave aktive me qira nga operatorë alternativë të rrjetit, si OST, ushtron presion konkurrues si mbi ATU ashtu edhe mbi One Albania për të propozuar oferta konkurruese. Në të vërtetë, pavarësisht mungesës së zëvendësueshmërisë midis shërbimeve pasive dhe aktive, si dhe midis shërbimeve nga operatorët e telefonise celulare dhe operatorët e utilitetëve, ekzistenca e një oferte nga një operator alternativ në treg luan një rol të rëndësishëm në kufizimin e aftësisë së One Albania ose ATU për të adoptuar një sjellje jo konkurruese.

Si rezultat i analizës së të gjithë këtyre elementeve të kombinuara, AKEP konkludon se ka mungesë të elementeve që mbështesin se struktura e tregut nuk priret drejt konkurrencës efektive brenda horizontit kohor përkatës.

AKEP vlerëson se kriteri nr.2 nuk plotësohet.

3.3.3 Kriteri nr. 3: vetëm ligji i konkurrencës është i pamjaftueshëm për të trajtuar në mënyrë adekuate dështimin(et) e identifikuar të tregut.

Nga karakteristikat e tregut të shpjeguara më sipër, AKEP dedukton se ndërhyrjet ex-post nga Autoriteti i Konkurrencës (AK), ose AKEP në kuadër të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve, duhet të jenë të mjaftueshme për të adresuar problemet e aksesit në infrastrukturën pasive ndërrurbane të rrjetet e komunikimeve elektronike në Shqipëri.

Për më tepër, mungesa e ankesave të mëparshme nga aktorët e tregut për sjellje antikonkurrese në këtë treg përpara AKEP-it, Autoritetit të Konkurrencës apo Gjykatës së Tiranës është në përputhje me mendimin e AKEP-it se ligji i konkurrencës është i pamjaftueshëm për të adresuar çdo abuzim nga pjesëmarrësit e tregut.

Në përputhje me objektivin përfundimtar për të garantuar interesat e përdoruesve fundorë në tregun me pakicë, në të cilin është zhvilluar një konkurrencë e bazuar në infrastrukturë, AKEP beson se futja e detyrimeve ex-ante në një treg aktualisht të parregulluar në rrjedhën e sipërme nuk është i nevojshëm.

AKEP vlerëson se kriteri nr.3 nuk plotësohet.

3.4 Konkluzioni mbi mungesën e terrenit për të identifikuar tregun me shumicë për infrastrukturën fizike pasive ndërrurbane si relevant për rregullimin ex-ante

Si përmbledhje, megjithë vazhdimësinë e barrierave ligjore dhe rregullatore për hyrjen, tendencën drejt konkurrencës efektive dhe mungesën e elementeve që vërtetojnë pamjaftueshmërinë e ligjit të konkurrencës për të adresuar dështimet e tregut, **AKEP vendos se nuk është e përshtatshme të identifikohet tregu i shitjes me shumicë për infrastrukturën pasive ndërrurbane si një treg përkatës për rregullimin ex-ante.**

Ky përfundim mbështetet edhe nga fakti se konkurrenca e tregut me pakicë është shfaqur pavarësisht mungesës së ndërhyrjes rregullatore të bazuar në FNT në këtë treg.

Për më tepër, konkluzioni i AKEP-it për të mos vendosur rregullim ex-ante si për One Albania ashtu edhe për ATU në tregun e shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrurbane bazohet gjithashtu në konstatimin e tij se parakushtet për vendosjen e një dominancë të përbashkët, siç përcaktohet në jurisprudencën e BE-së dhe udhëzimet e Komisionit Evropian, mbeten të paplotësuara.

Jurisprudenca evropiane⁵⁵ ka përcaktuar tre kritere kumulative që janë të nevojshme për vendosjen e dominances së përbashkët. Këto kritere përdoren si bazë në Udhëzimet FNT të Komisionit Evropian⁵⁶:

"

- *Së pari, çdo anëtar i oligopolit dominues duhet të ketë aftësinë të dijë se si po sillen anëtarët e tjerë në mënyrë që të monitorojë nëse ata po miratojnë apo jo një politikë të përbashkët. Nuk mjafton që çdo anëtar i oligopolit dominues të jetë i vetëdijshëm se sjellja e ndërvarur e tregut është fitimprurëse për të gjithë ata, por secili anëtar duhet të ketë gjithashtu një mjet për të ditur nëse operatorët e tjerë po miratojnë të njëjtën strategji dhe nëse po e ruajnë atë. Prandaj, duhet të ketë transparencë të mjaftueshme në treg që të gjithë anëtarët e oligopolit dominues të jenë të vetëdijshëm, mjaftueshëm saktë dhe shpejt, për mënyrën në të cilën po evoluon sjellja e tregut të anëtarëve të tjerë;*
- *Së dyti, situata e koordinimit të heshtur duhet të jetë e qëndrueshme me kalimin e kohës, domethënë duhet të ketë një nxitje për të mos u larguar nga politika e përbashkët në treg. Të gjithë mund të përfitojnë vetëm nëse të gjithë anëtarët e oligopolit dominues ruajnë sjelljen paralele. Nocioni i hakmarrjes në lidhje me sjelljet që devijojnë nga politika e përbashkët është pra i natyrshëm në këtë kusht. Që një situatë e dominimit kolektiv të jetë e zbatueshme, duhet të ketë fakte frenues te duhur për të garantuar se ekziston një nxitje afatgjatë për të mos u larguar nga politika e përbashkët, që do të thotë se çdo anëtar i oligopolit dominues duhet të jetë i vetëdijshëm se veprimi shumë konkurrues nga ana e tij i krijuar për të rritur pjesën e tij të tregut do të provokonte veprime të njëjta nga të tjerët, kështu që nuk do të nxirrte asnjë përfitim nga iniciativa e tij;*
- *Së treti, për të vërtetuar ekzistencën e një pozicioni dominues sipas kritereve standarde -ligjore, duhet të vërtetohet gjithashtu se reagimi i parashikueshëm i konkurrentëve aktualë dhe të ardhshëm, si dhe klientëve, nuk do të rrezikonte rezultatet e pritura nga politika e përbashkët.*

AKEP nuk disponon elemente që sugjerojnë se janë plotësuar të gjitha kriteret e mësipërme.

Kjo mbështetet nga vëzhgimet e mëposhtme:

- Në përgjithësi, nga pikëpamja ekonomike, ekzistenca e një duopoli në treg, edhe nëse një duopol i tillë mbyllet për shkak të barrierave të larta ligjore dhe rregullatore për hyrjen (zbatuar nga vendimi i Gjykatës së Lartë për vendosjen e të drejtave ekskluzive të ATU ne akset kryesore rrugore), nuk do të thotë se konkurrenca mungon në treg. Teoria ekonomike ka treguar se konkurrenca mund të ekzistojë në tregjet duopolistike në mungesë të ndonjë sjelljeje të koordinuar ose marrëveshje të heshtur ndërmjet

⁵⁵ Çështja T-342/99, Airtours plc kundër Komisionit EU:T:2002:146, paragrafi 62

⁵⁶ Udhëzime për analizën e tregut dhe vlerësimin e fuqisë së ndjeshme të tregut nën kuadrin rregullator të BE për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike (2018/C 159/01), seksioni 3.2.

anëtarëve të duopolit. Një konkurrencë e tillë mund të bazohet në çmime (konkurrenca Bertrand) ose në sasi të prodhuara në treg (konkurrenca Cournot). Prandaj, **vetëm ekzistenca e një duopoli nuk demonstroi në mënyrë adekuate ekzistencën e një mosfunksionimi të sjelljes ose nuk justifikon ndërhyrjen rregullatore parandaluese.**

- Për rastin në fjalë, çmimet dhe kushtet kontraktuale të ushtruara nga të dy operatorët në segmentin backbone nuk janë të disponueshme publikisht dhe shpesh negociohen në baza dypalëshe me kërkuarit e aksesit. **Kjo mungesë transparence kufizon aftësinë e çdo operatori për të fituar një pasqyrë mjaft të saktë dhe të shpejtë në lidhje me veprimet e konkurrentit të tij** me qëllim zbatimin e politikave të mundshme hakmarrëse në rast të një devijimi nga një politikë e përbashkët.

- Për më tepër, tregu i shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrbane karakterizohet nga barriera të larta ligjore dhe rregullatore për hyrjen dhe kosto të parikuperueshme relativisht të rëndësishme. **Hyresi më i ri, ATU, ka synimin për të kapitalizuar investimet e saj duke fituar pjesën e tregut dhe duke rikuperuar kostot e saj, pavarësisht nga sjellja e operatorit incumbent që ka të ngjarë të ketë një strukturë të ndryshme kostoje** (rrjet më i vjetër me më shumë aktive të amortizuara). Kjo është vendosur në sfondin e një tregu në zgjerim dhe kërkesës në rritje për kapacitetet backbone në Shqipëri. Për më tepër, sipas termave dhe kushteve të lejes së ndërtimit, **ATU ka ndërtuar kapacitete të dedikuara për shitje me shumicë në rrjetin e saj. Prandaj, ka një interes ekonomik për të maksimizuar përdorimin e një rrjeti të tillë duke tërhequr më shumë kërkuar aksesit.**

- Sjellja e koordinuar është përgjithësisht më e qëndrueshme në rast të simetrisë relative midis anëtarëve të një oligopoli. Për rastin në fjalë, **ekziston një asimetri relative midis One Albania dhe ATU.**
 - o Përveç ndryshimit në strukturën e kostos, **një ndryshim i rëndësishëm në pjesën e tregut të të dy operatorëve ka vazhduar për një periudhë të gjatë kohore.** Në vitin 2022, bazuar në të dhënat e raportuara nga operatorët në AKEP, One Albania zotëronte 76% të pjesës së tregut për fibrat e errëta backbone krahasuar me 11% për ATU. Të dhënat e siguruara nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik sugjerojnë se operatori incumbent ka humbur në vitin 2023 një volum të rëndësishëm të fibrës së tij të errët në krahasim me vitin 2022. Sipas One Albania, ka të ngjarë që një pjesë e rëndësishme e volumit të humbur të jetë fituar nga konkurrentët. Pavarësisht këtij zhvillimi të fundit, **të dhënat tregojnë se One Albania mbajti pozicionin e saj lider në treg për shumë vite, pavarësisht bashkëekzistencës së të dy operatorëve në treg.**

 - o **asimetria vazhdon në nivelin e integritit vertikal të të dy operatorëve.** One Albania ka një prani të rëndësishme në tregun e shitjes me pakicë me mbulimin më bte gjere gjeografik (pothuajse-kombëtar) në nivel lokal. Përkundrazi, ATU

është një operator kryesisht me shumicë me një mbulim gjeografik të kohëve të fundit dhe relativisht të kufizuar. Kjo asimetri në integrimin vertikal **kufizon kërcënimin e hakmarrjes në rast të devijimit nga një politikë e përbashkët përtej këtij tregu dhe redukton përfitimet e sjelljes së koordinuar.** Megjithatë, duhet theksuar se blerja e Digicom nga ATU rrit praninë e kësaj të fundit në tregjet e shitjes me pakicë në rrjedhën e poshtme. Megjithatë, si ATU ashtu edhe Digicom mbeten të ndara nga pikëpamja operationale.

- Informacioni i dhënë nga One Albania në lidhje me humbjen e një volumi të rëndësishëm të fibrave të errëta me shumicë në 2023 krahasuar me 2022 sugjeron **rritjen e konkurrencës në treg. Një humbje e tillë në volum nga tregu nuk është në përputhje me praninë e sjelljes së koordinuar.**
- Për më tepër, **nuk ka pasur raste të refuzimit abuziv për të ofruar akses të drejtë dhe jodiskriminues** rrjeti tek secili operator të sjella në vëmendjen e AKEP-it pavarësisht mungesës së rregullimit ex-ante në këtë treg. Në mënyrë të ngjashme, **asnjë ankesë për përafrim të ngushtë të çmimeve për një periudhë të gjatë kohore** nuk është sjellë pranë AKEP-it duke sugjeruar ekzistencën e një sjelljeje të koordinuar.

AKEP njeh rëndësinë e tregut të shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrurbane për zhvillimin e dixhitalizimit në Shqipëri. Konkluzioni i AKEP-it për të mos përcaktuar rregullimin e bazuar në dominancën e përbashkët mbështetet në mungesën e elementeve që tregojnë ekzistencën e një nxitjeje për të adoptuar një sjellje të koordinuar ose nga One Albania ose ATU. Në të vërtetë, AKEP-i nuk disponon deri më sot elemente që tregojnë ekzistencën e shkëmbimit privat të informacionit ndërmjet One Albania dhe ATU-së që mund të prodhojë efekte antikonkurrese.

AKEP do të qëndrojë veçanërisht vigjilent ndaj zhvillimeve të konkurrencës në këtë treg në vitet në vijim dhe do të angazhojë masat e duhura rregullatore në kuadër të kompetencës së tij në rast se situata e tregut ndryshon, apo do të shfaqen prova të reja përkatëse.

AKEP fton të gjithë palët e interesuara që zotërojnë informacion që sugjeron praninë e sjelljes së koordinuar ose antikonkurrese nga ofruesit e infrastrukturës fizike ndërrurbane me shumicë në Shqipëri, të kërkojnë rekursin e duhur përpara autoriteteve kompetente si AKEP ose autoritetit të konkurrencës për të adresuar mosfunksionimin e identifikuar.

4 Analiza e tregjeve me shumicë për shërbimet e aksesit

AKEP kujton se qëllimi kryesor i rregullimit ekonomik është mbrojtja e interesave të përdoruesve fundorë duke parandaluar që aktorët ekonomikë që zotërojnë një fuqi të caktuar tregu të abuzojnë me këtë fuqi në dëm të konsumatorëve. Siç specifikohet në paragrafin 6 të Rekomandimeve të KE-së 2020 “[t]ai objektivi përfundimtar i ndërhyrjes rregullatore është të prodhojë përfitime për përdoruesit fundorë në aspektin e çmimit, cilësisë dhe zgjedhjes duke arritur konkurrencë të qëndrueshme në nivel të shitjes me pakicë.”. Identifikimi dhe analiza e tregjeve të shitjes me shumicë synon të përcaktojë nëse konkurrenca në tregjet me pakicë ndikohet nga rregullimi ex-ante dhe për rrjedhojë, nëse mbajtja e këtyre masave është e nevojshme.

4.1 Përkufizimi i tregut me shumicë

4.1.1 Përkufizimi i tregut të produktit me shumicë

Siç përcaktohet nga Komisioni Evropian në rekomandimet e tij për tregjet përkatëse të konsiderueshme për rregullim ex-ante⁵⁷, për të ofruar shërbime broadband fikse, kërkohet një kanal i përshtatshëm komunikimi që të jetë në gjendje të kalojë të dhëna në të dy drejtimet dhe me tarifa të përshtatshme për shërbimin e kërkuar. Në praktikë, operatorët kanë zgjedhjen midis ndërtimit dhe ofrimit të shërbimeve të tyre përmes rrjetit të tyre dhe/ose marrjen e aksesit në një infrastrukturë tashmë ekzistuese nga operatorë të tjerë nëpërmjet një oferte me shumicë.

4.1.1.1 Nivele të ndryshme rrjeti për produktet e aksesit me shumicë dhe tregjet e përcaktuara aktualisht

Aksesi në rrjet mund të jepet në disa nivele rrjeti. Historikisht në Evropë, hyrjet e reja prireshin të mbështeteshin në rrjetin ekzistues të kudondodhur të operatorit incumbent duke kërkuar akses në nivel më të lartë rrjeti (për shembull, nëpërmjet një aksesit qendror/bitstream) në mënyrë që t'i shërbenin një baze të gjerë klientësh të shpërndarë gjeografikisht. Ndërsa operatori i ri ndërton bazën e tij të klientëve, ai kërkon akses në një nivel më të ulët rrjeti (nëpërmjet një aksesit lokal) në mënyrë që të ketë më shumë kontroll mbi cilësinë e shërbimit dhe kostot e shërbimeve të tij.

Aksesi me shumicë broadband mund të jepet në nivel qendror ose lokal. Në analizën e mëparshme të tregut dhe në përputhje me Rekomandimet e Komisionit Evropian të vitit 2014, AKEP përcaktoi në vitin 2016 tre tregje me shumicë:

- **tregu me shumicë i aksesit në nivel lokal në vendndodhje fikse (WLA);**
- **tregu me shumicë i aksesit në nivel qendror për produkte të tregut të përgjithshëm (WCA); dhe**
- **tregu me shumicë i aksesit me cilësi të lartë në vendndodhje fikse (WHQA).**

Analiza e mëposhtme do të vlerësojë nëse rishikimi i përkufizimit të produktit të këtyre tregjeve është i justifikuar në dritën e zhvillimeve më të fundit teknologjike në sektorin e telekomunikacionit.

4.1.1.2 Për mungesën e nevojës për ndryshimin e karakteristikave të produktit dhe kufijve të tregjeve të aksesit me shumicë

Mbi rëndësinë e mbajtjes së aksesëve fizike dhe virtuale brenda të njëjtit treg

Në analizën e tregut të vitit 2016, AKEP analizoi rëndësinë e dallimit ndërmjet produkteve të aksesit fizik dhe virtual dhe arriti në përfundimin se një dallim i tillë nuk është më i rëndësishëm,

⁵⁷ Dokumenti i punës së stafit të Komisionit, Shënim shpjegues që shoqëron dokumentin "Rekomandimi i Komisionit për tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të justifikueshem për rregullim ex ante në përputhje me Direktivën (BE) 2018/1972 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 11 dhjetor 2018 duke vendosur Kodin Evropian të Komunikimeve Elektronike, seksioni 4.1.2, faqe 40.

duke i vendosur kështu të dy llojet e aksesëve brenda të njëjtit treg. AKEP mendon se konkluzione të tilla mbeten të rëndësishme për ciklin e ardhshëm rregullator.

Në analizën e tij të tendencave kryesore të zhvillimeve teknologjike brenda sektorit evropian të komunikimeve elektronike, Komisioni Evropian vuri në dukje se tendencat e vëzhguara si ulja e përdorimit të aksesit fizik dhe përgjithësimi i aksesit me shumicë bazuar në Aksesin Lokale Virtual (VULA) ka të ngjarë të vazhdojnë në të ardhmen e parashikueshme. Komisioni Evropian pret që aksesit virtual të bëhet produkti kryesor i aksesit me shumicë dhe aksesit fizik të zvogëlohet në rëndësi.

Për sa kohë që aksesit virtual ofron aftësi të ngjashme me aksesin fizik, të dy llojet e aksesit do të përfshihen në të njëjtin treg. Kjo qasje është në përputhje me analizën e shumicës së autoriteteve rregullatore kombëtare në Evropë që zgjedhën të përfshijnë aksesin fizik dhe virtual brenda të njëjtit treg aksesit lokal me shumicë.⁵⁸

Në përcaktimin e tregjeve të aksesit me shumicë, AKEP u mbështet në kriteret e mëposhtme:

- vendndodhjen aktuale të pikës së dorëzimit: kryesisht duke bërë dallimin midis aksesit të ofruar në nivel lokal nga aksesit i ofruar në një nivel më të lartë rrjeti;
- topologjinë dhe veçoritë kryesore të transmetimit të produkteve core me shumicë, veçanërisht në lidhje me contention në rrjet: dhe
- shkalla e fleksibilitetit që kontrolli i rrjetit u lë kërkuesve të aksesit për të diferencuar ofertat e tij me pakicë.

Mbi rëndësinë e mbajtjes së tregjeve të veçanta të produkteve për produktet me akses lokal dhe qendror

Pyetja nëse tregu duhet të përcaktohet ngushtësisht si (lokal) apo më gjerësisht (lokal dhe qendror) duhet të bazohet në një sërë faktorësh të tillë si shkalla e virtualizimit të produkteve të aksesit me shumicë, specifikimet teknike të aksesit lokal me shumicë dhe qendror me shumicë, modelet e vëzhguara të zëvendësimit të kërkesës me shumicë dhe pakicë. Për të gjithë faktorët e përmendur më sipër, veçanërisht ata që lidhen me specifikimet teknike të produkteve me shumicë, AKEP nuk vëren ndonjë ndryshim domethënës që nga analiza e mëparshme e tregut që justifikon ndryshimin e konkluzionit se produktet e aksesit me shumicë në nivel lokal dhe qendror mbeten plotësues dhe jo zëvendësues.

Në të vërtetë, duke qenë se produktet e rregulluara me shumicë që ofrohen aktualisht në treg bazohen në rrjetin e bakrit të One Albania, niveli i rrjetit në të cilin dorëzohet trafiku mbetet një faktor diferencues midis produkteve lokale dhe qendror të aksesit me shumicë. Në të vërtetë, shërbimet e aksesit qendror me shumicë i lejojnë operatorët t'i shërbejnë një zone më të gjerë gjeografike dhe të krijojnë një prani në treg, pa shkaktuar kosto tepër të larta.

Për më tepër, produktet e aksesit qendror me shumicë të disponueshme aktualisht në treg nuk i ofrojnë kërkuesit të aksesit kapacitete të pakontestueshme ekuivalente me ato të marra nëpërmjet produkteve të aksesit lokal.

Për më tepër, për të konsideruar si zëvendësues produktet e aksesit lokal dhe qendror, kërkuesi i aksesit duhet të ketë kontroll të mjaftueshëm mbi rrjetin e transmetimit, proceset

⁵⁸ Dokumenti i punës së stafit të Komisionit, Shënim shpjegues që shoqëron dokumentin Rekomandimi i Komisionit për tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të ndjeshme ndaj rregullimit ex ante në përputhje me Direktivën (BE) 2018/1972 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 11 dhjetor 2018 duke vendosur Kodin Evropian të Komunikimeve Elektronike, seksioni 4.1.2, faqe 44.

operacionale dhe të biznesit, si dhe shërbimet dhe sistemet ndihmëse, në mënyrë që të fitojë kontroll të mjaftueshëm mbi cilësinë e shërbimit të ofruar për përdoruesit fundorë. Me zhvillimin e rrjeteve të gjeneratës së re, veçanërisht përmes rrjeteve fibër nga operatorë alternativë, po rritet numri i operatorëve që investojnë në kapacitete të tilla. Megjithatë, qëndrueshmëria ekonomike e investimeve të tilla mbetet e kufizuar në zona të caktuara gjeografike. Si i tillë, kontrolli i kërkuarit të aksesit mbi rrjetin e transmetimit, proceset operationale dhe të biznesit, si dhe shërbimet dhe sistemet ndihmëse mbeten të pjesshme.

Për arsyt e detajuara më sipër, AKEP arrin në përfundimin se ruajtja e dallimit ndërmjet produkteve të aksesit me shumicë lokale dhe qendrore është e rëndësishme për ciklin e ardhshëm rregullator.

Mbi rëndësinë e mbajtjes së tregjeve të veçanta të produkteve për tregun e përgjithshëm dhe produkteve të aksesit me cilësi të lartë

Me zhvillimin e rrjetit me kapacitet shumë të lartë në përgjithësi, produktet e kategorise rezidenciale po bëhen gjithnjë e më efikase, veçanërisht për sa i përket kapacitetit të disponueshëm. Ky përmirësim çoi në shfaqjen e një tendence brenda Bashkimit Evropian të klientëve të bizneseve që mbështeten në infrastrukturën e broadband të tregut masiv⁵⁹. Në Shqipëri, siç shpjegohet në **seksionin 2.1**, disa biznese të vogla dhe të mesme përdorin shërbime broadband për përdorues familjarë për nevojat e tyre të lidhjes.

Megjithatë, bashkëekzistenca e shërbimeve të kategorise të biznesit dhe atyre familjare ka të ngjarë të vazhdojë në të ardhmen pasi këto të fundit mbeten të pamjaftueshme për të përmbushur nevojat e bizneseve dhe institucioneve të mëdha për besueshmëri më të lartë, redundancy më të ulët dhe cilësi më të lartë shërbimi. Për më tepër, shërbimet e kategorise rezidenciale mbeten të papërshtatshme për t'i shërbyer disa nevojave specifike, si p.sh. vendosja e lidhjeve ndërmjet vendndodhjeve të shpërndara gjeografikisht të klientëve biznes kombëtar dhe ndërkombëtar.

Për më tepër, në një nivel rrjeti, akseset e ofruara për bizneset dhe institucionet e mëdha shpesh mbështeten në një arkitekturë rrjeti të ndryshme (p.sh., Point-to-Point) sesa shërbimet e kategorise rezidenciale (p.sh., Point-to-Multi-Points), duke kufizuar kështu zëvendësueshmërinë nga ana e ofertës dhe nga ana e kërkesës ndërmjet shërbimeve të kategorise përdorues familjarë dhe biznes.

Për arsyt e detajuara më sipër, AKEP arrin në përfundimin se ruajtja e dallimit ndërmjet produkteve të aksesit të shërbimeve të kategorise së përdoruesve familjarë se dhe atij të biznesit është e rëndësishme për ciklin e ardhshëm rregullator.

Për sa më sipër, nga pikëpamja e produktit, AKEP vendos të mbajë të njëjtat tregje me shumicë siç përcaktohet në vendimin e AKEP-it për analizën e tregut të vitit 2016.

4.1.2 Përkufizimi i tregut gjeografik me shumicë

Pavarësisht ekzistencës së variacioneve të vëzhguara në konkurrencë në zona të ndryshme gjeografike, siç tregohet në **seksionin 2.1.2, AKEP mban një përcaktim kombëtar të të tre tregjeve të aksesit me shumicë**. Kjo zgjedhje është motivuar nga mbulimi i gjerë i rrjetit të

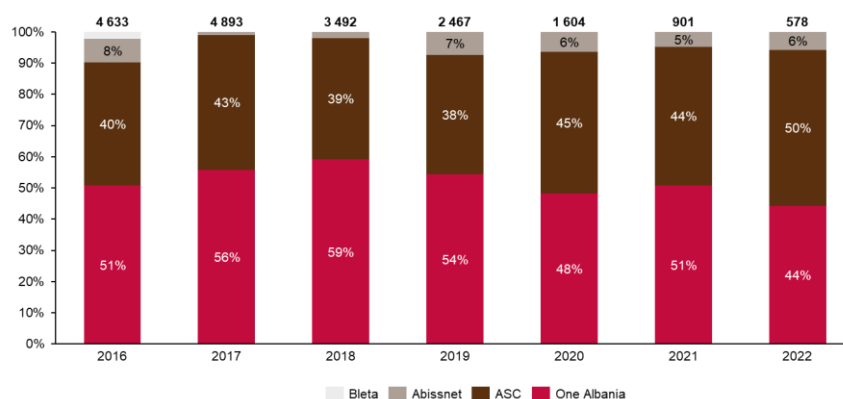
⁵⁹ Dokumenti i punës së stafit të Komisionit, Shënim shpjegues që shoqëron dokumentin Rekomandimi i Komisionit për tregjet përkatëse të produkteve dhe shërbimeve brenda sektorit të komunikimeve elektronike të ndjeshme ndaj rregullimit ex ante në përputhje me Direktivën (BE) 2018/1972 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 11 dhjetor 2018 duke vendosur Kodin Evropian të Komunikimeve Elektronike, seksioni 4.1.2, faqe 44.

operatorit aktual i cili mbulon në vitin 2022, sipas raportimit të operatorit në AKEP, 93 nga 122 zonat lokale të përcaktuara në seksionin 2.1.2.

4.2 Vlerësimi i konkurrencës në tregjet përkatëse të produkteve të aksesit me shumicë

4.2.1 Vlerësimi i konkurrencës në tregjet qendrore dhe lokale të aksesit me shumicë

Figura 35 – Volumet e akseseve bitstream me shumicë të shitura në Shqipëri (2016-2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Volumi i produkteve të aksesit me shumicë që shiten aktualisht në Shqipëri është shumë i ulët. Deri në fund të vitit 2022, kishte gjithsej 578 aksese bitstream, nga 4 633 aksese në vitin 2016. Për sa i përket pjesës së tregut, akseset e shitura nga One Albania përfaqësonin 44% të akseseve totale të shitura në 2022, që përfaqësonte pjesën më të ulët të tregut të operatorit incumbent që nga viti 2016. Me 50% të pjesës së tregut, ASC ishte në vitin 2022 ofruesi më i madh i aksesit në bitstream në Shqipëri.

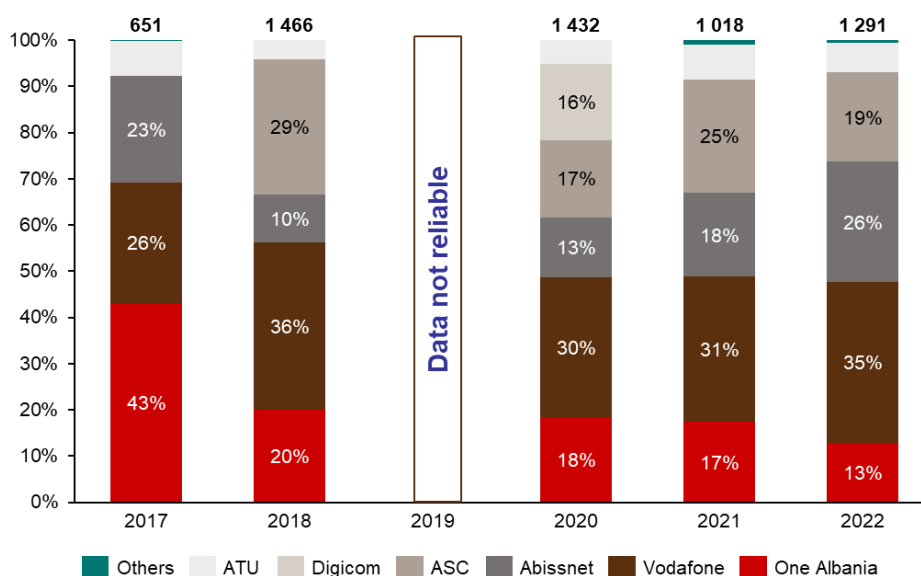
Per sa i perket akseseve lokale me shumicë, **asnjë akses i plotë ULL nuk është shitur nga asnjë operator në treg që nga viti 2018**⁶⁰.

Për t'i vënë këto volume në perspektivë, numri total i akseseve në internet me pakicë të shitura në vitin 2022 ishte 586 mijë aksese. **Kështu, vetëm 0.1% e akseseve në internet me pakicë u siguruan përmes një oferte me shumicë.**

Të ardhurat totale të gjeneruara nga ofertat me shumicë bitstream janë gjithashtu shumë të ulëta. Në fund të vitit 2022, të gjithë operatorët e kombinuar raportuan vetëm 4,2 milionë lekë, nga 29,2 milionë lekë në vitin 2018.

⁶⁰ Ofrohen shumë pak ULL të pjesshme. Sipas të dhënave të operatorëve në vitin 2022, në Shqipëri shiten vetëm 10 aksese.

Figura 36 – Volumet e akseseve të linjave me qira me shumicë të shitura në Shqipëri (2017-2022)

Burimi: Raportet vjetore statistikore të AKEP bazuar në të dhënat e mbledhura nga operatorët

Ngjashëm me tregun me pakicë, tregu i shitjes me shumicë për linjat me qira duket të jetë gjithashtu i paqëndrueshëm. Për sa i përket volumeve, ka pasur një rritje të konsiderueshme midis 2017 dhe 2018 pasi numri total i linjave me qira të ofruara në tregun me shumicë arriti në 1 466, nga 651 (+125%). Megjithatë, volumet u ulën me 29% (nga 1 432 në 1 018) midis 2020 dhe 2021 përpara se të rriteshin përsëri në 2022 me 27% për të arritur në 1 291 linja me qira.

Në vitin 2021 dhe 2022, linjat me qira me shumicë përfaqësonin përkatësisht 30% dhe 29% të totalit të linjave me qira me pakicë. Edhe një herë, kjo përqindje është e paqëndrueshme gjatë periudhës së vëzhguar pasi përfaqësonte 21% në 2017, 37% në 2018 dhe 39% në 2020.

Linjat me qira me shumicë të One Albania u ulën si në vëllim ashtu edhe në pjesën e tregut midis 2017 dhe 2022 pasi ra nga 281 lidhje (43% e tregut) në 166 lidhje (13% e tregut). Përkundrazi, Vodafone u rrit si në vëllim ashtu edhe në pjesën e tregut duke kaluar nga 170 lidhje (26% e tregut) në 2017 në 450 lidhje (35% e tregut) në 2022.

Për sa i përket numrit të operatorëve të shërbyer përmes tregut me shumicë, Vodafone ishte operatori kryesor me 55 operatorë-klientë në vitin 2022 pas një rritje të konsiderueshme nga vetëm 5 operatorë-klientë në 2021. Abssinet është ofruesi i dytë më i madh me 23 operatorë-klientë në vitin 2022 (nga 17 në vitin 2021) dhe One Albania është ofruesi i tretë më i madh me 22 operatorë-klientë në vitin 2022 (në rënie nga 27 në 2021).

4.2.2 Identifikimi i operatorëve me një fuqi të ndjeshme tregu (FNT)

Në përputhje me udhëzimet për FNT të Komisionit Evropian, për të përcaktuar nëse një treg me shumicë kërkon futjen ose ruajtjen e rregullimit ex-ante, autoriteti rregullator kombëtar duhet të përcaktojë nëse tregu(gjet) themelor i shitjes me pakicë është (janë) konkurrues potencial në mungesë të rregullimit të shitjes me shumicë të bazuar në një gjetje të fuqisë së

ndjeshme të tregut, të vetëm ose kolektiv, dhe kështu nëse ndonjë mungesë e konkurrencës efektive është e qëndrueshme⁶¹.

Për këtë qëllim, AKEP analizoi nëse, në mungesë të rregullimit me FNT në tregjet e identifikuar me shumicë, mund të shfaqet rreziku i dëmtimit të konsumatorit për shkak të mungesës së konkurrencës qoftë në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë rezidenciale, qoftë në tregun me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë së biznesit.

4.2.2.1 Asnjë dëm i konsumatorit nuk është identifikuar për shkak të mungesës së konkurrencës në rast të heqjes së rregullimit me FNT në tregjet me shumicë në rrjedhën e sipërme të tregut me pakicë për shërbimet broadband për përdoruesit familjarë

Siç tregohet në **seksionin 4.2.1**, volumi i akseseve të shitura në tregun me shumicë në Shqipëri është shumë i ulët. Në të vërtetë, pavarësisht disponueshmërisë së një aksesit të rregulluar nga One Albania, akseset në bitstream u ulën nga 4 633 aksese në 2016 në vetëm 578 aksese në vitin 2022. Përveç volumeve kaq të ulëta, One Albania nuk është më ofruesi kryesor i akseseve bitstream me shumicë në Shqipëri. Për më tepër, kërkesa për aksese ULL u zhduk nga tregu që nga viti 2018. Pavarësisht mungesës së marrjes së produkteve të rregulluara, është zhvilluar një konkurrencë e bazuar në infrastrukturë.

Për të zgjeruar rrjetet e tyre, operatorët shqiptarë ndërtojnë rrjetin e tyre duke përdorur infrastrukturën e tyre, madje edhe për pjesët me kapital më intensiv në rrjet (d.m.th., infrastrukturën fizike lokale) ku ata mbështeten kryesisht në tubacionet dhe shtyllat e tyre të ndërtuara, të financuara nga secili operator veç e veç ose bashkërisht nëpërmjet marrëveshjeve të investimeve të përbashkëta⁶².

Si i tillë, duke pasur parasysh zhvillimet e sektorit që nga vendimi i fundit i analizës së tregut në 2016 (shih **Seksionin 1**), AKEP arrin në përfundimin se si tregjet e aksesit me shumicë në nivel lokal, ashtu edhe ato qendrore luajnë një rol shumë të vogël, nëse ka, në zhvillimin e sektorit të komunikimeve elektronike në Shqipëri. **Prandaj, heqja e rregullimit ex-ante nga këto tregje nuk ka të ngjarë të çojë në dëmtim të konsumatorit ose të pengojë zhvillimin e konkurrencës në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet broadband fiks për kategorinë e përdoruesve familjarë.**

4.2.2.2 Asnjë dëm ndaj konsumatorit nuk është identifikuar për shkak të mungesës së konkurrencës në rast të heqjes së rregullimit me FNT në tregjet me shumicë në rrjedhën e sipërme të tregut me pakicë për shërbimet broadband të kategorisë së biznesit

Megjithëse One Albania ka ende një prani të rëndësishme në tregun me pakicë të linjave me qira, në nivelin e shitjes me shumicë One Albania nuk është më ofruesi më i madh pasi pjesa

⁶¹ Burimi: "Udhëzimet e Komisionit Evropian për analizën e tregut dhe vlerësimin e fuqisë së ndjeshme të tregut sipas kuadrit rregullator të BE-së për rrjetet dhe shërbimet e komunikimeve elektronike", recitali 16, link:[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XC0507(01)) (aksesi i fundit më 23/11/2023)

⁶² Të dhënat e mbledhura nga AKEP nga operatorët tregojnë se vëllimet e kanaleve (në km) të dhëna me qira nga One Albania operatorëve të tjerë janë në rënie, pavarësisht rritjes së rëndësishme të numrit total të akseseve me brez të gjerë, siç tregohet në **Figura 1**.

e saj e tregut ra në 13% për kapacitetet e dhëna me qira në 2022, nga 43% në 2017. Gjithashtu, ka operatorë të tjerë që kanë zhvilluar oferta konkurruese me shumicë dhe janë bërë lider në treg, si për nga vëllimi i akseseve të shitura ashtu edhe për numrin e operatorëve-klientë të shërbyer.

Ndërsa One Albania zotëron ende rrjetin më të përhapur në Shqipëri, operatorët alternativë nuk duket se varen nga ofertat me shumicë nga operatori incumbent për të konkurruar në nivelin e shitjes me pakicë, pasi ofertat konkurruese me shumicë u shfaqën në treg. Ndërsa operatorët alternativë vazhdojnë të ndërtojnë rrjetet e tyre në nivel lokal, veçanërisht në zonat urbane ku aktiviteti ekonomik është i përqendruar dhe shumica e bizneseve me nevoja strikte shërbimi për cilësinë janë zbatuar, operatorët biznes duket se kanë gjetur alternativa ndaj shërbimeve me shumicë të One Albania. Kështu, vërehet rënia e volumeve, e pjesës së tregut dhe e numrit të klientëve për operatorin incumbent që nga analiza e mëparshme e tregut.

Prandaj, sipas AKEP-it, heqja e rregullimit ex-ante nga tregu për aksesin me shumicë me cilësi të lartë të ofruar në një vendndodhje fikse nuk ka gjasa të çojë në ndonjë dëm të konsumatorit ose të pengojë zhvillimin e konkurrencës në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet broadband fiks për kategorinë e pajtimtarëve biznes.

4.3 Heqja e detyrimeve ekzistuese ex-ante të vendosura aktualisht për One Albania

Nisur nga përfundimi i arritur nga AKEP në **seksionin 4.2.2** lidhur me mungesën e nevojës për të vendosur rregullim ex-ante në tregun për aksesin lokal me shumicë të ofruar nga vendndodhje fikse, tregu për akses qendror me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse për produktet e tregut të përgjithshëm dhe tregun për akses me shumicë me cilësi të lartë i ofruar nga vendndodhje fikse, AKEP vendosi të heqë detyrimet rregullatore ekzistuese të vendosura aktualisht për sipërmarrësin One Albania në bazë të vendimit të mëparshëm të analizës së tregut të AKEP në vitin 2016.

Konkluzione përfundimtare

Në këtë dokument, AKEP analizoi zhvillimin kryesor të tregjeve broadband fiks në Shqipëri që nga vendimi i mëparshëm i analizës së tregut në vitin 2016. AKEP vëren në treg ka pasur një rritje të konsiderueshme pasi numri i akseseve me broadband fiks u dyfishua në harkun kohor të 6 -7 viteve të fundit. Kjo rritje, e karakterizuar nga një hendek i konsiderueshëm midis zonave rurale dhe urbane që vazhdon ende, vjen nga zhvillimi i konkurrencës së bazuar në infrastrukturë. Në të vërtetë, operatorët alternativë kanë investuar në zhvillimin e rrjeteve të tyre, duke përdorur infrastrukturën e tyre fizike në nivel lokal, për të ofruar shërbimet e tyre. Si rezultat, lidhjet me fibra/FTTH bëhen teknologjia kryesore e aksesit në Shqipëri kundrejt rrjeteve historike të bakrit.

Ndërsa operatorët alternativë zhvilluan rrjetin e tyre, ata u bënë më konkurrues në tregun e shitjes me pakicë pasi pjesa e tregut e operatorëve të konsoliduar në treg, duke përfshirë edhe operatorin incumbent, vazhdon të ulet. Një tjetër pasojë e rëndësishme e zhvillimit të konkurrencës së bazuar në infrastrukturë është ulja e volumit të lidhjeve të shitura përmes tregut me shumicë. Deri në fund të vitit 2022, rreth 0,1% e shërbimeve të aksesit në internet të shitura në tregun me pakicë u prokuruan përmes një tregu bitstream me shumicë. Edhe për volumin e vogël të akseseve të shitura në tregun me shumicë, shumica shiten nga operatorë alternativë mbi baza tregtare.

Prandaj, pavarësisht pothuajse mungesës së marrjes së produkteve të rregulluara, konkurrenca me pakicë është zhvilluar. Si i tillë, heqja e detyrimeve rregullatore ekzistuese nuk ka gjasa të dëmtojë konsumatorin për shkak të mungesës së konkurrencës në rast të heqjes së rregullimit me FNT në tregjet e sipërme të shitjes me shumicë. Në të njëjtën logjikë, zhvillimi i konkurrencës me pakicë ka ndodhur pavarësisht mungesës së rregullimit në tregjet e tjera të shitjes me shumicë.

Për sa më sipër, AKEP vendos:

- **Heqjen e detyrimeve rregullatore ex-ante të vendosura aktualisht për One Albania në tregun e aksesit lokal me shumicë të ofruar në një vendndodhje fikse (WLA);**
- **Heqjen e detyrimeve rregullatore ex-ante të vendosura aktualisht për One Albania në tregun e aksesit qendror me shumicë të ofruar në një vendndodhje fikse për produktet e tregut masiv (WCA);**
- **Heqjen e detyrimeve rregullatore ex-ante të vendosura aktualisht për One Albania në tregun e aksesit me shumicë me cilësi të lartë të ofruar në një vendndodhje fikse (WHQA); dhe**
- **Mos- identifikimi i tregut të shitjes me shumicë për aksesin pasiv në infrastrukturën fizike ndërurbane si një treg i justifikueshëm për rregullimin ex-ante.**

Aneksi I: Modeli Benchmark i rregullimit të tregjeve me shumicë të broadband fiks në Rumani, Mal të Zi dhe Francë

Përmbledhje ekzekutive e modelit benchmark

Në kuadrin e analizës së tregut, është e rëndësishme të mbështetemi në atë që është bërë në drejtim të rregullimit në vende të tjera për të nxjerrë mësim dhe për t'i zbatuar ato në rastin e Shqipërisë. Kjo është arsyeja pse ne kemi zgjedhur të vendosim një pikë referimi në lidhje me rregullimet që janë zbatuar në vendet e tjera Evropiane. Prandaj, këto janë vende që kanë kryer një analizë të bazuar në zbatimin e legjislacionit përkatës Evropian dhe transpozimin e tyre në legjislacionin kombëtar (Kodi Evropian i Komunikimeve Elektronike, Direktiva për Reduktimin e Kostos broadband 2014/61/BE dhe rishikimi i saj që nga viti 2020, Rekomandimet dhe udhëzimet e Komisionit, etj.).

Vendet e përfshira në këtë studim janë Rumania, Mali i Zi dhe Franca. Secili prej këtyre vendeve është përzgjedhur për arsye të ndryshme, por bazuar në objektivin e përbashkët të lidhjes me sektorin shqiptar të komunikimeve elektronike.

Rasti i Rumanisë është mjaft atipik pasi është një nga vendet e rralla ku asnjë nga tregjet e shitjes me shumicë nuk është i rregulluar. Ky është një rast interesant sepse ashtu si në Shqipëri, tregu i telekomunikacioneve fikse karakterizohet nga një mjedis presioni i fortë konkurrues ku Operatori incumbent ka më pak fuqi tregu se operatori alternativ kryesor. Ekziston gjithashtu një konkurrencë e zhvilluar e bazuar në infrastrukturë dhe një prani e fortë e operatorëve lokalë. Gjithashtu telekomunikacioni fiks është një shembull i suksesit rumun, ku çmimi i internetit është ndër më të ulët në botë. Vendimi për heqjen e rregullimit është interesant edhe në rastin e studimit tonë në Shqipëri, duke qenë se operatori incumbent sot është i kapërcyer nga operatorë alternativë.

Mali i Zi u zgjodh për arsye shumë të ndryshme. Në fakt janë ngjashmëritë nga pikëpamja e zhvillimit ekonomik dhe afërsia gjeografike që e bëjnë Malin e Zi një rast studimor interesant brenda kornizës së modelit benchmark. Për më tepër, këto dy vende janë kandidatë për integrim në Bashkimin Evropian, kështu që dhe drejtimi i vendimeve politike të këtyre dy vendeve duhet të shkojë në drejtim të atij të BE-së.

Franca u zgjodh për vendosjen e rregullimit gjeografik lokal duke dalluar zona të ndryshme nga dendësia e tyre dhe me një studim të thelluar dhe testimin e 3 kritereve të kryera në tregun fizik të infrastrukturës. Këto analiza janë të rëndësishme për vlerësimin e rregullimeve që do të propozohen për Shqipërinë.

1. **Rumania**

1.1 **Hyrje**

Sipas Raportit të Vendit të Dekadës Dixhitale të EQL-së 2023⁶³, i cili shqyrton një sërë kriteresh për transformimin dixhital, konektiviteti është fusha në të cilën Rumania shënon rezultatet më të mira. 96% e familjeve rumune kanë tashmë akses në rrjetet Gigabit/FTTP, shumë mbi mesataren e BE-së (73% për mbulimin VHCN dhe 56% për mbulimin FTTP). Megjithatë, mbulimi 5G qëndron në 27%, shumë poshtë mesatares Europiane prej 80%

1.1.1 **Arsyeja e zgjedhjes së Rumanisë**

Përtej ngjashmërive në zhvillim dhe afërsisë gjeografike me Shqipërinë, ajo që motivon praninë e Rumanisë është ngjashmëria e tregut me akses fikse mes këtij vendi dhe Shqipërisë:

- ▶ Ekziston një konkurrencë e fortë e bazuar në infrastrukturë në të dy tregjet e shitjes me pakicë.
- ▶ Tregu në zonat rurale është shumë heterogjen me shumë operatorë lokal si në Shqipëri. Mbi 500 operatorë kishin një rrjet aksesi fikse në Rumani në vitin 2019⁶⁴.
- ▶ Operatori incumbent (Telekom Romania Communications SA) mbante një pjesë relativisht të vogël të tregut në vitin 2019 (19%), që është mjaft afër me pjesën aktuale të tregut të One Albania (21%).

Prandaj, zgjedhja e Rumanisë përcaktohet nga ngjashmëritë e tregut.

1.1.2 **Tregu dhe rregullatori**

Në Rumani, rregullatori quhet ANCOM (Autoriteti Kombëtar i Rumanisë për Menaxhimin dhe Rregullimin e Komunikimeve).

Në Rumani, ndryshe nga vendet e tjera anëtare të BE-së, lideri i tregut për shërbimet e aksesit të internetit me broadband në pikat fikse nuk është Operatori incumbent, por operatori i rrjetit kabllor me fibra optike dhe koaksial RCS & RDS SA. Kjo e fundit kishte një pjesë tregu prej 52% në mesin e 2019, e ndjekur nga Telekom Romania Communications SA me 19% (përkatësisht 22% nëse marrim parasysh pjesën e kombinuar të Telekom Romania Communications SA dhe Nextgen Communications SRL, që i përket Orange SA në më shumë se 50%). Operatori i tretë është UPC Romania SA, e cila në të njëjtën datë mbante një pjesë tregu prej gati 12%.

1.1.3 **Përmbledhje e rregullimit të tregut**

Në vitin 2020, ANCOM ka njoftuar se nuk është i nevojshëm asnjë rregullim për tregun me shumicë për shërbimet e aksesit në internet broadband fikse në Rumani. Pozicioni i rregullatorit bazohet në një analizë të zhvillimeve të tregut midis 2015 dhe 2019, e cila arrin në përfundimin

⁶³ Link: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/country-reports-digital-decade-report-2023>

⁶⁴ Raporti i Tregut 2020 faqe 72

se tregu i shitjes me pakicë për shërbimet e aksesit në internet broadband fiks është konkurrues, pa qenë i nevojshëm ndonjë rregullim specifik për tregjet me shumicë të rrjedhës së sipërme. I motivuar nga një përdorim i pakonsiderueshëm i rrjetit lokal të operatorit ekzistues, ANCOM arriti në përfundimin se nuk kërkohet asnjë rregullim në tregjet për akses lokal në një vendndodhje fikse dhe, përkatësisht, në tregun për akses qendror të ofruar në një vendndodhje fikse për produktet e tregut të përgjithshëm.

Autoriteti vazhdon të monitorojë zhvillimet në treg, veçanërisht për shërbimet e aksesit në internet me shpejtësi mbi 100 Mbps. Në vendimin e saj, ANCOM specifikoi se do t'i kushtojë vëmendje të veçantë edhe variacioneve gjeografike në strategjitë e çmimeve të operatorëve, për të vlerësuar nevojën për të përcaktuar tregjet përkatëse nënkombëtare, duke monitoruar ndryshimet potencialisht të rëndësishme që do të kërkonin një përkufizim më të detajuar të tregut të produktit, në veçanti aftësia e operatorëve konkurrues për të konkurruar në mënyrë efektive me RCS&RDS në segmentet e shërbimit të aksesit në internet me shpejtësi të lartë.

ANCOM njoftoi gjithashtu se nuk është i nevojshëm rregullimi për shërbimet e aksesit në internet me cilësi të lartë.

1.2 Tregjet 3A & 3B: Aksesit lokal dhe qendror me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse (2020)

Në draft analizën e tregut të njoftuar, ANCOM konstaton se tregu me pakicë për shërbimet e aksesit në internet broadband fiks është konkurrues dhe për këtë arsye nuk e konsideroi të nevojshme të përcaktojë ose analizojë zyrtarisht tregjet përkatëse me shumicë.

1.2.1 Dimensioni i produktit

ANCOM përcakton tregun përkatës të produktit në nivel të shitjes me pakicë si treg për ofrimin e shërbimeve të aksesit në internet broadband fiks.

Tregu përfshin ofrimin e shërbimeve asimetrike të aksesit në internet broadband nëpërmjet bakrit, kabllove koaksiale, kabllove UTP/FTP, fibrave optike dhe teknologjive me valë, pavarësisht nga raportet për contention ose shpejtësitë e transmetimit, të ofruara për përdoruesit fundorë (si bizneset ashtu edhe personat fizikë) në vende fikse.

Shumica e përdoruesve gëzojnë shërbime të aksesit në internet me shpejtësi maksimale shkarkimi prej 30 Mbps e lart (84 % e linjave) dhe madje 100 Mbps e lart (72 % e linjave). ANCOM konstaton se tregu karakterizohet nga një zinxhir zëvendësueshmërie, i cili çon në kufizime konkurruese në të gjitha shpejtësitë e transmetimit.

1.2.2 Dimensioni gjeografik

Për sa i përket shtrirjes gjeografike të tregut të shitjes me pakicë, ANCOM e konsideron tregun me dimension kombëtar. Analiza gjeografike e ndërmarrë nga ANCOM, bazuar në veçanti në numrin e rrjeteve të pranishme në komunat e ndryshme të vendit dhe shkallën e mbivendosjes ndërmjet rrjeteve të ndryshme tregon se pothuajse në të gjitha bashkitë urbane të paktën tre operatorë kanë vendosur infrastrukturën e tyre, ndërsa në shumë zona rurale, përdoruesit fundorë janë shpesh shumë më të kufizuar për sa i përket zgjedhjes dhe shpejtësive të disponueshme. Megjithatë, rregullatori konsideron se struktura dhe situata konkurruese e tregut rumun ndryshojnë rregullisht dhe se tregu vazhdon të rritet, gjë që e bën të pamundur përcaktimin e kufijve konsistent dhe të qëndrueshëm ndërmjet zonave nënkombëtare. Për më tepër, ANCOM tregon se tarifat e disponueshme në zonat rurale janë mesatarisht të ngjashme me çmimet në pjesën tjetër të vendit.

1.2.3 Operatorë me Fuqi të ndjeshme në treg

ANCOM arrin në përfundimin se asnjë operator nuk ka FNT individuale në tregun me pakicë. Rregullatori arriti në këtë përfundim pasi analizoi një sërë faktorësh, duke përfshirë: pjesën e tregut dhe ecurinë e strukturës së tregut, barrierat për hyrjen dhe zgjerimin, kostot e ulëta të kalimit, kontrollin e infrastrukturës që nuk dublikoet lehtë, një shkallë të lartë të inovacionit të produktit. dhe diferencimi, dhe kufizimet indirekte konkurruese nga tregjet e tjera, në veçanti aksesit broadband celular.

Për sa i përket pjesës së tregut, ANCOM vëren se në Rumani, lider në tregun e aksesit në internet me broadband në një vendndodhje fikse nuk është Operatori incumbent (Telekom Romania Communications), por operatori i rrjeteve kablore me fibër dhe koaksial, RCS & RDS, i cili ka arritur një pjesë tregu në numrin e lidhjeve prej 52.18% në mesin e vitit 2019, krahasuar me 21.57% për operatorin incumbent. Pjesa e tregut e RCS & RDS është rritur rregullisht (nga 47% në 2015 në 52% në 2019), ndërsa pjesa e tregut e Telekom Romania Communications është ulur (nga 25% në 2015 në 19% në 2019). Konkurrenti tjetër më i madh është UPC Romania/Vodafone me një pjesë tregu 13.31%, ndërsa operatorët e tjerë zënë së bashku më pak se 13% të tregut.

Pjesa e tregut bazuar në të ardhurat e RCS & RDS është tkurrur midis 2015 dhe 2019 (të dhëna të padeklaruar).

ANCOM citon se volumi i tregut po rritet vazhdimisht, për shumicën e operatorëve të rëndësishëm, duke treguar se tregu është larg ngopjes. Sipas ANCOM, ekziston një kontekst i favorshëm për konkurrencë pasi marrëveshjet tregtare për akses në rrjet janë lidhur midis Orange Romania dhe Telekom Romania Communications dhe midis Vodafone Romania dhe RCS & RDS.

Për sa i përket barrierave për hyrjen dhe zgjerimin, ANCOM konsideron se barriera të tilla janë reduktuar ndjeshëm me kalimin e kohës dhe pritet të jenë më të ulëta gjatë horizontit kohor të analizës, veçanërisht në zonat urbane, ku ANCOM tregon se kërkesa është mjaft e madhe për të mbështetur vendosjen e rrjeteve me akses të shumëfishtë.

Për sa i përket infrastrukturës së kontrolluar, ANCOM thekson se Telekom Romania Communications zotëron rrjetin fikse me mbulimin më të madh (pothuajse 93% e popullsisë), ndërsa RCS & RDS mbulon 74% të popullsisë. ANCOM thekson gjithashtu praninë në shumë bashki të operatorëve më të vegjël, të cilët kanë një bazë të kufizuar klientësh dhe shtrirje rrjeti, por që kontribuojnë në shkallën e konsiderueshme të konkurrencës në infrastrukturë në shumë pjesë të vendit.

Për më tepër, ANCOM konsideron se ekziston një shkallë e lartë e inovacionit dhe diferencimit të produkteve që dëshmohet nga një gamë e gjerë produktesh, shpejtësi të ndryshme shërbimi dhe oferta të ndryshme që përfshijnë çmime konkurruese. Rregullatori evidenton më tej se tarifat për shërbimet e aksesit në internet të ofruara në vendndodhje fikse kanë ngecur ndërmjet viteve 2015 dhe 2019, ndërkohë që cilësia e shërbimeve është përmirësuar ndjeshëm. ANCOM vlerësoi gjithashtu nëse dy ofruesit kryesorë, RCS & RDS dhe Telekom Romania janë të prirur për të pasur FNT të përbashkët dhe arriti në përfundimin se kriteret për gjetjen e dominances kolektive (p.sh., stimujt e koordinimit, transparenca e tregut dhe mekanizmi parandalues) nuk janë përmbushur.

ANCOM ka evidentuar gjithashtu, në përgjigjen e saj ndaj kërkesës për informacion të Komisionit Evropian, se RCS & RDS kohët e fundit ka marrë kontrollin e aseteve të rrjetit dhe

bazës së klientëve të një prej konkurrentëve të saj dhe se ky operacion do të rrisë rrjetin e saj mbulimin dhe pjesën e tregut, veçanërisht në zonat rurale.

1.2.4 Masat rregullatore

Duke qenë se tregu për shërbimet e aksesit në internet broadband fiks me pakicë u konstatua të jetë konkurrues në mungesë të rregullimit ex-ante të tregjeve të shitjes me shumicë, nuk duhet të vendosen detyrime.

1.2.5 Komenti i Komisionit Evropian

Në letrën e tij drejtuar ANCOM të datës 18/11/2020, në lidhje me draft dokumentet e analizës së tregut, Komisioni Evropian theksoi pikat e mëposhtme:

Së pari, Komisioni Evropian merr parasysh argumentet e ANCOM-it për heqjen e rregullimit për tregun e aksesit me shumicë lokal dhe qendror. Në veçanti, tregu karakterizohet nga prania e një numri të madh operatorësh me infrastrukturën e vet të rrjetit end to end, duke rezultuar në një konkurrencë të konsiderueshme dhe të qëndrueshme në infrastrukturë.

Sa i përket dimensionit të produktit, Komisioni vëren se megjithëse tregu rumun karakterizohet nga disponueshmëria dhe përdorimi i gjerë i shërbimeve broadband me shpejtësi të lartë, se segmentet e ndryshme të tregut për sa i përket shpejtësisë karakterizohen nga operatore liderë të ndryshëm për sa i përket pjesëve të tregut, me Telekom Romania që është lider në treg për shpejtësitë midis 2 dhe 30 Mbps, ndërsa RCS & RDS është qartësisht lider në segmentin midis 30 Mbps dhe 100 Mbps e lart. Komisioni Evropian i ka kërkuar ANCOM që të ndjekë në mënyrë periodike ecurinë e kushteve të tregut, në veçanti sjelljen e klientit që ndryshon për shpejtësinë më të lartë të shkarkimit, gjë që do të thyente zinxhirin e zëvendësimit.

Duke marrë parasysh dimensionin gjeografik të tregut, Komisioni Evropian vëren se ka dallime të forta përsa i përket aksesit të konektivitetit midis zonave, dhe veçanërisht midis zonave rurale dhe urbane. Komisioni Evropian i kërkoj ANCOM-it që të vazhdojë të monitorojë nga afër evoluimin e kushteve konkurruese në të gjithë vendin, në mënyrë që të jetë në gjendje potencialisht për të përcaktuar kufijtë nënkombëtarë. Në këtë drejtim, një vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet evoluimit të strategjisë së çmimeve të operatorëve kryesorë, gjë që do të çonte në dallime të konsiderueshme në çmimet midis zonave të karakterizuara nga prania e rrjeteve të shumta, nga njëra anë, dhe zonave ku konkurrenca në infrastrukturë nga ana tjetër nuk ka gjasa të shfaqet në vitet e ardhshme.

1.3 Tregu 4: Tregu me shumicë i aksesit me cilësi të lartë (2021)

1.3.1 Dimensioi i produktit

ANCOM identifikon tregun e mëposhtëm të produktit përkatës që korrespondon me shërbimet e komunikimit elektronik me cilësi të lartë të ofruara për përdoruesit fundorë: Tregu i shërbimeve të komunikimit elektronik me cilësi të lartë, i cili përfshin shërbimet e mëposhtme, pavarësisht nga kapacitetet e ofruara/disponueshme dhe nga mjeti i transmetimit i përdorur:

- ▷ Linjat e dhëna me qira analoge dhe dixhitale me ndërfaqe "klasike" (linjat e dhëna me qira me ndërfaqe "klasike" - IT)
- ▷ linja dixhitale me qira me ndërfaqe "alternative" (IA) (kryesisht Ethernet)

- ▷ Shërbime të tipit VPN që përdorin lidhje të dedikuara/garantuara/simetrike në rrjetin e një operatori si lidhje aksesit (VPN e garantuar)

1.3.2 Dimensioni gjeografik

Duke marrë parasysh kushtet e nevojshme që duhen plotësuar për përkufizimin e tregjeve gjeografike në nivel nën-kombëtar, ANCOM konsideron se, si në harkun kohor aktual ashtu edhe të ardhshëm të analizës, ekzistenca e situatave të tilla nuk përcakton dallime mjaft të rëndësishme, koherente dhe të qëndrueshme me kalimin e kohës në lidhje me kushtet e konkurrencës midis zonave rurale dhe urbane ose midis njësive të ndryshme gjeografike të konsideruara (lokalitete/qarqe) për të justifikuar përcaktimin e tregjeve gjeografike në një nivel më të ngushtë se ai kombëtar.

1.3.3 Operatorë të rëndësishëm të energjisë së tregut në treg

Gjatë horizontit kohor të analizës, tregu për shërbimet e komunikimeve elektronike me cilësi të lartë të ofruara në vendndodhje fikse nuk shfaq karakteristika që tregojnë se një ofrues ka fuqi të ndjeshme individuale. Kështu, nuk mund të demonstron se në këtë treg ekziston një ofrues i cili silltet në mënyrë të pavarur nga konkurrentët, klientët dhe konsumatorët e tij. Kjo tregohet nga treguesit e mëposhtëm të tregut:

- ▷ Në vitin 2020, pjesa individuale e tregut të operatorëve kryesorë, si për sa i përket numrit total të qarqeve/lidhjeve, ashtu edhe për sa i përket të ardhurave, ishte më pak se 31% dhe nuk ka gjasa që, duke supozuar se të njëjtat tendenca vazhdojnë, siç pritej, një ofrues i shërbimeve të tilla do të tejkalonte ndjeshëm peshën prej 40% të tregut gjatë horizontit kohor të analizës së tregut.
- ▷ Tregu është dinamik dhe në rritje, me volumet e shitjeve të shërbimeve me cilësi të lartë në rritje për të gjithë ofruesit kryesorë.
- ▷ Ofruesit alternativë kanë bërë investime të konsiderueshme në rrjetet e fibrave optike dhe kanë kapacitete në dispozicion për të ofruar shërbime me cilësi më të lartë për palët e treta (si me pakicë ashtu edhe me shumicë).
- ▷ Barrierat për hyrjen dhe zhvillimin në treg janë të moderuara, veçanërisht në mjediset e zhvilluara rurale dhe zonat urbane, nga ku vjen shumica e kërkesave të tregut me pakicë për shërbime me cilësi më të lartë. ANCOM nuk pret që kjo situatë të ndryshojë ndjeshëm gjatë periudhës në shqyrtim të këtij tregu, duke cituar se ishin 18 ofrues të rinj në periudhën 2017-2020.
- ▷ Në tregun e shitjes me pakicë për shërbime me pikë fikse të cilësisë së lartë, ka fuqi të mjaftueshme kundërbalancuese nga ana e klientëve që të mund të kundërshtojnë shfaqjen e çdo sjellje abuzive nga ana e çdo ofruesi.

1.3.4 Masat rregulatore

Duke qenë se tregu i shërbimeve me pakicë të aksesit në internet me broadband fikse me cilësi të lartë rezultoi konkurrues në mungesë të rregullimit ex-ante të tregjeve të shitjes me shumicë, nuk do të vendosen asnjë detyrim.

2. **Mali i Zi**

2.1 **Hyrje**

Rrjetet fikse janë veçanërisht të zhvilluara në Mal të Zi. Në të vërtetë, shkalla e normës së penetrimit arriti në 86.7% në vitin 2020 (numri total i linjave/numri i familjeve). Në Shqipëri kjo shifër ishte 70%.⁶⁵ në vitin 2020.

2.1.1 **Arsyeja e zgjedhjes së Malit të Zi**

Arsyeja kryesore pse u zgjodh Mali i Zi është ngjashmëria strukturore me Shqipërinë për sa i përket zhvillimit ekonomik, gjeografisë, madhësisë dhe politikës së anëtarësimit evropian.

- ▶ Mali i Zi (13,812 km²) dy herë më i vogël se Shqipëria (28,749 km²), por sipërfaqja e tyre mbetet e krahasueshme.
- ▶ Mali i Zi është kandidat për anëtarësim në Bashkimin Evropian që nga viti 2010.
- ▶ PBB-ja për frymë është e krahasueshme mes këtyre dy vendeve: 6,500 dollarë për Shqipërinë dhe 9,500 dollarë për Malin e Zi.
- ▶ Këto janë vende fqinje.

2.1.2 **Tregu dhe rregullatori**

Autoriteti Rregullator për Komunikimet Elektronike, Postare dhe Shpërndarjen e Shtypit (EKIP) është një autoritet i pavarur administrativ i Malit të Zi përgjegjës për rregullimin e komunikimeve elektronike dhe postare dhe shpërndarjen e shtypit.

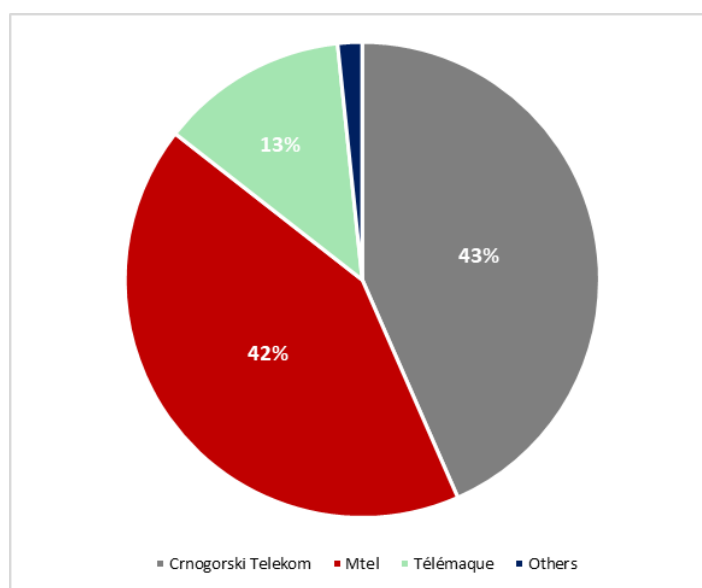
Përsa i përket teknologjive të ndryshme, 40% e linjave të internetit janë të përbëra nga fibra në vitin 2020. Linjat e kablove koaksiale dhe të bakrit përfaqësuan përkatësisht 31% dhe 26%. Ky është një proporcion i ngjashëm me Shqipërinë në atë periudhë me linjat e fibrave që arrinin në 46%, linjat e bakrit 33% dhe linjat kablore koaksiale 18%.

Në fund të vitit 2020, 11 operatorë ofruan shërbimin e aksesit në internet me shpejtësi të lartë me pakicë në rrjetin fikse në Mal të Zi. Operatori incumbent është: Crnogorski Telekom, lider aktual në tregun me pakicë me 43,4% e ndjekur nga Mtel me 42,1%.

Grafiku i mëposhtëm tregon pjesën e tregut në linjat në Mal të Zi në T4-2021. Vihet re që janë dy operatorë që ndajnë 85% të tregut.

⁶⁵ Figura 8, faqe 17. Lidhja :https://akep.al/wp-content/uploads/2021/08/R2020_Treguesit-Statistikore-te-Tregut-te-Komunikimeve-Elektronike-DTMRR.pdf

Figura 37 - Pjesa e tregut me pakicë në Mal të Zi

Burimi: Raporti rregulator i Malit të Zi 2022⁶⁶

2.1.3 Panorama e rregullimit të tregut

Qëllimi i analizës së tregut të shkurtit 2021 është të analizojë elementët kryesorë të katër projektvendimeve për rregullimin “asimetrik”:

- ▷ Tregu për akses lokal me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse (3a)
- ▷ Tregu për akses qendror me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse (3b)
- ▷ Tregu i produkteve aktive me shumicë të cilësisë së lartë (të kategorisë biznes) (4)

2.2 Tregu 3A: Aksesi lokal me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse

2.2.1 Dimensioni i produktit

Autoriteti analizon zëvendësimin në nivelin e ofertës dhe kërkesës.

Nga ana e kërkesës, Autoriteti arrin në përfundimin se kërkesa për shërbime aksesi lokal me shumicë të ofruara në një vendndodhje fikse lind nga kërkesa për shërbime të aksesit në internet broadband të ofruara në nivelin e shitjes me pakicë, e cila mbështetet në akseset me fibra, bakër ose kablllo. Kështu, të treja teknologjitë janë përfshirë në të njëjtin treg.

Në anën e ofertës, Autoriteti vëren se vetëm Crnogorski Telekom ofroi shërbime aksesi me shumicë në rrjetin lokal të ndarë të bazuar në bakër dhe fibër për të ofruar shërbime të aksesit

⁶⁶ Faqe

22Link:https://ekip.me/media/documents/general/1654498025_Analysis%20tr%C5%BEi%C5%A1ta%20wholesale%20local%20access%20which%20is%20pro%C5%BEa%20on%20.pdf

broadband në nivelin e shitjes me pakicë. Pavarësisht zbatimit të të gjitha detyrimeve rregullatore dhe në përputhje me konceptin e shkallës së investimit, operatorët potencial apo të rinj nuk ishin të interesuar të jepnin me qira inpute me shumicë nga Crnogorski Telekom.

Kështu, Autoriteti arrin në përfundimin se tregu përkatës me shumicë për aksesin lokal të ofruar në një vendndodhje të caktuar, gjatë periudhës përkatëse, përfshin shërbimet e mëposhtme:

- ▷ Shërbimi i aksesit të rrjetit lokal dhe nën-qarkut të ndare (LLU dhe sub-LLU) bazuar në bakër;
- ▷ shërbimi i aksesit të rrjetit lokal me bazë fibrash;
- ▷ Shërbimi i aksesit në infrastrukturën fizike të rrjetit Crnogorski Telekom:

2.2.2 Dimensioni gjeografik

EKIP analizoi çmimet në treg dhe arriti në përfundimin se çmimet me shumicë dhe pakicë për akses në shërbimet përkatëse broadband janë uniforme në të gjithë territorin e Malit të Zi.

Bazuar në sa më sipër, dhe në analizën e kryer, Autoriteti vlerëson se tregu përkatës me shumicë për aksesin lokal, i cili ofrohet në një vendndodhje të caktuar, ka shtrirje kombëtare, pra, **tregu përkatës gjeografik është territori i Malit të Zi.**

2.2.3 Operatorë me Fuqi te Ndjeshme në treg

Operatori Crnogorski Telekom u shpall me FNT në analizën e tregut të vitit 2017.

Dinamika e zhvillimit të tregut nuk ka ndryshuar nga analiza e mëparshme e tregut, dhe mbetet që Crnogorski Telekom është ofruesi i vetëm me shumicë në vend. Barrierat për hyrjen në treg janë ende të larta dhe të forta.

2.2.4 Masat rregullatore

Masat rregullatore të mëposhtme u vendosen për Crnogorski Telekom:

- ▷ Detyrimi për të dhënë informacion
- ▷ Detyrimi i mosdiskriminimit
- ▷ Detyrimi për të mbajtur llogari të ndara
- ▷ Detyrimi për akses dhe përdorim të elementëve të rrjetit
- ▷ Detyrimi për kontrollin e tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive

2.3 Tregu 3B: Akses i qendror me shumicë i ofruar nga vendndodhje fikse

2.3.1 Dimensioni i produktit

Konkluzioni për zëvendësimin nga ana e kërkesës – në nivelin e shitjes me pakicë

Autoriteti arrin në përfundimin se kërkesa për shërbime të aksesit qendror me shumicë të ofruara në një vendndodhje fikse për produktet e tregut të përgjithshëm buron nga kërkesa për shërbime të aksesit në internet broadband me pakicë të bazuara në fibra, bakër ose kablo. Në përputhje me përfundimin për tregun 3a, të treja teknologjitë vendosen brenda të njëjtit treg.

Konkluzioni për zëvendësimin nga ana e ofertës – në nivel me shumicë

Autoriteti arriti në përfundimin se tregu përkatës për aksesin qendror me shumicë të ofruar në një vend të caktuar për produktet e tregut masiv përfshin shërbimet e mëposhtme:

- Fluksi binar me pikat mbështetëse implicite vijuese
- Shërbimi i aksesit broadband i Crnogorski Telekom, pikë aksesi në nivel IP (akses në shtresën 3), pikë aksesi në nivel Ethernet (akses në shtresën 2), pikë aksesi në nivelin WCA nëse është një çift bakri, teknologji aksesi me fibra optike ose hibride.

2.3.2 Dimensioni gjeografik

Çmimet e aksesit me shumicë si dhe çmimet në tregun me pakicë për akses në lidhje me shërbimet **broadband janë uniforme në të gjithë territorin e Malit të Zi.**

Autoriteti vlerëson se tregu përkatës për aksesin qendror me shumicë, i cili ofrohet në një vend të caktuar për produktet e destinuara për tregun e përgjithshëm **është kombëtar**. Konkluzioni i mësipërm bazohet në faktin se Crnogorski Telekom ofron një shërbim të vlefshëm që është pjesë e tregut përkatës në të gjithë territorin e Malit të Zi.

2.3.3 Operatorë me fuqi të ndjeshme në treg

Autoriteti bazohet në kriteret e mëposhtme:

- ▷ Pjesëmarrja në treg e operatorit në tregun përkatës
- ▷ Kontrolli i një infrastrukture, madhësia e së cilës nuk mund të dublikohet lehtë;
- ▷ Ekonomitë e shkallës;
- ▷ Mungesa e fuqisë blerëse kompensuese;
- ▷ Shkalla e integritimit vertikal;

Autoriteti ka konstatuar se nuk ka konkurrencë efektive në tregun përkatës të përmendur. Përveç kësaj, Autoriteti ka vërtetuar se Crnogorski Telekom ka fuqi të ndjeshme në treg dhe një pozitë dominuese në këtë treg, gjë që i lejon atij të veprojë në mënyrë të pavarur nga konkurrenca dhe përdoruesit fundorë të shërbimeve.

2.3.4 Masat rregullatore

Mjasat rregullatore të mëposhtme u vendosen për Crnogorski Telekom:

- ▷ Detyrimi për publikimin e të dhënave;
- ▷ Detyrimi për të siguruar mos-diskriminim;
- ▷ Detyrimi për të mbajtur llogari të ndara;
- ▷ Detyrimi për akses dhe përdorim i elementëve të rrjetit

- ▷ Detyrimi për kontroll të tarifave dhe sistemin e mbajtjes së llogarive.

2.4 Tregu 4: Tregu me shumicë i aksesit me cilësi të lartë

2.4.1 Dimensioni i produktit

EKIP konsideron se operatorët me shumicë mund të ofrojnë linja me qira dhe/ose pjesë të linjave me qira. Kombinimi i saktë i këtyre dy produkteve varet nga raporti i çmimeve të këtyre shërbimeve, prandaj, në rast se një monopolist hipotetik rrit çmimin e tij, këto dy shërbime do të ishin konkurruese reciproke. Prandaj, Autoriteti vlerëson se, nga pikëpamja e kërkesës, linjat e dhëna me qira dhe pjesët e linjave të dhëna me qira përbëjnë një treg të vetëm.

Autoriteti konkludoi gjithashtu se dimensionimi i shërbimit të tregut përkatës nga ana e kërkesës përfshin edhe shërbimet e aksesit me cilësi të lartë që operatorët ofrojnë për nevojat e tyre. Për sa i përket aspektit të ofertës, Autoriteti konsideron se operatorët që ofrojnë një shërbim aksesit me cilësi të lartë për nevojat e tyre, domethënë përdoruesve të tyre fundorë, mund të fillojnë të ofrojnë një shërbim aksesit me shumicë me cilësi të lartë në një periudhë të shkurtër kohe në rast të rritjes së çmimit të një monopolisti hipotetik.

Bazuar në sa më sipër, Autoriteti ka përcaktuar se tregu përkatës për akses me shumicë me cilësi të lartë të ofruar nga vendndodhje fikse përfshin shërbimet e komunikimeve elektronike të ofruara për publikun:

- ▷ Shërbime aksesit me shumicë me cilësi të lartë;
- ▷ Shërbime aksesit me cilësi të lartë që operatorët ofrojnë për nevojat e tyre (vetëfurnizimi).

2.4.2 Dimensioni gjeografik

Operatorët ofrojnë shërbime publike të komunikimeve elektronike në të njëjtat kushte në të gjithë Malin e Zi dhe kuadri ligjor dhe rregullator për komunikimet elektronike është i njëjtë në të gjithë territorin e Malit të Zi.

Autoriteti konkludon se tregu përkatës në **dimensioni gjeografik** për shërbimin e aksesit me shumicë me cilësi të lartë të ofruar në një vend të caktuar është **kombëtare**.

2.4.3 Operatorë me fuqi te ndjeshme ne treg

Pjesa e tregut e Crnogorski Telekom në tregun me shumicë për akses në vendndodhje fikse me cilësi të lartë u rrit nga 64% në gjysmën e parë të 2018 në 52% në vitin 2020. Një rënie graduale e peshës së tregut vihet re gjatë gjithë periudhës së vëzhguar, por i njëjti fakt nuk përjashton ekzistencën e një fuqie të ndjeshme tregu.

Statusi me FNT nënkupton:

- ▷ Pjesëmarrja në treg e operatorit në tregun përkatës
- ▷ Kontrolli i një infrastrukture, madhësia e së cilës nuk mund të dyfishohet lehtë
- ▷ Ekonomitë e shkallës
- ▷ Mungesa e fuqisë blerëse kompensuese
- ▷ Shkalla e integritimit vertikal

Autoriteti konsideron se Crnogorski Telekom, një operator i integruar vertikalisht, ka një fuqi të ndjeshme tregu në tregun e aksesit me shumicë me cilësi të lartë të ofruar në një pozicion fikse.

2.4.4 Masat rregullatore

Masat rregullatore të mëposhtme u vendosën për Crnogorski Telekom:

- ▷ Detyrimi për publikimin e të dhënave;
- ▷ Detyrimi për të siguruar mos-diskriminim;
- ▷ Aksesit dhe përdorimi i elementeve të rrjetit;
- ▷ Kontrolli i çmimeve dhe ndarja e llogarive;

3. **Franca**

3.1 **Hyrje**

Interneti fiks në Francë ka pësuar një evolucion të jashtëzakonshëm që nga prezantimi i tij në shtëpitë franceze në vitet 1990, duke transformuar mënyrën se si njerëzit komunikojnë, punojnë dhe aksesojnë informacionin. Kjo teknologji tani është thelbësore për francezët. Në vitin 2022, 92.5% e familjeve që strehojnë të paktën një person midis 16 dhe 74 vjeç janë të lidhura me një akses fiks në internet.

3.1.1 **Arsyeja e zgjedhjes së Francës**

Arsyeja kryesore pse Franca u zgjodh në pikë referimi është struktura dhe saktësia e analizës gjeografike të kryer nga rregullatori. Në të vërtetë, bazuar në ndryshimet në kushtet e konkurrencës në zona të ndryshme gjeografike, autoriteti rregullator mbajti një përkufizim kombëtar të tregut, por aplikoi masa rregullatore gjeografikisht të ndryshme. Gjithashtu, rregullimi i tregut të infrastrukturës fizike si treg standalone është një veçori tjetër që ia vlen të studiohet.

3.1.2 **Tregu dhe rregullatori**

Në Francë, **Rregullatori është Autoriteti Rregullator për Komunikimet Elektronike, Postare dhe Shpërndarjen e Shtypit (ARCEP)**. Është një autoritet i pavarur administrativ francez përgjegjës për rregullimin e komunikimeve elektronike dhe postare dhe shpërndarjen e shtypit.

Në Francë, katër operatorë ofrojnë 96% të lidhjeve të shpejta dhe shumë të shpejta me broadband: Orange, Bouygues Telecom, SFR dhe Free.

Në fund të vitit 2020, Orange, Operatori incumbent, zotëronte 39% të tregut broadband me pakicë. Konkurrentët e saj kryesorë janë Free dhe SFR (përkatësisht 21,9% dhe 21,2% e tregut me pakicë). I hyrë në vitin 2009 në tregun fiks, Bouygues Telecom arriti 4.2 milionë klientë (13.7%).

3.1.3 **Panorama e rregullimit të tregut**

Për të përmbushur objektivin e përfundimit të ciklit të bakrit dhe promovimin e konkurrencës, ARCEP identifikon 4 tregje përkatëse që mund t'i nënshtrohen rregullimit asimetrik:

- ▷ Aksesi me shumicë në infrastrukturën fizike lokale;
- ▷ Tregu për akses lokal me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse (3a);
- ▷ Tregu për akses qendror me shumicë i ofruar në një vendndodhje fikse (3b);
- ▷ Tregu i produkteve aktive me shumicë të cilësisë së lartë (kategoria biznes) (4)

3.2 Aksesi me shumicë në infrastrukturën fizike lokale

3.2.1 Dimensioni i produktit

Për sa i përket dimensionit të produktit të tregut përkatës, ARCEP **përfshin në treg** ofrimin për akses në **infrastrukturën e inxhinierisë civile nëntokësore (tubacionet)** dhe ofron për sigurimin e **aksesit në shtylla nga operatorët dhe autoritetet lokale**. Për këtë qëllim, ARCEP vlerësoi zëvendësueshmërinë midis shërbimeve të aksesit në shtylla, tubacioneve, galerive të vizitueshme të rrjeteve të kanalizimeve dhe rrjeteve të tjera të infrastrukturës nëntokësore:

Aksesi në backbone : Ka zëvendësueshmëri me ofertat e aksesit në infrastrukturën e inxhinierisë civile sepse në disa raste këto shtylla janë të preferuara nga operatorët. Këto dy produkte janë në konkurrencë të drejtpërdrejtë sepse kanë të njëjtin përdorim dhe nuk ka kufizime specifike për të përdorur njërin ose tjetrin. Prandaj, ato janë në të njëjtin treg.

Autoritetet lokale: Ka zëvendësueshmëri me ofertat e operatorit incumbent për akses në infrastrukturën e inxhinierisë civile, sepse ajo përfaqëson një alternativë sa herë që komunitetet kanë shfrytëzuar rrjete të tilla. Këto tubacione lejojnë një përdorim privat të infrastrukturës publike duke siguruar një përdorim të ngjashëm të inxhinierisë civile të Orange.

Okupimi i galerive të vizitueshme të rrjeteve të kanalizimeve: Mungesa e zëvendësimit me ofertat e aksesit në infrastrukturën e inxhinierisë civile për shkak të ngopjes së disa galerive, masave të sigurisë dhe kostove të larta të mirëmbajtjes.

Rrjete të tjera të infrastrukturës nëntokësore: Mungesa e zëvendësimit me ofertat e aksesit në infrastrukturën e inxhinierisë civile (rrjetet sanitare të paarritshme, rrjetet elektrike, rrjetet e ngrohjes qendrore, rrjetet hekurudhore, rrjetet e ujit dhe gazit) për shkak të kushteve të aksesit dhe menaxhimit, por edhe për shkak të mungesës së kapilaritetit.

Fushëveprimi i tregut me shumicë për akses në infrastrukturën fizike të inxhinierisë civile

ARCEP konsideron se ofertat për ofrimin e aksesit në shtylla dhe ofertat për akses në infrastrukturën nëntokësore të inxhinierisë civile të disponueshme për vendosjen e rrjeteve lokale të qarkut dhe rrjeteve backhaul janë të zëvendësueshme.

3.2.2 Dimensioni gjeografik

Për sa i përket dimensionit gjeografik të tregut përkatës, **ARCEP ka adoptuar një dimension kombëtar**. Orange është e pranishme në të gjithë vendin dhe kërkesa nga operatorët alternativë është kombëtare. Përveç kësaj, Orange është shpesh ofruesi i vetëm për operatorët që dëshirojnë të vendosin rrjete optike lokale ose rrjete backhaul për t'u lidhur me ta. Pra, shkalla kombëtare do të bënte të mundur homogjenizimin e kushteve të konkurrencës.

3.2.3 Testi i 3 kritereve për të vërtetuar tregun përkatës për rregullimin ex-ante

Kriteri i parë është prania e barrierave të larta dhe jo të përkohshme për hyrje.

Me 560,000 km tubacione nëntokësore dhe 13 milionë shtylla, Orange është një lojtar kryesor në infrastrukturën fizike. Përveç kësaj, kostot e infrastrukturës mund të përbëjnë më shumë se 80% të kostos totale të vendosjes së rrjeteve fikse. Do të ishte shumë e vështirë për një operator të riprodhonte këtë infrastrukturë të ndërtuar kur Orange kishte monopolin e aksesit fiks. **Pra, kriteri i parë vërtetohet.**

Kriteri i dytë përdoret për të përcaktuar nëse struktura e një tregu presupozon një lëvizje drejt konkurrencës efektive brenda një periudhe të caktuar.

Aktualisht nuk ka asnjë infrastrukturë fizike të inxhinierisë civile alternativë ndaj asaj të Orange që lejon vendosjen e rrjeteve lokale dhe rrjeteve backhaul në kushte ekonomikisht të qëndrueshme dhe në një mënyrë që ushtron presion konkurrues mbi infrastrukturën fizike të operatorit incumbent. **Pra, kriteri i dytë vërtetohet.**

Kriteri i fundit qëndron në pamjaftueshmërinë e ligjit të konkurrencës për të korrigjuar këto dështime të tregut.

Megjithatë, pavarësisht zbatimit të Direktivës 2014/61/BE (Qëllimi ishte ulja e kostos së vendosjes së rrjeteve të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë) dhe të ligjit të konkurrencës, Autoriteti konsideron se ndërhyrja ex-ante bën të mundur zbatimin e masave, në mënyrë që ligji për konkurrencë nuk duhet të korrigojë vetë disa dështime të tregut. **Pra, kriteri i tretë vërtetohet.**

Kështu verifikohet testi me 3 kritere.

3.2.4 Operatorë me fuqi të ndjeshme në treg

Orange është një operator lider në tregun e inxhinierisë civile ku, në vitin 2021, u vendosën 420,250 km kabllot të rrjetit lokal në punime të inxhinierisë civile. Që nga 30 qershori 2020, në shtyllat e Orange, më shumë se 275,000 km u shfrytëzuan nga operatorë alternativë për vendosjen fibrave të tyre, në një rritje prej 51% në një vit.

Për më tepër, nuk ka asnjë shenjë të konkurrencës së mundshme për Orange në këto infrastruktura thelbësore në nivel kombëtar dhe, në të gjitha rastet, do të ishte teknikisht e vështirë, ekonomikisht e paqëndrueshme dhe në një hark kohor të papërshtatshëm për të replikuar një infrastrukturë në këtë shkallë.

Kështu, **ARCEP konsideron se Orange ka dhe do të ketë një fuqi të ndjeshme në këtë treg.**

3.2.5 Masat rregullatore

Masat rregullatore të mëposhtme u përcaktuan për Orange:

- ▷ Detyrimet për të dhënë kërkesa të arsyeshme për akses në infrastrukturën e inxhinierisë civile
- ▷ Detyrimet për të akomoduar kërkesat e arsyeshme për akses në burimet dhe shërbimet që lidhen me ofrimin me shumicë të aksesit në infrastrukturën fizike të inxhinierisë civile
- ▷ Detyrimet e mosdiskriminimit dhe riprodhueshmërisë
- ▷ Transparenca dhe dhenia e informacionit për akses
- ▷ Cilësia e shërbimit
- ▷ Detyrimi për kontrollin e tarifave
- ▷ Detyrimet për llogaritjen e kostos dhe të ndarjes së llogarive

3.3 Tregu 3A: Sigurimi me shumicë i aksesit lokal në një pozicion të caktuar

3.3.1 Dimensioni i produktit

Për të përcaktuar tregun e aksesit lokal me shumicë, ARCEP studioi shkallën e zëvendësueshmërisë midis:

- ▷ Mënyrat e ndryshme të ndarjes (unbundling);
- ▷ Aksesit në rrjetin lokal dhe nen-lokal (LLU dhe sub-LLU);
- ▷ Akses me cilësi standarde ose të përmirësuar të shërbimit.

ARCEP arriti në përfundimin se **Ofertat e aksesit lokal në qarkun lokal të bakrit, pavarësisht nëse një akses i tillë është në qarkun lokal të bakrit ose në nën-qarkun e bakrit, pavarësisht nga mënyra e ndarjes, me ose pa cilësi të përmirësuar të shërbimit, janë të zëvendësueshme.**

Përsa i përket teknologjisë, ARCEP arriti në përfundimin se ofertat e aksesit në rrjetin lokal të bakrit dhe ato optike lokale janë të zëvendësueshme.

Për më tepër, autoriteti konkludoi për:

- ▷ **Mungesa e zëvendësueshmërisë** për ofertat e aksesit lokal dhe aksesit qendror në rrjetet lokale me tela
- ▷ **Mungesa e zëvendësueshmërisë** për ofertat e aksesit në rrjetet lokale të bakrit ose fibrave optike dhe ofertat e aksesit në segmentin terminues koaksial të rrjetit lokal:
- ▷ **Mungesa e zëvendësueshmërisë** për ofertat e aksesit në rrjetin lokal me tela dhe ofertat e aksesit në rrjete të tjera (kryesisht me valë).

3.3.2 Dimensioni gjeografik

Autoriteti ruan një **dimension kombëtar**.

Analiza e autoritetit fillimisht fokusohet në përcaktimin e zonave me konkurrencë të ngjashme bazuar në dendësinë e familjeve, popullsisë; dhe stimujt ekonomikë të vendosjes së rrjeteve të fibrave (FttH). Janë identifikuar katër kategori zonash:

- ▷ **Zonat private:** zonat në të cilat dendësia e popullsisë është më e larta dhe operatorët privatë kanë stimujt ekonomikë për të vendosur rrjetin e tyre FttH duke përdorur financime private. Në këto zona ka një konkurrencë të plotë të bazuar në infrastrukturë.
- ▷ **Zonat AMIII⁶⁷:** zonat në të cilat dendësia e popullsisë është më pak e lartë. Në këto zona, operatorët privatë ndërtojnë rrjetet e tyre kryesisht në bazë të marrëveshjeve të bashkëinvestimit, nëpërmjet të cilave vetëm një operator vendos rrjetin e tij (operatori i rrjetit), dhe operatorët e tjerë (komercialë) mund të kenë akses në këtë rrjet qoftë përmes marrëveshjeve të bashkëinvestimit (nga grupe prej 5% të linjave ose përmes marrëveshjeve me qira të linjave me shumicë. Operatorët e rrjetit në zonat AMII janë të angazhuar për të arritur vendosjen e rrjetit deri në vitin 2022.
- ▷ **AMEL⁶⁸:** zona me kushte socio-ekonomike dhe investimi të krahasueshme me zonat AMII, por me më pak densitet dhe ekonomi më të ulët të shkallës. Vendosja e rrjetit FttH në këto zona bëhet përmes të njëjtëve mekanizma si zonat AMII. Dallimi kryesor qëndron në datat e synuara për të arritur vendosjen e plote të FttH. Në zonat AMEL, operatorët e rrjetit janë të angazhuar për të arritur vendosjen e rrjetit deri në vitin 2025.
- ▷ **Zonat RIP⁶⁹:** kryesisht zonat rurale në të cilat qëndrueshmëria ekonomike e vendosjes së rrjetit nuk është e garantuar. Në këto zona, shpërndarja e FttH subvencionohet nga pushteti vendor. Zgjedhja e operatorit të rrjetit që vendos rrjetin bëhet në nivel lokal përmes thirrjeve për tenderë të menaxhuar nga pushteti vendor.

Më pas, bëhet një analizë bazuar në kriteret e mëposhtme për të gjykuar situatën konkurruese midis këtyre zonave të ndryshme të krijuara më parë:

- ▷ **Kriteri 1:** përqindja e ambienteve të shërbyera në zonë nga të paktën tre operatorë tregtarë FttH.
- ▷ **Kriteri 2:** përqindja e abonentëve me fibra me pakicë midis abonentëve për zgjidhje me kablo me shpejtësi të shpejtë dhe shumë të shpejtë.
- ▷ **Kriteri 3:** pjesa e linjave të operatorëve alternativë, shërbimet e të cilëve varen nga infrastruktura e Orange, të gjitha teknologjitë e kombinuara, për tregun rezidencial.
- ▷ **Kriteri 4:** pjesa e aksesit me cilësi të lartë të tregtuar nga operatorë alternativë në tregun e shitjes me pakicë për bizneset që varen nga infrastruktura e rrjetit lokal të Orange.

⁶⁷ AMII = "Thirrje për shprehjen e synimit investues"

⁶⁸ AMEL = "Thirrje për Manifestim të Përkushtimeve Lokale"

⁶⁹ RIP = "Rrjetet e iniciativës publike"

Analiza kumulative e katër kritereve tregon se asnjë zonë e territorit nuk dallohet nga kushte mjaftueshëm të ndryshme konkurruese. Zonat e ndryshme duket se janë ende të varura nga infrastruktura e Orange deri më sot.

Për më tepër, autoriteti kujton se **përcaktimi i kufijve të tregut nuk është një qëllim në vetvete, por një mjet për të vlerësuar fuqinë e tregut dhe në fund të fundit nevojën për rregullim ex ante.**

Duhet theksuar gjithashtu se, edhe në zona **ku një rrjet lokal optik është vendosur nga një palë e tretë, Orange mbetet një lojtar kryesor falë natyrës së pashmangshme të rrjetit të saj lokal bakri.**

Autoriteti vëren se kërkesa e operatorëve për oferta aksesi lokal me shumicë është kombëtare. Në të vërtetë, ndarja e rrjetit lokal përdoret nga konkurrentët e Orange pothuajse në të gjithë territorin.

Prandaj, autoriteti ruan **adimension kombëtar.**

3.3.3 Operatorë e fuqi të ndjeshme në treg

Qasja në lakun lokal të bakrit

Tregu i rrjetit lokal të bakrit është i rëndësishëm pasi 85% e aksesit me shumicë që operatorët alternativë përfitojnë nga ofertat e ndarjes së çifteve të bakrit (LLU). Për më tepër, Orange mban 99.9% të aksesit.

Aksesi në rrjetin lokal të fibrave

Ambientet për të cilat Orange operon rrjetin FttH përfaqësojnë 59% të numrit të përgjithshëm të ambienteve të pranueshme për FttH më 31 dhjetor 2022. ARCEP vlerëson se, në fund të ciklit të ardhshëm rregullator, pjesa e ambienteve për të cilat Orange operon rrjetin FttH mund të ulet pak, duke mbetur mbi 50%.

Për më tepër, pozicioni strukturor i Orange në infrastrukturat lakore është i vështirë për t'u përsëritur në kushtet aktuale të tregut me kosto të arsyeshme.

Kështu, ARCEP konsideron se Orange ka një fuqi të ndjeshme në tregun përkatës me shumicë për aksesin lokal në një vendndodhje fikse.

3.3.4 Masat Rregullatore

Masat rregullatore të mëposhtme u vendosën për Orange:

- ▶ Detyrimet për të akomoduar kërkesat e arsyeshme për akses në rrjetin lokal të bakrit dhe nën-rrjetin e bakrit;
- ▶ Detyrimet për të dhënë kërkesa të arsyeshme për akses në rrjetet FttH të zotëruara ose të menaxhuara;
- ▶ Detyrimet për të akomoduar kërkesat e arsyeshme për akses në burimet dhe shërbimet që lidhen me ofrimin me shumicë të aksesit lokal në një pozicion të caktuar;

- ▷ Detyrimet e mosdiskriminimit dhe riprodhueshmërisë;
- ▷ Transparenca dhe dhenia e informacionit të aksesit;
- ▷ Cilësia e shërbimit;
- ▷ Detyrimet për kontrollin e tarifave;
- ▷ Detyrimet për llogaritjen e kostove dhe ndarjen e llogarive:

3.4 Tregu 3B: Ofrimi me shumicë i aksesit qendror në një vendndodhje fikse

3.4.1 Dimensioni i produktit

Së pari, ARCEP thekson se nuk ka zëvendësueshmëri midis produkteve me cilësi të lartë dhe atyre të aksesit për përdoruesit familjare. Ofertat për bizneset përmbajnë garanci dhe veçori shërbimi me cilësi të lartë që nuk janë të nevojshme për klientët rezidencialë.

Për të përcaktuar profilin e tregut të aksesit qendror me shumicë, Autoriteti ka studiuar shkallën e zëvendësueshmërisë midis produkteve të ndryshme dhe arrin në përfundimin:

- ▷ **Zëvendësueshmëria ndërmjet ndërfaqeve të ndryshme të shpërndarjes së trafikut.** Ndërfaqet IP dhe Ethernet, nëpërmjet teknologjive të ndryshme mundësojnë ofrimin e një oferte aksesit qendror me shpejtësi të lartë dhe shumë të lartë të ofruar në nivel nënkombëtar. Prandaj, është e përshtatshme të përfshihen ofertat e aksesit të ofruara në të gjitha ndërfaqet IP dhe Ethernet në të njëjtat oferta me shumicë të aksesit qendror të shpejtë dhe shumë të shpejtë të ofruara në nivel nënkombëtar.
- ▷ **Zëvendësueshmëria midis akseseve të vendosura me baze bakri, fibër optike dhe kablo koaksiale.** Në të vërtetë, ofertat me pakicë të bazuara në këto oferta bazë të shitjes me shumicë janë shumë të ngjashme, si për sa i përket shërbimeve të disponueshme për përdoruesin fundor (interneti, telefonia, televizioni) dhe për sa i përket tarifave.
- ▷ **Zëvendësueshmëria e pjesshme e shërbimeve të aksesit qendror bazuar në aksesin me tela dhe në bazë të aksesit me valë.** Ofertat e shitjes me pakicë të bazuara në këto oferta bazë me shumicë janë shumë të ngjashme, si për sa i përket shërbimeve të disponueshme për përdoruesin fundor (interneti, telefonia, televizioni) ashtu edhe për sa i përket tarifave, ofertat e bazuara në aksesin qendror me tel të shpejtë dhe shumë të shpejtë. Megjithatë, përdorimi i shërbimeve të aksesit të bazuara në këto teknologji për të përmbushur përdorimet fikse të një numri të madh përdoruesish fundorë mund të përballet me probleme të ngopjes së burimeve radio të implementuara.
- ▷ **Mungesa e zëvendësueshmërisë së shërbimeve të aksesit lokal dhe aksesit qendror në rrjetet lokale me tela.** Së pari, ka dallime midis veçorive të shërbimeve të aksesit lokal dhe shërbimeve të aksesit qendror. Së dyti, përdorimi i shërbimeve të aksesit lokal dhe përdorimi i shërbimeve të aksesit qendror shoqërohen me modele të dallueshme ekonomike.
- ▷ **Mungesa e zëvendësueshmërisë së shërbimeve të aksesit qendror dhe shërbimeve të aksesit me valë.** Lidhjet me valë dhe ato me tel nuk janë të zëvendësueshme sepse këto dy zgjidhje bazohen në zgjidhje teknike shumë të ndryshme dhe vendosja e të cilave kërkon investime të konsiderueshme.

3.4.2 Dimensioni gjeografik

Ashtu si tregu për akses lokal, analiza e autoritetit fillimisht fokusohet në përcaktimin e fushave të ngjashme (Private, AMIII, AMEL, RIP).

Më pas, kryhet një analizë e katër kriterëve të mëposhtme për të vlerësuar situatën konkurruese midis këtyre zonave të ndryshme të krijuara më parë:

- ▷ **Kriteri 1:** proporcioni i ambienteve për të cilat ka të paktën dy operatorë unbundling që ofrojnë bitstream në rrjetin e bakrit.
- ▷ **Kriteri 2:** Pjesa e tregut të Orange në tregun me shumicë për akses qendror, të gjitha teknologjitë të kombinuara.
- ▷ **Kriteri 3:** pjesa e ambienteve të aksesueshme nga të paktën dy oferta bitstream në alternativat FttH ndaj Orange, veçanërisht për kompanitë.

Nisur nga pabarazitë në konkurrencë të vërejtura dhe në përputhje me rekomandimin "tregjet përkatëse", duket se përveç zonave shumë të dendura, dallohen dy tregje gjeografike: zonat AMII nga njëra anë dhe zonat e iniciativës publike (AMEL dhe RIP) nga ana tjetër. Kushtet e konkurrencës në këto dy tregje duken të pamjaftueshme. Prandaj, ekzistojnë 3 tregje përkatëse gjeografike: zonat e dendura, zonat AMII dhe zonat e iniciativës publike (AMEL dhe RIP).

3.4.3 Operatorë me fuqi te ndjeshme në treg

Në raundin e mëparshëm Autoriteti e kishte përcaktuar se **Orange nuk ushtroi një ndikim të rëndësishëm në zona shumë të dendura**. Kjo analizë është ende e vlefshme.

Analiza është bërë në mënyrë të dallueshme midis tregjeve të zonave AMII (tregjet 3B.1) dhe atyre të zonave AMEL dhe RIP (tregjet 3B.2):

Në tremujorin e katërt të 2021, pjesa e tregut të Orange ishte midis 35-40% të aksesit total qendror të shitur në tregun me shumicë në tregun 3B.1 dhe 60-65% të aksesit total qendror të shitur në tregun me shumicë në tregun 3B. 2.

Për më tepër, është e vështirë të imagjinohet se është ekonomikisht e qëndrueshme për një operator që të riprodhojë këtë infrastrukturë. Autoriteti identifikon integrimin vertikal të Orange, ekzistencën e ekonomisë së shkallës dhe mungesën e konkurrentëve të mundshëm për Orange në këto tregje parandalon shfaqjen e konkurrencës efektive brenda një afati të arsyeshëm kohor.

Orange ka një ndikim të rëndësishëm në tregjet përkatëse "3B.1" dhe "3B.2" për ofrimin me shumicë të aksesit qendror në një pozicion të caktuar në tregun e përgjithshëm të ofruar në nivel nënkombëtar, duke mbuluar të gjitha zonat AMII dhe të gjitha zonat më pak të dendura të iniciativës publike (AMEL dhe RIP).

3.4.4 Masat rregullatore

Masat rregullatore të mëposhtme vendosën për sipërmarrësin Orange:

- ▷ Detyrimi për të dhënë kërkesa të arsyeshme për akses

- ▷ Detyrimi për të ofruar akses në kushte jodiskriminuese.
- ▷ Detyrimi i transparencës dhe publikimit në lidhje me aksesin;
- ▷ Detyrimi i kontrollit tarifor
- ▷ Detyrimet për cilësinë e shërbimit.

3.5 Tregu 4: Tregu me shumicë i aksesit me cilësi të lartë

3.5.1 Dimensioni i produktit

ARCEP konsideron se të gjitha ofertat e aksesit aktiv me shumicë me cilësi të lartë për lidhjen e faqeve të korporatave ose elementeve të rrjetit, me kërkesa për cilësinë e shërbimit të dallueshme nga ofertat e tregut masiv, të karakterizuara nga një shpejtësi e garantuar dhe një kohë riparimi më pak ose e barabartë me 4 orë, i përkasin të njëjtit treg, pavarësisht nëse bazohet në qrrjetin lokal të bakrit ose optik, nëse ndërfaqja e dorëzimit e përdorur është tradicionale ose alternative, dhe pavarësisht nga shpejtësia e propozuar.

Shtirja e tregut të identifikuar në këtë mënyrë përjashton ofertat e mëposhtme me shumicë:

- ▷ Ofertat e aksesit pasiv (lokal) në rrjetet lokale me tel sepse përdorimi i shërbimeve të aksesit pasiv dhe përdorimi i shërbimeve të aksesit të aktiv me cilësi të lartë shoqërohen me modele të dallueshme ekonomike dhe ekzistojnë dallime midis funksionaliteteve.
- ▷ Ofertat e aksesit aktiv (qendrore) në treg (tregu i ofrimit me shumicë i aksesit qendror në pozicion të përcaktuar në tregun e përgjithshëm) sepse këto oferta nuk respektojnë shpejtësinë e garantuar dhe kohën maksimale të garantuar të rikuperimit prej 4 orësh.
- ▷ Ofertat e aksesit me valë sepse këto oferta nuk respektojnë shpejtësinë e garantuar dhe kohën maksimale të garantuar të rikuperimit prej 4 orësh (GTR).

3.5.2 Dimensioni gjeografik

ARCEP e ka filluar analizën e tregut me shumicë në nivel bashkie. Këto bashki grupohen më pas sipas dendësisë (zona shumë të dendura, RIP, AMII, etj.) meqenëse presione të ngjashme konkurruese ushtrohen në këto zona.

Më pas testohen 4 kriteret:

- ▷ **Kriteri 1:** Lidhur me pjesën e aksesit me cilësi të lartë nga operatorët alternativë në tregun e biznesit të varur nga infrastruktura lokale Orange.
- ▷ **Kriteri 2:** Lidhur me pjesën e aksesit cilësor nga operatorët alternativë nëpërmjet tregut të aktivizuar me shumicë.
- ▷ **Kriteri 3:** Për sa i përket pjesës së tregut me shumicë të Orange, të gjitha teknologjitë të kombinuara.
- ▷ **Kriteri 4:** Lidhur me përshtatshmërinë për të paktën një ofertë aksesit me shumicë aktive me cilësi të lartë në rrjetet FttH alternativë ndaj Orange.

Në fund të kësaj analize, megjithëse disa zona kanë specifika për njërin ose tjetrin nga kriteret e paraqitura, ARCEP konsideron se ndryshime të tilla nuk garantojnë një përkufizim të një tregu nënkombëtar.

Përsa i përket Orange-s në veçanti, si një operator incumbent, ai ka infrastrukturën e vet të aksesit dhe backhaul pothuajse në të gjithë territorin kombëtar. Nëpërmjet këtij rrjeti, Orange është në gjendje të ofrojë akses të aktivizuar me cilësi të lartë në kushte të ngjashme në të gjithë vendin, megjithëse me disa kufizime për sa i përket përshtatshmërisë, zakonisht në zonat më pak të dendura. Kështu, mund të konsiderohet se oferta e aksesit të aktivizuar me cilësi të lartë të Orange është kombëtare dhe relativisht homogjene.

Nga ana e kërkesës, një pjesë strukturore e kërkesës së operatorëve të palëve të treta është kombëtare.

Prandaj, në funksion të kësaj analize të mundshme, Autoriteti miraton përkufizimin e një tregu kombëtar.

3.5.3 Operatorë me fuqi të ndjeshme në treg

Tregu i shitjes me shumicë për akses aktiv me cilësi të lartë përbëhet si nga ofertat e bakrit ashtu edhe nga fibrat optike. Në segmentin e bakrit të shërbimeve të aktivizuara me shumicë, Orange mban më shumë se $\frac{3}{4}$ pjesë të tregut. Sa i përket fibrave, Orange mban të aktivizuara 20% të shërbimeve me shumicë.

Në segmentin e aksesit të fibrave të aktivizuara me cilësi të lartë, infrastruktura e fibrave të Orange përdoret për të ndërtuar 35% deri në 40% të të gjithë aksesit me pakicë.

3.5.4 Masat rregullatore

Masat rregullatore të mëposhtme u vendosen per sipermarresin Orange:

- ▷ Detyrimi për të dhënë kërkesa të arsyeshme për akses;
- ▷ Detyrimi për mosdiskriminim dhe riprodhueshmëri;
- ▷ Detyrimi i transparencës dhe publikimit në lidhje me aksesin;
- ▷ Detyrimet për cilësinë e shërbimit;
- ▷ Detyrimi i kontrollit tarifor;

Detyrimi për llogaritjen e kostove dhe ndarjen e llogarive;

Aneksi II: Përgjigjet e AKEP-it ndaj komenteve të ngritura në dokumentin e konsultimit publik

AKEP mori komente për konsultimin publik nga katër pjesëmarrës:

- Autoriteti i Konkurrencës;
- Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë;
- One Albania;
- Vodafone Albania (Vodafone);

Me kërkesë të One Albania dhe Vodafone, u zhvillua një takim virtual me secilin operator veç e veç për t'u dhënë mundësinë palëve të shtjellonin komentet që ata dhanë me shkrim.

Autoriteti i Konkurrencës, One Albania dhe Vodafone iu përgjigjën secilës prej pyetjeve të listuara në konsultimin publik. Një përmbledhje e komenteve të secilës palë dhe qëndrimi i AKEP janë dhënë më poshtë.

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë ka dhënë komente të përgjithshme (që nuk kanë të bëjnë me pyetje specifike). Një përmbledhje e komenteve të saj dhe qëndrimi i AKEP-it jepet në fund të dokumentit.

Pyetja 1 e konsultimit publik: A keni komente për analizën e zhvillimeve kryesore të tregut broadband fiks të paraqitur nga AKEP?

One Albania

One Albania pranon analizën e gjerë dhe gjithëpërfshirëse të kryer nga AKEP mbi zhvillimin e tregut të broadband fiks. One Albania vlerëson se gjetjet dhe konkluzionet e nxjerra nga AKEP, që tregojnë rritje, avancim teknologjik dhe diversifikimin cilësor të shërbimeve nëpërmjet rritjes së konkurrencës që nga viti 2016, janë të justifikuara. Përtej treguesve standardë si norma e penetrimit dhe rritja e numrit të lidhjeve (+122% gjatë periudhës), One Albania thekson dinamikën e balancimit dhe stabilizimit të mëvonshëm të vërejtur në pjesën relative të tregut të operatorëve të ndryshëm. Si operatori kryesor në vitin 2016, One Albania pësoi një humbje të konsiderueshme në pjesën e tregut, duke rënë nga 40% në 20% dhe përjeton një nivel të krahasueshëm me liderin aktual Vodafone me 22% në 2022. Ndërkohë, operatorët alternativë kanë zhvilluar shërbimet e tyre dhe rrjetet pavarësisht se kanë kryesisht rrjet lokal, duke u rritur nga 11% në 32% të tregut. One Albania nuk jep sugjerime shtesë në lidhje me analizën e zhvillimit të tregut të broadband fiks të kryer nga AKEP.

Vodafone

Vodafone vlerëson se zhvillimi i tregut të broadband fiks është pasqyruar me saktësi nëpërmjet një analize të detajuar të treguesve të tregut. Që nga viti 2016, tregu i broadband fiks është zgjeruar me shpejtësi, ku numri i lidhjeve është dyfishuar (+122%) dhe konkurrenca është intensifikuar ndjeshëm, e nxitur nga prania e mbi 280 operatorëve alternativë të themeluar kryesisht në nivel lokal, duke ndarë tregun me disa operatorë të mëdhenj që kanë mbulim kombëtar. Në përputhje me analizën e AKEP-it, Vodafone thekson nevojën për të parë tregun në tërësi, duke marrë parasysh si liderët ashtu edhe operatorët alternativë. Megjithatë, Vodafone thekson dy shqetësime kryesore. Së pari, mbetet një fragmentim i konsiderueshëm në të gjithë territorin, me një hendek midis zonave urbane dhe rurale për sa i përket zhvillimit të rrjetit dhe shërbimeve të ofruara (teknologji, mbulim, cilësi dhe çmim). Për më tepër, ndërsa mesatarja e çmimeve në Shqipëri është afër atyre të BE-së, ka një polarizim më të lartë të

çmimeve bazuar në shpejtësinë e brezit të gjerë, duke reflektuar dallimet në teknologji dhe cilësinë e shërbimit. Këta elementë ndikojnë në kërkesën në raport me nevojat, ku abonentët mesatarë kanë vështirësi për të aksesuar shpejtësi të lartë dhe shërbime të avancuara. Vodafone konsideron se tregu i broadband fiks prirret të ketë përparësi çmimin mbi cilësinë, duke penguar stimujt për eksperimentim dhe investim në shërbime me cilësi të lartë.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës vlerëson se zhvillimet e tregut të broadband fiks janë reflektuar në mënyrë të drejtë. Ato janë në linjë me të gjithë elementët e identifikuar nga AKEP.

Qëndrimi i AKEP

Ekziston një marrëveshje mes palëve në lidhje me analizën dhe gjetjet e AKEP-it mbi zhvillimet e broadband fiks në Shqipëri. AKEP pranon komentit e dhënë nga pjesëmarrësit dhe arrin në përfundimin se nuk është i nevojshëm asnjë modifikim i analizës së tij siç është paraqitur në konsultimin publik.

Pyetja 2 e konsultimit publik: a jeni dakord me përkufizimin e produktit dhe tregut gjeografik të propozuar nga AKEP për tregun me shumicë për aksesin pasiv në infrastrukturën fizike ndërrurbane?

One Albania

Ashtu si në vitin 2016, One Albania konsideron se AKEP-i ka identifikuar një treg me shumicë për aksesin pasiv në infrastrukturën fizike ndërrurbane (PIA) – duke përfshirë aksesin në rrjetet e tubacioneve kryesore dhe linjat me fibra të errëta, duke përfshirë kapacitetet e transmetimit të aktivizuar, shtyllat dhe infrastrukturën nga shërbimet e tjera - nuk është relevante. Në mbështetje të këtij qëndrimi, One Albania e justifikon këtë pozicion duke konsideruar se ekzistojnë argumente rrjeti topologjike dhe strukturore që nuk mund të përmbushin argumentin e deklaruar të Komisionit Evropian. *“Përkufizimi i një tregu të veçantë për PIA do të ishte veçanërisht i rëndësishëm në Shtetet Anëtare ku një operator i vetëm zotëron një rrjet të infrastrukturës fizike i cili është i kudondodhur dhe i përshtatshëm për vendosjen e fibrave alternative”.*

One Albania pohon se i mungon aftësia teknike për të ofruar akses në rrjetin e saj backbone për operatorët që e kërkojnë atë për shkak të mungesës së hapësirës së lirë në tubacionet e backbone për të integruar fibra të tjera optike. One Albania pohon se tubacionet e saj nëntokësore kanë një kapacitet për vetëm dy kabllot fibër, njëra është aktualisht në përdorim për nevojat e One Albania dhe tjetra është ruajtur për qëllime rezervë. Për më tepër, One Albania shpjegon se nuk ka as tuba të lirë dhe as mundësi për të integruar kabllot në tubat ekzistues në distanca të gjata për shkak të distancës së gjatë midis pikave të hyrjes në tubacionet, duke e bërë vendosjen e kabllave me fibra optike nëpërmjet një procedure të fryrjes së ajrit të vështirë për t'u zbatuar në praktikë. Rrjedhimisht, One Albania arrin në përfundimin se me infrastrukturën e saj aktuale, tubacionet nuk mund të përdoren nga dy operatorë njëkohësisht.

Për më tepër, One Albania argumenton se infrastruktura e fibrave në interurbane nuk është e përshtatshme për akses nga palët e tjera, pasi fillimisht është investuar dhe krijuar për të përmbushur nevojat e One Albania dhe jo për të përmbushur detyrimet rregullatore, siç është rregullimi i aksesit në backbone kurrikore. rrjeti nuk është një praktikë e zakonshme. Për këtë qëllim, One Albania shpjegon se dëmtimet në rrjet kanë qenë vetëm përgjegjësi e One Albania

dhe se operatori ka mbështetur i vetëm kufizimet administrative dhe pasojat e vonesave në zgjerimin e rrjetit.

One Albania shpjegon më tej se situata e saj është e ndryshme nga ajo e ATU, e cila, si një operator kryesisht me shumicë me fokus në kapacitetet kryesore, u ndërtua fillimisht për të mbështetur aksesin e kërkuar nga palët e treta, duke e bërë atë më të përshtatshëm për t'u ndarë. Ndër gjashtë kabllo të ndërtuara nga ATU, katër janë të destinuara për përdorim nga operatorë të tjerë.

Nga një këndvështrim më i gjerë, One Albania konsideron se kushtet e tregut nuk kanë ndryshuar ndjeshëm, madje janë përmirësuar, që nga viti 2016 dhe argumenton se kufizimet në aksesin në infrastrukturën pasive kryesore të One Albania nuk pengojnë konkurrencën në tregun me pakicë, duke e bërë të panevojshëm identifikimin e një tregu specifik të rregulluar. Kjo është e mbështetur me faktin se nga 27 anëtarë të BE-së, vetëm 4 vende kanë përcaktuar dhe rregulluar tregun PIA.

One Albania shpjegon më tej se ligjet ekzistuese për mbrojtjen e konkurrencës ofrojnë nxitje të mjaftueshme për të adresuar çështjet e aksesit. Deri më tani, One Albania nuk përballet me asnjë rast të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve ose ankesave nga operatorë të tjerë për shkak të aksesit në PIA ose kushteve të padrejta të aksesit, ndërkohë që autoritetet kanë aftësinë të ndërhyjnë në rast të abuzimit me fuqine ose sjelljeve antikonkurruese.

Për rrjedhojë, nëse One Albania kundërshton identifikimin e një tregu PIA ndërrurban siç përcaktohet nga AKEP, operatori mbështet vendimin e AKEP-it për t'u përmbajtur nga rregullimi i këtij tregu, duke shpjeguar se kjo është në përputhje me rekomandimin e Komisionit Evropian (2020/2245). *"një nga qëllimet e kuadrit të ri rregullator është të zvogëlojë në mënyrë progresive ndërhyrjet në ex-ante specifike për sa kohë që zhvillohet konkurrenca në treg, dhe të sigurojë që tregjet e komunikimit elektronik janë në procesin e zhvillimit të tregut për të ardhmen e tregut evropian të drejtuar vetëm me Ligjin e Konkurrencës."*

Vodafone

Vodafone e konsideron të qëndrueshëm përkufizimin e tregut bazuar në përfundimet e nxjerra nga analiza e zëvendësueshmërisë ndërmjet ofertës dhe kërkesës për produktet përkatëse. Për përcaktimin gjeografik, Vodafone është në linjë me përkufizimin e tregut kombëtar. Megjithatë, Vodafone shpreh shqetësime në lidhje me mungesën e analizës së zëvendësueshmërisë dhe rregullimit në lidhje me infrastrukturën e vendosur brenda fasadave të ndërtesave ose blloqeve të banimit. Në Shqipëri, sipas Vodafone, administrimi i pikave të aksesit në ndërtesa mund të kufizohet nga mungesa e ndërsjelljes dhe koordinimit të rrjeteve të fibrave të kërkuara në nivel lokal, duke çuar në asimetri dhe trajtim diskriminues midis ofruesve. Kur një operator i vetëm vendos infrastrukturën e tij në këtë nivel, ai aktualisht mund të pengojë aksesin në ndërtesë për konkurrentët, pavarësisht kërkesës ekzistuese.

Vodafone argumenton më tej se marrëveshjet brenda sistemit të bashkëpronësisë dëmtojnë më tej konkurrencën duke kufizuar përputhjen e pritshme midis operatorëve dhe përdoruesve fundorë. Vodafone i kërkon AKEP-it të forcojë dhe thellojë konceptet ekzistuese të së drejtës së aksesit të lirë të operatorëve deri në sallën teknike, siç thuhet në aktin rregullator të Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 189, dhe të drejtën për akses të barabartë dhe të paanshëm në pikën përfundimtare, siç thuhet në nenin 21 të ligjit 120/2016 për të shmangur sjelljet abuzive nga operatorët.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës bie dakord me produktin dhe përcaktimin gjeografik të tregut të infrastrukturës fizike ndërrurbane. Dimensioni i tregut është i kufizuar në gjurmën e dy operatorëve të vetëm – One Albania dhe ATU – që ofrojnë infrastruktura ndërrurbane dhe të dy operatorët kanë mbulim kombëtar.

Qëndrimi i AKEP

AKEP pranon komentet e ngritura nga palët.

Së pari, lidhur me rëndësinë e identifikimit të një tregu specifik për infrastrukturën fizike pasive ndërrurbane, AKEP nënvizon se qasja e tij përputhet me praktikën rregullatore mbizotëruese si në Shqipëri ashtu edhe në Bashkimin Evropian.

Nga njëra anë, tregu i shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrurbane është analizuar nga AKEP në analizën e mëparshme të tregut në mënyrë të pavarur nga tregjet e tjera të rrjedhës së poshtme. Për më tepër, ky treg i veçantë është identifikuar me interes të konsiderueshëm nga shumë palë të interesuara gjatë fazës së konsultimit. **Si e tillë, analiza e këtij tregu i përmbahet procedurës së vendosur të analizës së tregut në Shqipëri dhe është koherente me specifikat e tregut shqiptar..**

Nga ana tjetër, AKEP pohon se analiza e bërë është koherente me praktikën rregullatore mbizotëruese brenda Bashkimit Evropian. Rekomandimet e Komisionit Evropian në lidhje me rëndësinë e identifikimit të një tregu standalone të infrastrukturës fizike synojnë të ofrojnë disa udhëzime sesa të përcaktojnë përputhshmërinë nga Shtetet Anëtare. **Ky vendim në fund i takon Autoritetit Rregullator Kombëtar.** Gjithashtu, duke i kërkuar këtij të fundit që të kryejë “testin e tre kritereve” përpara se të rregullojë një treg që nuk është pjesë e listës së tregjeve nën rregullim nga Komisioni Evropian - analizë që AKEP ka bërë -**Komisioni Evropian siguron që rregullimi i çdo tregu të tillë të jetë i motivuar dhe i arsyeshëm siç duhet.** Kështu, fakti që vetëm pak Shtete Anëtare kanë identifikuar dhe rregulluar një treg standalone të infrastrukturës fizike që ne *vetëve nuk ofrojnë arsye të mjaftueshme për t'u përmbajtur nga identifikimi i tregut si një treg i respektiv për rregullimin ex-ante.*

Prandaj, AKEP e konsideron të rëndësishme analizën e një tregu me shumicë për tregun e infrastrukturës fizike ndërrurbane.

Së dyti, AKEP pranon elementet e ofruara nga One Albania në lidhje me vështirësitë praktike që operatori has në ndarjen e tubacioneve të tij me operatorë të tjerë. Megjithatë, sipas përkufizimit të miratuar të tregut të produktit dhe bazuar në analizën e zëvendësimit të kërkesës dhe ofertës, **fibra e errët duhet të merret në konsideratë pasi One Albania nuk ka paraqitur një evidence konkrete që kundërshton këtë përkufizim të tregut të produktit.**

Analiza e të dhënave të mbledhura nga operatorët tregon se si One Albania ashtu edhe ATU mbeten ofruesit kryesorë të shitjes me shumicë të fibrave të errëta me volum të përgjithshme në rritje në treg. Ky trend mbështetet dhe nga dëshira për më shumë përdorim të këtij produkti siç janë shprehur disa nga operatorët në AKEP.

Pavarësisht të dhënave të reja të siguruara nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik që tregojnë një rënie të rëndësishme në vëllimin e përgjithshëm të fibrave të errëta të ofruara

nga operatori në 2023 krahasuar me 2022, **Operatori incumbent ka të ngjarë të mbetet një lojtar i rëndësishëm në treg për të ardhmen e parashikueshme.**

Nisur nga sa më sipër, **në të njëjtën kohë me kapacitetet e vendosura të ATU-së të dedikuara për përdorimin nga operatorë të tjerë, AKEP beson se është e rëndësishme të analizohet dinamika e konkurrencës mes të dy operatorëve në këtë treg.**

Së treti, AKEP pranon shqetësimet e Vodafone në lidhje me aksesin e operatorëve në infrastrukturën e ndërtesave. **Megjithatë, kjo çështje e rëndësishme bie përtej fushëveprimit të kësaj analize tregu, veçanërisht tregu i shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrurbane, pasi ky treg ka të bëjë më shumë me kushte aksesin në rrjetin lokal jashtë kuadrit të rregullimit me FNT.**

Nisur nga sa më sipër, AKEP ruan perkufizimin e produktit dhe përcaktimin e tij gjeografik të tregut me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrurbane siç propozohet në dokumentin e konsultimit publik.

Pyetja 3 e konsultimit publik: a keni ndonjë koment për kushtet e ofertës dhe kërkesës për kapacitetet backbone me shumicë në seksionin 2.2?

One Albania

One Albania konsideron se përshkrimi i ATU dhe OST – konkurrentët kryesorë në tregun PIA – është i saktë dhe relevant. Megjithatë, në përputhje me elementet e ngritura më sipër (pyetja 2), operatorët specifikojnë se përshkrimi i kapaciteteve të One Albania nuk merr parasysh kufizimet topologjike dhe teknike të rrjetit që kufizojnë mundësinë që operatori të ofrojë akses në tubacionet e tij palëve të treta në segmentin e backbone.

Vodafone

Siç u parashtrua më parë, Vodafone përsërit me të njëjtat argumente rëndësinë e trajtimit të çështjeve që lidhen me aksesin në infrastrukturën e ndërtesave. Gjithashtu, Vodafone nuk dha asnjë koment shtesë për kushtet e ofertës dhe kërkesës për kapacitetet backbone me shumicë.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës nënvizon praninë shumë të kufizuar të operatorëve alternativë në tregun e infrastrukturës fizike me shumicë. Megjithatë, kërkesa për kapacitetin e tubacionit, ndonëse disponohet nga One Albania dhe ATU (hapësirë për tubacionet e lira ose fibër e errët), janë ulur vazhdimisht që nga viti 2016. Autoriteti i Konkurrencës nuk bën komente shtesë.

Qëndrimi i AKEP-it:

AKEP pranon komentet e paleve. Këto komente nuk ndryshojnë paraqitjen nga AKEP të kushteve të ofertës dhe kërkesës në tregun me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrurbane.

Megjithatë, në përgjigje të komenteve të Autoritetit të Konkurrencës, AKEP dëshiron të saktësojë se One Albania evidentoi në përgjigjen e saj ndaj konsultimit publik se nuk ka hapësirë të lirë në tubacionet e saj në segmentin e backbone për të hostuar fibrat e operatorëve të tjerë. Kështu, e gjithë hapësira e tubacioneve të ofruara nga One Albania është e kufizuar në rrjetin lokal.

Rrjedhimisht, AKEP merr parasysh komentet e palëve dhe përshtat analizën e tij në përputhje me rrethanat.

Pyetja 4 e konsultimit publik: a jeni dakord me analizën e AKEP-it për testin me tre kritere për tregun me shumicë të infrastrukturës fizike pasive ndërrurbane?

One Albania

One Albania konsideron se nuk ka barriera të rëndësishme jokalimtare strukturore, ligjore ose rregullatore që pengojnë hyrjen në treg. Sipas mendimit të One Albania, kjo sugjeron praninë e një strukture tregu efektive dhe konkurruese brenda një afati të arsyeshëm kohor. Prandaj, One Albania sugjeron që ligji i konkurrencës, me ndërhyrje ex-post, është i mjaftueshëm për të adresuar dështimet e identifikuara të tregut.

Në mbështetje të opinionit të saj, One Albania thekson tendencën e fundit të reduktimit të kufizimeve administrative dhe kuadrit ligjor nëpërmjet ligjit nr. 120/2016 dhe ligjit nr. 190/2022 që kane thjeshtuar procedurat dhe kane qartësuar afatet kohore për marrjen e lejeve.

Për të treguar efektin e kësaj reforme në dinamikën e konkurrencës në treg, One Albania thekson se pjesa e saj e tregut në ofrimin e fibrave të errëta, aksesin në tubacionet dhe rrjetet ajrore aktualisht po zvogëlohet përgjithësisht. Kjo rënie, sipas One Albania, reflekton pjesërisht investimet e operatorëve alternativë dhe hyrjeve të reja në rrjetet e tyre. One Albania ka raportuar një rënie të rëndësishme të gjatësisë totale të fibrave të errëta të ofruara midis 2022 dhe 2023.

Për më tepër, One Albania vëren se shtrirja në rritje e rrjeteve konkurruese ngre nxitjen për operatorët e infrastrukturës backbone për të ofruar çmime të drejta për të mbetur konkurrues.

Së fundi, duke u mbështetur nga përvoja e saj në ofrimin e aksesit ndaj konkurrentëve sipas kushteve të ligjit nr. 9918/2008 dhe ligjit nr. 120/2016, One Albania arrin në përfundimin se ndërhyrja ex-post nga autoritetet është e mjaftueshme për të adresuar çdo çështje konkurrence dhe ndërhyrja ex-ante nuk është e nevojshme.

Vodafone

Sipas Vodafone, tregu i shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërrbane i mungon konkurrueshmëria dhe nuk ka gjasa të bëhet konkurrues për shkak të ekzistencës së barrierave për hyrjen, si dhe pozitive dominuese të mbajtura nga dy operatorë. Vodafone argumenton se operatorët alternativë që dëshirojnë të përdorin ose të publikojnë rrjetin backbone janë në thelb të varur nga One Albania dhe ATU, duke pasur kështu mundësi të kufizuara. Vodafone sugjeron që operatorët që operojnë në tregjet me shumicë dhe pakicë, të kenë fuqi të konsiderueshme në rrjedhën e sipërme dhe mund të kenë stimuj për të favorizuar interesat e tyre në tregjet e poshtme.

Gjithashtu, në përgjigjen e saj për konsultimin publik, Vodafone kujtoi disa zhvillime në lidhje me statusin ligjor të lejes së ndërtimit të mbajtur nga ATU nepermjet urdhërit nr. 120, datë 23.08.2010 dhe statusin e ekskluzivitetit të akorduar në disa nga akset kryesore rrugore. Faktet e siguruara nga Vodafone nxjerrin në pah se, pasi u revokua për periudhën 2014-2023, Gjykata e Lartë rivendosi të drejtën e ekskluzivitetit të ATU-së.

Ndërsa disa kablllo të rrjetit të ATU janë të rezervuara për operatorë të tjerë nëpërmjet fibrave të errëta, Vodafone mendon se operatorëve alternativë u mungon aftësia për të zhvilluar ose koordinuar një rrjet të ri përgjatë këtyre rrugëve. Në vend të kësaj, ata mbështeten te një palë e tretë nëse dëshirojnë të zgjerojnë rrjetin e tyre në nivel kombëtar. Ky kufizim kufizon lëvizshmërinë e tregut, duke paraqitur një pengesë të konsiderueshme për hyrjen dhe duke përforcuar dominimin e dy mbajtësve kryesorë të infrastrukturës backbone.

Ndërsa Vodafone njeh statusin e ofruesit të tretë me shumicë të OST-së, operatori beson se ai nuk përfaqëson një shembull përkatës të një operatori alternativ të aftë për të ushtruar presion të drejtpërdrejtë konkurrues pasi OST ofron vetëm infrastrukturë dhe teknologji specifike të përshtatur për shërbimet e linjave me qira.

Për më tepër, pavarësisht reformave të fundit dhe ligjeve të miratuara që synojnë reduktimin e barrës administrative në ndërtimin e rrjetit, operatorët ende hasin kufizime në marrjen e lejeve të ndërtimit dhe zhvillimit, duke penguar përpjekjet e tyre për investime në infrastrukturë. Për të ilustruar këtë pikë, Vodafone shpjegon se prej më shumë se tre vitesh ka pasur vështirësi për të marrë lejet përkatëse në bashkitë e Sarandës, Gjirokastrës dhe Lezhës.

Në përgjithësi, Vodafone konsideron se infrastrukturat backbone janë të vështira për t'u riprodhuar në nivel kombëtar pa varësinë nga infrastrukturat ekzistuese dhe sugjeron që si One Albania ashtu edhe ATU janë dominante në këtë treg dhe duhet të rregullohen.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës konsideron se tregu i infrastrukturës fizike ndërrbane ka mungesë konkurrence dhe përballet me barriera të rëndësishme për hyrjen, duke bërë të nevojshme ndërhyrjen rregullatore ex-ante për operatorët dominues. Ky përfundim mbështetet nga

shkresa nr.128 prot, nga operatorët alternativë të komunikimeve elektronike të datës 11.02.2019, i cili nxjerr në pah çështjet në lidhje me monopolizimin e tregut dhe çmimet tepër të larta – çmime 3 deri në 4 herë më të larta se ato të vendeve të tjera evropiane – për aksesin në infrastrukturat nëntokësore. Autoriteti i Konkurrencës shton se, ndërsa ligji nr. 120/2016 “Për zhvillimin e rrjeteve të komunikimeve elektronike me shpejtësi të lartë dhe sigurimin e të drejtës së kalimit” synon të adresojë këto shqetësime, zbatimi i tij praktik nuk reflekton pritshmëritë e operatorëve. Këta elementë dëshmojnë për vështirësinë e hyrjes së operatorëve në treg duke çuar në investime jo optimale në infrastrukturë. Pavarësisht hyrjes së OST-së në treg në vitin 2021, zhvillimi mbetet shumë i kufizuar.

Qëndrimi i AKEP-it:

AKEP pranon komentet e të anketuarve.

Në adresimin e komenteve nga One Albania, AKEP dëshiron të sqarojë fillimisht se autoriteti nuk ka sugjeruar që konkurrenca e bazuar në infrastrukturë është zhvilluar midis shumë operatorëve në segmentin ndërrurban. Analiza e AKEP-it tregon se zhvillimi i konkurrencës së bazuar në infrastrukturë është vendosur vetëm në rrjetin lokal. Rrjedhimisht, analiza e AKEP-it bëri të qartë se vetëm One Albania dhe ATU kanë zhvilluar një prani të gjere rrjeti në segmentin backbone .

Për më tepër, pas analizimit të komenteve në përgjigje të konsultimit publik, të dy operatorët kanë artikuluar argumente që sugjerojnë se procesi për marrjen e lejeve për vendosjen ose shtrirjen e rrjetit mbetet i vështirë..

Nga njëra anë, në përgjigje të pyetjes 2, One Albania deklaroi se operatori kishte vuajtur prej vitesh nga procedurat e rënduara administrative për të marrë leje për të zgjeruar rrjetin e tij..

- Madje i gjithë ky investim i ONE Albania është cënuar shpesh për shkak të dëmtimeve të infrastrukturës së fibrës në rrugë inter-urbane, të cilat ONE Albania i është dashur t'i rikuperojë me shpenzimet e veta, megjithë pengesat e vazhdueshme dhe zvarritjet disa vjecare për marrjen e lejeve administrative për shtrirjen e rrjetit backbone.

Nga ana tjetër, siç theksohet nga Vodafone, të drejtat e ekskluzivitetit që i jepen ATU-së në përputhje me termat dhe kushtet e urdhrit nr. 120, datë 23.08.2010 dhe i konfirmuar nga Gjykata e Lartë kufizon kapacitetin e operatorëve të tjerë për të vendosur rrjete pranë të njëjtave akse.. Për më tepër, ndërsa është e paqartë nëse shembulli i dhënë nga Vodafone në lidhje me pengesat administrative për marrjen e lejeve të ndertimit në bashkitë Sarandë, Gjirokastër dhe Lezhë kanë të bëjnë me rrjetin lokal apo ndërrurban, pasqyron një pakënaqësi të përgjithshme të operatorit për procedurën për marrjen e lejeve në Shqipëri.

Ndërkohë që këto argumente tregojnë ekzistencën e pengesave rregullatore për vendosjen e rrjeteve backbone, ka faktorë që duhet të merren parasysh për vlerësimin e **kriterit të parë** të testit me tre kriteret. Këto elemente përfshijnë reformat ligjore që detyrojnë të gjithë operatorët e infrastrukturës për të ofruar akses të drejtë dhe të arsyeshëm në rrjetin e tyre për kërkuesit e aksesit (ligji nr. 120/2016), mundësinë që operatorët të ndërtojnë rrjetet e tyre përmes rrugëve mbi të cilat ATU nuk ka të drejta ekskluziviteti, kapilariteti i ulët i rrjetit backbone dhe ekzistenca e mundësive për të kapur kërkesën në rritje për kapacitete backbone në Shqipëri

Pavarësisht nga këto elemente, kompleksiteti i raportuar në marrjen e lejeve për vendosjen e rrjeteve të backbone si dhe të drejtat e ekskluzivitetit të ushtruara nga ATU në pika të caktuara aksesesh evidenton ekzistencën e barrierave të larta ligjore dhe rregullatore për hyrjen. Ky përfundim mbështetet nga komentet e Autoritetit të Konkurrencës për mungesën e kënaqësisë të zbatimit praktik të ligjit nr. 120/2016.

Gjithashtu, AKEP vlerëson gjithashtu se megjithë kapilaritetin më të ulët të rrjetit backbone dhe ekzistencën e mundësive për të kapur kërkesën në rritje për kapacitete backbone në Shqipëri, si kostoja ashtu edhe mundësia e hyrjeve të reja në Shqipëri ndikohet negativisht nga barrierat e larta ligjore dhe rregullatore për hyrjen në treg.

Për sa më sipër, AKEP rishikon konkluzionet e tij të paraqitura në dokumentin e konsultimit publik dhe pohon se kriteri nr.1 është përmbushur.

Në lidhje me kriterin e dytë, One Albania ra dakord me konkluzionin e AKEP ndërsa Vodafone e kundërshtoi një përfundim të tillë me arsyetimin se janë vetëm dy operatorë (One Albania dhe ATU) që mbulojnë pothuajse 90% të tregut dhe se konsiderimi i ndikimit të pranisë së OST-së në treg për linjat me qira (dhe DWDM) janë të parëndësishme. Edhe Autoriteti i Konkurrencës ka kundërshtuar qëndrimin e AKEP.

Kryesisht, ndërsa numri i ofruesve në treg është i kufizuar (kryesisht dy operatorë), **Vodafone nuk dha informacion konkret në kundërshtim me konstatimet se konkurrenca mes këtyre dy operatorëve po funksionon**. Të dhënat e tregut evidentuan një kërkesë në rritje për fibra të errëta. Midis 2018 dhe 2022, volumi i përgjithshëm i fibrave të errëta të ofruara përmes tregut me shumicë u rrit me 63%, nga 1 809 km në 2 943 km. Të dhënat tregojnë më tej se si One Albania ashtu edhe ATU kanë rritur ofertën e tyre gjatë kësaj periudhe.

Sipas të dhënave të komunikuar nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik, operatori incumbent ka humbur në vitin 2023 një volum të konsiderueshëm të lidhjeve me fibra të errëta kryesisht me ATU, që do të thotë se konkurrenca midis të dy operatorëve po rritet.

Në përgjithësi, këto tendenca tregojnë se të dy operatorët po ushtrojnë mbi njëri-tjetrin një presion konkurrues në treg.

Së dyti, Vodafone kritikoi marrjen në konsideratë të shërbimeve të OST-së në vlerësimin e dinamikës së konkurrencës në treg për shkak të pabarazive midis shërbimeve të OST-së dhe atyre të One Albania dhe ATU. AKEP dëshiron të sqarojë që **nuk i konsideron ofertat e OST-së si të zëvendësueshme me ofertat e One Albania dhe ATU**. Kjo është bërë e qartë duke përjashtuar këto oferta nga përkufizimi i produktit të tregut. Megjithatë, fakti që ofertat e OST-së janë të përjashtuara nga tregu **nuk do të thotë se ato nuk ushtrojnë një presion të caktuar konkurrues ndaj One Albania dhe ATU për ofertat e tyre me fibra të errëta**.

Ky presion kufizon si aftësinë ashtu edhe nxitjen e One Albania dhe ATU të adoptojnë një sjellje antikompetitive: vendosja e çmimeve të paarsyeshme të larta ose kushteve të padrejta të aksesit mund t'i shtyjë kërkuarit të aksesit të marrin në konsideratë ofertat e OST-së (pavarësisht dallimit në karakteristikat e tyre) dhe të stimulojnë OST-në të zhvillojë një ofertë konkurruese që është një zëvendësues më i afërt me ofertat e One Albania dhe ATU (fibra e errët për shërbull) për të kapur këtë kërkesë të tregut.

Gjithashtu, AKEP ka shqyrtuar me kujdes komentet e Autoritetit të Konkurrencës në lidhje me mungesën e konkurrencës në këtë treg.

Duke iu referuar shkresës n1. 128 prot, nga operatorët alternativë të komunikimeve elektronike të datës 11.02.2019 i cili nxjerr në pah natyrën e lartë të çmimeve të aksesit të ofruara nga One Albania, Autoriteti i Konkurrencës nuk saktësoi nëse objekt i kësaj shkrese ishte akses

në rrjetin lokal apo në rrjetin backbone . Në rast se është i pari, Autoriteti i Konkurrencës nuk ka dhënë elementë që mbështesin rëndësinë e tij për segmentin ndërrurban të rrjetit. AKEP nënvizon se, sipas përcaktimit të tregut me të cilin është dakord Autoriteti i Konkurrencës, tregjet e aksesit në infrastrukturë fizike ndërrurbane dhe lokale konsiderohen të pazëvendësueshme dhe nuk janë pjesë e të njëjtit treg.

Për më tepër, Autoriteti i Konkurrencës nuk dha elemente që kundërshtojnë mungesën e konkurrencës midis One Albania dhe ATU në treg dhe as sugjeroi praninë e një sjelljeje të koordinuar midis të dy operatorëve që mund të garantonte vendosjen e masave rregullatore ex-ante bazuar në dominimin e përbashkët.

Nisur nga sa më sipër, AKEP i qëndron konkluzionit të tij se kriteri nr.2 nuk plotësohet

Lidhur me kriterin e tretë,One Albania është dakord me përfundimin e AKEP-it ndërsa Vodafone dhe Autoriteti i Konkurrencës e kundërshtuan një përfundim të tillë pa dhënë argumente për të sfiduar qëndrimin e AKEP. AKEP rithekson se, nisur nga dinamika e konkurrencës në treg e shpjeguar në analizën e kriterit 2, si dhe mungesa e mosmarrëveshjeve të mëparshme përpara AKEP, Autoritetit të Konkurrencës apo Gjykatës së Tiranës (për akses në rrjetin e ATU-së), nuk ka asnjë provë që sugjeron se kontrolli ex-post (nëpërmjet ligjit të konkurrencës) është i pamjaftueshëm për të adresuar në mënyrë adekuate dështimet e tregut.

Nisur nga sa më sipër, AKEP ruan konkluzionin e tij se kriteri nr.3 nuk plotësohet

Pyetja 5 e konsultimit publik: a jeni dakord me konkluzionin e AKEP-it në lidhje me mungesën e domosdoshmërisë për të vendosur rregullim ex-ante në tregun e shumicës së infrastrukturës fizike pasive ndërrurbane?

Vlerësimi i One Albania për tre kriteret është përgjithësisht në përputhje me konkluzionet e AKEP. Sipas One Albania, rregullimi i tregut të infrastrukturës fizike pasive ndërrurbane nuk është i nevojshëm.

Vodafone

Vodafone mendon se rregullimi ex-ante duhet të vendoset si për One Albania ashtu edhe për ATU dhe sugjeron vendosjen e tarifave të orientuara në kosto.

Autoriteti i Konkurrencës

Në përputhje me komentet e parashtruara më parë, Autoriteti i Konkurrencës i rekomandon AKEP-it zbatimin e rregullimit ex-ante në tregun e infrastrukturës fizike ndërrurbane.

Qëndrimi i AKEP-it

Nisur nga konkluzioni i AKEP për dështimin e tregut për të kaluar testin e tre kriterëve, **vendosja e masave rregullatore ex-ante është e pabazuar.**

Për më tepër, konkluzioni i AKEP-it për të mos vendosur rregullimin e bazuar në dominancën e përbashkët mbështetet në mungesën e elementeve që tregojnë ekzistencën e një nxitjeje për të adoptuar një sjellje të koordinuar ose nga One Albania ose ATU. Në të vërtetë, AKEP-i nuk disponon deri më sot elemente që tregojnë ekzistencën e shkëmbimit privat të informacionit ndërmjet One Albania dhe ATU-së që mund të prodhojë efekte antikonkurrese.

Kështu, AKEP mendon se parakushtet për vendosjen e një dominimi të përbashkët, të përcaktuara në jurisprudencën e BE-së dhe udhëzimet e Komisionit Evropian, mbeten të paplotësuara.

AKEP fton të gjithë palët e interesuara që zotërojnë informacion që sugjeron praninë e sjelljes së koordinuar ose antikonkurrese nga ofruesit e infrastrukturës fizike ndërurbane me shumicë në Shqipëri, të kërkojnë rekursin e duhur përpara autoriteteve kompetente si AKEP ose Autoritetit të Konkurrencës për të adresuar mosfunksionimin të identifikuar.

Në një kontekst më të gjerë, konkluzioni që ka arritur AKEP është në përputhje me filozofinë e përgjithshme rregullatore në Bashkimin Evropian: rregullimi i shitjes me shumicë duhet të merret parasysh vetëm nëse funksionimi i konkurrencës në tregjet me pakicë varet nga një rregullim i tillë. Siç tregohet në analizën e AKEP, konkurrenca me pakicë është zhvilluar në Shqipëri në mungesë të rregullimit të tregut të shitjes me shumicë për infrastrukturën fizike ndërurbane. **Si i tillë, vendosja e një rregullimi të tillë nuk është i justifikuar.**

Pyetja 6 e konsultimit publik: a jeni dakord me përcaktimin e produktit të shërbimeve broadband me pakicë të propozuar nga AKEP?

One Albania & Vodafone

One Albania dhe Vodafone mbështesin dallimin midis kategorive të përdoruesve për familje dhe biznes për tregun me pakicë. Të dy operatorët ranë dakord për rëndësinë e dallimeve midis nevojave standarde dhe specifike dhe për këtë arsye produktet e ofruara kanë të bëjnë me shpejtësinë, kohën e riparimit, nevojën për kanale të dedikuara shitjesh dhe fuqinë punëtore, fuqinë negociuese të subjekteve, ndër të tjera. Të dy operatorët arritën në përfundimin se dallimi i kryer nga AKEP është në përputhje me kushtet aktuale të tregut.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës vlerëson se përkufizimi i produktit për tregun me pakicë është adresuar saktë. Dikotomia midis tregjeve të shitjes me pakicë për aksesin dhe përdorimin nga përdoruesit familjare dhe biznesi është në përputhje me kërkesën për konektivitet dhe shërbimet e propozuara. Të dy tregjet përfshijnë lidhje broadband që mund të kombinohen me shërbime të tjera si TV dhe telefon ose të ofruara më vete.

Qëndrimi i AKEP-it

AKEP pranon komentet e marra nga palët dhe nuk ka komente shtesë.

Pyetja 7 e konsultimit publik: a jeni dakord me përkufizimin gjeografik të shërbimeve broadband me pakicë të propozuar nga AKEP?

One Albania

Për sa i përket përkufizimit gjeografik, One Albania sugjeron përkufizimin nënkombëtar dhe jo kombëtar të AKEP. One Albania identifikoi faktorë të ndryshëm që sugjerojnë se kushtet e tregut mund të mos jenë homogjene ndërmjet lokaliteteve. Dallimet kryesore lindin nga dallimi

midis zonave urbane dhe rurale. One Albania vë në dukje ndryshimet në dinamikën e pjesës së tregut nga një lokalitet në tjetrin.

Sipas One Albania, në zonat urbane, konkurrenca e shtuar vjen nga operatorë të mëdhenj si Vodafone apo ASC ndërsa në zonat rurale fuqia është e përqendruar tek operatorët lokalë. Në këtë kontekst, One Albania nënvizon presionet konkurruese në zonat rurale pasi pjesa e tregut e operatorëve lokal është rritur ndjeshëm vitet e fundit.

Konsiderata e dytë e sugjeruar nga One Albania mbështetet në kompromisin midis cilësisë së shërbimeve dhe çmimit. Familjet në zonat rurale kanë mesatarisht fuqi blerëse më të ulët dhe nevoja të ndryshme se sa për bizneset apo klientët rezidencialë në zonat urbane. Në zonat rurale, sipas One Albania, konkurrenca e çmimeve është më e lartë sepse operatorët lokal ofrojnë shërbime dhe teknologji bazë për t'iu përshtatur abonentëve, ndërsa operatorët kombëtarë investojnë për të ofruar cilësi të lartë në përputhje me objektivat e Qeverisë Shqiptare dhe Komisionit Evropian. Prandaj, strategjitë komerciale dhe karakteristikat teknike janë të ndryshme ndërmjet operatorëve dhe si rrjedhojë në të dyja zonat. Rrjedhimisht, One Albania rekomandoi një qasje nënkombëtare.

Vodafone

Vodafone bie dakord me përcaktimin kombëtar të tregjeve me pakicë të përcaktuar nga AKEP. Për të qenë konsistent me shërbime dhe analiza të gjera, Vodafone ka rekomanduar që të kontrollohet nëse përkufizimi i një lokaliteti – i përcaktuar nga AKEP si zonë urbane apo rurale e një bashkie administrative – është në përputhje me ato të ndarjes së shërbimeve televizive pasi oferta shpesh përfshin të dyja shërbimet dhe rekomandohet të miratohet i njëjti përkufizim.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës e vlerëson të drejtë përkufizimin kombëtar të shërbimeve broadband me pakicë i propozuar nga AKEP. Përkufizimi gjeografik trajton gjithashtu nevojat e kërkesës së tregut. Referuar analizës së AKEP, operatorët zakonisht ofrojnë krahasueshmecilësi të krahasueshme të shërbimit dhe përdorin të njëjtat burime për të tregtuar produktet e tyre.

Autoriteti i Konkurrencës nënvizon se One Albania është operatori dominues që aplikon tarifa më të larta se operatorët e tjerë që mbulojnë të njëjtën zonë, pavarësisht nga cilësia, shërbimi dhe përdorimi i të njëjtave burime,

AKEP's position

AKEP pranon komentet e palëve. Në përgjigje të komenteve të One Albania në lidhje me diferencën e mundshme në dinamikën e konkurrencës midis zonave rurale dhe urbane, AKEP dëshiron të sqarojë se një dallim i tillë është marrë parasysh në analizë.

Së pari, kur zgjidhet nivelin gjeografik në të cilin është kryer analiza e përkufizimit të tregut **AKEP kreu ndarjen mes zonave rurale dhe urbane në çdo bashki administrative. Duke vepruar kështu, janë marrë në konsideratë specifikat e zonave rurale.**

Së dyti, gjatë kryerjes së analizës, AKEP bëri dallimin midis zonave urbane dhe rurale në **përcaktimin e numrit mesatar të operatorëve në çdo zonë lokale si dhe praninë e operatorëve kombëtarë** duke përfshirë One Albania dhe Vodafone.

Së treti, ndryshimi në performancën e operatorëve kombëtarë midis zonave rurale dhe urbane është theksuar në dokument, si në analizën e zhvillimeve kryesore në treg, ashtu edhe në analizën e përkufizimit gjeografik në treg. Në këtë drejtim, AKEP është dakord me qëndrimin e One Albania në lidhje me performancën më të lartë të operatorëve lokalë në zonat rurale.

Në përgjithësi, AKEP gjykon se ruajtja e një përkufizimi të tregut kombëtar është qasja më e rëndësishme pasi **një përkufizim më i detajuar do të ishte kompleks dhe joefikas pasi do të çonte në një fragmentim të padëshirueshëm të tregut.**

Së fundi, Autoriteti i Konkurrencës doli në përfundimin se çmimet e One Albania janë më të larta se konkurrentët e saj pavarësisht ngjashmërive në cilësinë e shërbimit, përdorimin dhe burimet e përdorura. Analiza e AKEP nuk gjeti prova që mbështesin këtë përfundim. Megjithatë, ky përfundim nuk ndikon në rëndësinë e përcaktimit të një tregu kombëtar.

Rrjedhimisht, AKEP konkludon se ruajtja e një përkufizimi të tregut kombëtar është e rëndësishme.

Pyetja 8: A jeni dakord me përkufizimin gjeografik dhe të produktit për shërbimet e aksesit me shumicë në rrjet të propozuar nga AKEP?

One Albania & Vodafone

Autoriteti i Konkurrencës, One Albania dhe Vodafone bien dakord si me përcaktimin e produktit ashtu edhe me atë gjeografik të tregut të tre shërbimeve të aksesit me shumicë të krijuar nga AKEP. Megjithatë, Vodafone tërheq në vëmendjen e AKEP rolin e evolucionit teknologjik dhe ndikimin e tij të mundshëm në ndryshimin e përkufizimit të tregut në të ardhmen. Në këtë rast, Vodafone thekson rëndësinë e përshtatjes së përkufizimit të tregut me ndryshimet teknologjike në analizën e ardhshme të tregut.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës vlerëson të drejtë përcaktimin e produktit për shërbimet e aksesit në rrjet me shumicë të propozuar nga AKEP të cilat janë në përputhje me Rekomandimet e Komisionit European të vitit 2014. Gjithashtu vlerëson të drejtë përcaktimin e tregut gjeografik si kombëtar, për arsyen se operatori që ka një mbulim më broadband gjeografik është One Albania.

Qëndrimi i AKEP-it

AKEP pranon komentet e marra nga palët dhe nuk ka komente shtesë.

Pyetja 9 e konsultimit publik (e shënuar si pyetja 8): A jeni dakord me vlerësimin e konkurrencës në tregjet me broadband me pakicë të ndërmarrë nga AKEP?

One Albania & Vodafone

One Albania dhe Vodafone konsiderojnë se analiza e tregjeve broadband me pakicë është vlerësuar mirë. Vodafone vuri në dukje një mospërputhje në të dhënat e përdorura në linjat e qirasë në krahasim me të dhënat e brendshme.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës vlerëson gjithashtu se analiza e tregut broadband për familjet dhe bizneset me pakicë është vlerësuar mirë.

Megjithatë, Autoriteti i Konkurrencës konstaton se One Albania është dominues në tregun e shitjes me pakicë për shërbimet e linjave me qira me një pjesë tregu që varion nga 42% në 2017 në 62% në 2022 dhe vlerëson se nuk ka konkurrencë efektive në këtë treg. Në këtë kuptim, vendosja e detyrimeve sipas Ligjit nr. 9918/2008 është i nevojshëm për One Albania për nxitjen e konkurrencës në treg.

Qëndrimi i AKEP-it

AKEP pranon komentet e marra nga palët. Për sa i përket saktësisë së të dhënave të raportuara për linjat me qira, AKEP saktëson se të dhënat e përfshira në konsultim publik bazohen në informacionin e deklaruar nga operatorët.

Në përgjigje të komenteve të Autoritetit të Konkurrencës, AKEP nënvizon se tregjet e shitjes me pakicë nuk janë aktualisht të rregulluara dhe pjesa e tregut e operatorit incumbent nuk përbën një element të mjaftueshëm për të vendosur rregullim ex-ante në këtë rast. AKEP mendon se nuk plotësohen kushtet e nevojshme për vendosjen e rregullimit ex-ante në tregjet me pakicë, të karakterizuara nga një konkurrencë e bazuar në infrastrukturë.

Pyetja 10 e konsultimit publik (e shënuar si pyetja 9): a jeni dakord me vlerësimin e konkurrencës në tregjet broadband me shumicë të ndërmarrë nga AKEP?

One Albania & Vodafone

Si One Albania ashtu edhe Vodafone e gjejnë të qëndrueshme vlerësimin e konkurrencës në tregjet broadband me shumicë. Nëse volumet e produkteve me shumicë janë në përgjithësi shumë të ulëta apo edhe zero, One Albania nënvizon se në vitin 2023, vetëm 0.03% e akseseve në internet me pakicë ofroheshin nga One Albania nëpërmjet një oferte me shumicë. Kjo tregon se opsionet alternative të shërbimit janë ndjekur nga operatorë të tjerë dhe hyrësit e rinj, me rritjen e ndërtimit të rrjeteve lokale si një shpjegim i mundshëm.

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës vlerëson se analiza e kryer nga AKEP nukka arritur të vlerësojë konkurrencën në tregjet me shumicë dhe është përqendruar në vëllimin shumë të ulët të aksesit të shitur në bitstream dhe zhvillimin e konkurrencës në tregjet me pakicë për të konkluduar mungesën e nevojës për rregullim ex-ante në tregun me shumicë.

Qëndrimi i AKEP-it

AKEP pranon komentet e marra nga palët.

Në përgjigje të komenteve të Autoritetit të Konkurrencës, AKEP saktëson se paraqitja e volumeve shumë të ulëta të produkteve me akses të rregulluar me shumicë, së bashku me faktin se konkurrenca me pakicë është zhvilluar nëpërmjet një konkurrence të bazuar në infrastrukturë, vë në dukje mungesën e rëndësisë së produkteve të rregulluara në rrjedhën e sipërme për zhvillimin e konkurrencës në rrjedhën e poshtme. Kjo qasje është në përputhje me Qasjen e Modifikuar Greenfield të ndjekur nga autoritetet rregullatore në të gjithë Evropën.

Gjithashtu, AKEP nënvizon se nuk ka anashkaluar analizën e konkurrencës në tregjet me shumicë (nëpërmjet pjesës së tregut, analizës së zhvillimit të ofruesve të ndryshëm ndër vite, performancës krahasuese me operatorin incumbent, etj.). Të gjithë këta elementë të kombinuar çuan në formimin e pozicionit të AKEP.

Pyetja 11 e konsultimit publik(e shënuar si pyetja 10): a jeni dakord me konkluzionin e AKEP-it për mungesën e operatorëve me fuqi të ndjeshme tregu (FNT) në tregjet e identifikuara me shumicë?

One Albania:

Qëndrimi i One Albania për mungesën e operatorëve me FNT në tre tregjet me shumicë të broadband përputhet me përfundimin e AKEP. Bazuar në vlerësimin e konkurrencës, One Albania argumenton se investimi i gjerë nga pothuajse të gjithë operatorët në rrjetet e tyre lokale sugjeron konkurrencë të ardhshme në tregun shqiptar pa u mbështetur në ofertat e rregulluara me shumicë. Me fjale të tjera, pavarësisht mungesës së fushës së produkteve të rregulluara, konkurrenca me pakicë është zhvilluar. Për rrjedhojë, One Albania nuk ka fuqi të ndjeshme dhe kufizuese në tregjet e rrjedhës së sipërme, pasi operatorët kanë gjetur alternativa të tjera.

Vodafone

Vodafone ndan pozicionin e AKEP-it për të mos përcaktuar asnjë operator me FNT në tre tregjet e paracaktuara të shitjes me shumicë. Vodafone pranon rolin shumë të vogël të sherbimeve me shumicë në zhvillimin e konkurrencës në rrjedhën e poshtme. Megjithatë, Vodafone rithekson qëndrimin e saj në lidhje me nevojën për rregullimin e tregut me shumicë të aksesit në Infrastrukturën Fizike (PIA) pasi ka dy operatorë dominues (One Albania dhe ATU – i cili ka potencialin të deformojë kushtet e tregut në rrjedhën e poshtme).

Autoriteti i Konkurrencës

Autoriteti i Konkurrencës vlerëson se One Albania zë një pozicion dominues në tregjet e shitjes me shumicë. Ky konkluzion vërtetohet nga mbulimi i gjerë i rrjetit të One Albania, duke përfshirë 76% të zonave në vitin 2022. One Albania është lider në ofrimin e kapaciteteve me shumicë me 92% të tregut dhe fibër e errët me shumicë me 76% të volumeve. Veçanërisht, pozicioni i One Albania mbetet i pasfidueshëm nga ATU, e cila aktualisht nuk ofron asnjë kapacitet. Rrjedhimisht, Autoriteti arrin në përfundimin se One Albania plotëson kriteret për Fuqinë e Ndjeshme në Treg (FNT).

Qëndrimi i AKEP:

AKEP pranon komentet e marra nga palët.

Në përgjigje të komenteve të Autoritetit të Konkurrencës, AKEP dëshiron të specifikojë se të gjitha kapacitetet e fibrave të errëta të One Albania ofrohen në segmentet backbone. Prandaj, ato janë të parëndësishme për vlerësimin e tregut lokal të aksesit pasiv. Megjithatë, informacioni i fundit i dhënë nga One Albania në përgjigje të konsultimit publik tregon se operatori ka humbur volume të rëndësishme aksesesh me shumicë të fibrave të errëta, të cilat ka të ngjarë të arrihen, të paktën pjesërisht, nga konkurrentët e tij.

Lidhur me pozicionin e One Albania në segmentin e produkteve të aksesit në tubacione. Ndërsa Operatori incumbent zotëron një pjesë të madhe të tregut, volumet e akseseve të tij kanë qenë relativisht stabel gjatë viteve (me një vëllim mjaft të ulët). Duke pasur parasysh

rritjen e ndjeshme të volumit të përgjithshëm të lidhjeve në treg, është e qartë se ndertimet e rrjeteve të reja nga operatorë alternativë nuk mbështeten fort në ofertat e aksesit në tubacione nga One Albania. Prandaj, de-rregullimi i këtij produkti nuk ka gjasa të shkaktojë dëm për konkurrencën në tregun e rrjedhës së poshtme.

Pyetja 12 e konsultimit publik (e shënuar si pyetja 11): a jeni dakord me përfundimin e AKEP-it për rëndësinë e heqjes së detyrimeve rregullatore ex-ante të vendosura aktualisht për One Albania?

One Albania

Në përputhje me përgjigjet e saj të mëparshme, One Albania është dakord me vendimin e AKEP për të hequr të gjitha detyrimet ex-ante të vendosura aktualisht në tre tregjet me shumicë lokale, qendrore dhe të cilësisë së lartë të aksesit broadband dhe të mos zbatojë rregullimin për tregun e infrastrukturës fizike pasive. One Albania, si Operatori incumbent me pozitë dominuese në vitin 2016, ishte i vetmioperator që kishte detyrime rregullatore në Shqipëri.

Vodafone

Vodafone është pjesërisht dakord me vendimin e Vodafone pasi në tregun e PIA ata konsiderojnë One Albania dhe ATU me pozitë dominuese.

Autoriteti i Konkurrencës

Në përputhje me të gjitha elementet e parashtruara, Autoriteti i Konkurrencës e konsideron One Albania si operator me FNT dhe i rekomandon AKEP-it të mbajë detyrimet ex-ante në tre tregjet e shitjes me shumicë të përcaktuara. Gjithashtu, Autoriteti rekomandon zbatimin e detyrimeve për One Albania në tregun e infrastrukturës fizike ndërrbane.

Qëndrimi i AKEP

AKEP pranon komentet e marra nga palet dhe nuk ka komente shtesë.

Pyetja 13 e konsultimit publik (e shënuar si pyetja 12): a keni ndonjë koment tjetër që dëshironi të komunikoni me AKEP-in në lidhje me analizën e propozuar të tregut broadband me shumicë?

One Albania & Vodafone

One Albania dhe Vodafone pruan se analiza e AKEP është e plotë dhe e detajuar mirë. Pas seancës pyetje-përgjigje me AKEP, One Albania nuk pati komente shtesë. Vodafone i sugjeroi AKEP-it që në analizën e tij të shqyrtojë mirë disa çështje të tregut. Kjo përfshin "*numri i madh i operatorëve që balancojnë tregun dhe konkurrencën e ndershme, problemet me aksesin në leje ndërtimi, ndërtimi dhe zhvillimi, mungesa e pronësisë së infrastrukturës nga bashkitë, mospërputhja e rregulloreve të standardizimit për ndërtimin e rrjetit me kërkesat e autoriteteve vendore, refuzimi i lejeve për infrastrukturën ajrrore, pasi bashkitë kërkojnë që e gjithë infrastruktura të jetë nëntokësore, tarifat për shtyllat dhe tubacionet*". Kjo është çështje specifike kryesisht në lidhje me ndërtimin e rrjeteve lokale dhe kufizimet administrative.

Qëndrimi i AKEP:

AKEP pranon komentet e marra nga palt dhe nuk ka komente shtesë

Komentet e përgjithshme nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë ngriti tre pika kryesore në komentet e saj në konsultimin publik:

- Duke i kërkuar AKEP-it të marrë parasysh vendimin e Gjykatës së Lartë, datë 4.7.2023 Nr. 00-2023-2934 (245) në lidhje me rivendosjen e ekskluzivitetit të ATU për të vendosur infrastrukturën ndërrurbane përgjatë disa prej akseve kryesore të rrugëve autostradë në Shqipëri.
- I kërkon AKEP-it që në analizën e tij të marrë në konsideratë të dhëna më të fundit se 2022:
- Sugjerimi i analizës së të dhënave në lidhje me çmimet e ofertave backbone nga One Albania dhe ATU dhe konstatimi i ndikimit të tyre në shkallën e përdorimit të infrastrukturës

Qëndrimi i AKEP:

AKEP pranon komentet e marra nga Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë. Lidhur me marrjen në konsideratë të Vendimit të Gjykatës së Lartë, datë 4.7.2023 Nr. 00-2023-2934 (245), AKEP konfirmon se është përfshirë në analizën e tij dhe pozicioni i AKEP është përshtatur në kuader të këtij vendimi. Për sa i përket përdorimit të të dhënave më të detajuara dhe më të fundit, AKEP dëshiron të sqarojë për Ministrinë se të dhënat vjetore të tregut për vitin 2023 nuk disponohen ende pasi procesi i mbledhjes dhe trajtimit të të dhënave nuk ka përfunduar ende. Prandaj, analiza është kryer me të dhënat më të fundit që disponon AKEP. Aty ku kishte të dhëna tremujore për T2 2023, AKEP i përfshiu në analizë. Në përgjithësi, konkluzionet e AKEP-it bazohen në të dhënat që disponon në momentin e kryerjes së analizës.

Lista e tabelave

Tabela 1 – Përmbledhje e përqindjes së zonave lokale në varësi të numrit të ofruesve të shërbimeve 46

Tabela 2 – Operatorët si lider tregu në pesë zona lokale ose më shumë që nga viti 2022 47

Lista e figurave

Figura 1 – Volumi i akseseve me broadband fiks në Shqipëri (2016-2022)	19
Figura 2 - Penetrimi i aksesit me broadband nga rrjetet fikse nga familjet dhe popullsia	20
Figura 3 – Norma e penetrimit të broadband fiks nga perdoruesit familjare në Shqipëri kundrejt vendeve të OECD në 2021	21
Figura 4 - Norma e penetrimit të broadband fiks nga perdoruesit familjare në Shqipëri kundrejt vendeve të OECD në 2016	21
Figura 5 - Norma e penetrimit të broadband fiks sipas popullsisë, sipas rajonit në 2022	22
Figura 6 – Pjesa e shërbimeve të ndryshme fikse bundle dhe unbundle duke përfshirë një shërbim aksesi në internet në 2022	23
Figura 7 – Përbërja e paketave të shërbimeve fikse të operatorëve në vitin 2022	24
Figura 8 – Pjesa e teknologjive për aksesin me broadband në Shqipëri midis 2016 dhe 2022 (volumet në mijëra aksese tregohen në kllapa)	26
Figura 9 - Pjesa e teknologjive për akses me broadband sipas operatorit në 2022	27
Figura 10 – Kategoritë e broadband të pajtuar nga klientët me broadband fiks në Shqipëri (2016-2022)	28
Figura 11 – Kategoritë e broadband të pajtuar nga klientët me broadband fiks sipas operatorit (2022)	28
Figura 12 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin standalone broadband fiks me një shpejtësi shkarkimi midis 12 Mbps dhe më pak se 30 Mbps në 2021	30
Figura 13 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin standalone broadband fiks me një shpejtësi shkarkimi midis 30 Mbps dhe më pak se 100 Mbps në 2021	31
Figura 14 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin standalone me broadband fiks me një shpejtësi shkarkimi midis 100 Mbps dhe më pak se 200 Mbps në 2021	31
Figura 15 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin me broadband fiks me paketa trefishe me një shpejtësi shkarkimi midis 12 Mbps dhe më pak se 30 Mbps në 2021	33
Figura 16 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin me broadband fiks trefishe me një shpejtësi shkarkimi midis 30 Mbps dhe më pak se 100 Mbps në 2021	33
Figura 17 – Krahasimi i tarifave mujore për aksesin me broadband fiks me paketa trefishe me një shpejtësi shkarkimi midis 100 Mbps dhe më pak se 200 Mbps në 2021	34
Figura 18 – Ecuria e çmimit mesatar (LEK/muaj) të paketave standalone të internetit që ofrojnë shpejtësi lidhjeje ndërmjet 20 Mbps dhe 60 Mbps për pajtim 24 mujor.	35
Figura 19 – Ecuria e pjesës së tregut në Shqipëri midis 2017 dhe tremujorit të dytë të 2023	36
Figura 20 – Mbulimi gjeografik i operatorëve sipas numrit të bashkive deri në tremujorin e dytë 2023	37
Figura 21 – Ecuria e pjesës së tregut të disa prej operatorëve kryesorë në pjesët urbane të secilit rajon midis 2016 dhe 2022	38
Figura 22 – Ecuria e pjesës së tregut të disa prej operatorëve kryesorë në pjesët rurale të secilit rajon midis 2016 dhe 2022	38
Figura 23 - Volumi i akseseve broadband fiks per kategorine rezidenciale në Shqipëri (2016-2022)	40
Figura 24 - Volumi i akseseve me broadband fiks të kategorise së biznesit në Shqipëri (2016-2022)	41
Figura 25 – Shpejtësi të ndryshme shkarkimi të ofruara nga operatorët kryesorë dhe operatorët lider lokalë.	50
Figura 26 – Pjesa e tregut (në volum) në tregun me pakicë për shërbimet me broadband për familje (2017-2022)	52

Figura 27 – Pjesa e tregut (në volum) në tregun me pakicë për shërbimet e aksesit në internet të kategorise së biznesit (2017-2022)	53
Figura 28 – Pjesa e tregut (në volum) në tregun me pakicë për linjat me qira (2017-2022)	54
Figura 29 – Gjatësia e tubacioneve (në km) të marra me qira në tregun me shumicë në Shqipëri midis 2016 dhe 2022	58
Figura 30 – Mbulimi gjeografik i rrjeteve të tubacioneve të One Albania (majtas), ATU (në mes) dhe të gjithë operatorëve të tjerë të kombinuar (majtas)	59
Figura 31 – Harta e rrjetit të fibrave optike të One Albania në Shqipëri	64
Figura 32 – Harta e rrjetit të fibrave optike të ATU në Shqipëri	66
Figura 33 – Harta e rrjetit të fibrave optike të OST-së në Shqipëri	67
Figura 34 – Volumet e fibrave të errëta me shumicë (në km) në Shqipëri 2018-2022	68
Figura 35 – Volumet e akseseve bitstream me shumicë të shitura në Shqipëri (2016-2022)	78
Figura 36 – Volumet e akseseve të linjave me qira me shumicë të shitura në Shqipëri (2017-2022)	79
Figura 37 - Pjesa e tregut me pakicë në Mal të Zi	90